

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN BİLİM DALI

TÜRKİYE BANKACILIK SİSTEMİNDEKİ MEVDUAT
BANKALARI İLE KATILIM BANKALARININ FİNANSAL
ORANLAR AÇISINDAN LOJİSTİK REGRESYON ANALİZİ İLE
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet KARADUMAN

Balıkesir, 2016

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN BİLİM DALI

TÜRKİYE BANKACILIK SİSTEMİNDEKİ MEVDUAT
BANKALARI İLE KATILIM BANKALARININ FİNANSAL
ORANLAR AÇISINDAN LOJİSTİK REGRESYON ANALİZİ İLE
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet KARADUMAN

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Sinan AYTEKİN

Balıkesir, 2016

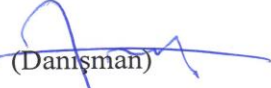
T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün İşletme (Muhasebe ve Finansman) Anabilim Dalı'nda 201312547008 numaralı Mehmet KARADUMAN'ın hazırladığı "Türkiye Bankacılık Sistemindeki Mevduat Bankaları ile Katılım Bankalarının Finansal Oranlar Açısından Lojistik Regresyon Analizi ile Değerlendirilmesi" konulu ~~DOKTORA/YÜKSEK LİSANS~~ tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 28.06.2016 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına ~~OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU~~ ile karar verilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Şakir SAKARYA

Üye
Yrd. Doç. Dr. Çağatay BAŞARIR

Üye (Danışman)
Yrd. Doç. Dr. Sinan AYTEKİN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

28./06/2016

Doç. Dr. Halil İbrahim ŞAHİN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Hayatımızın çok büyük bir bölümünde yer tutan kazanç ve harcamaların çok fazla önem kazandığı son dönemlerde paranın korunması, işlemlerin kolaylaşması ve tasarrufların değerlendirilmesi noktasında devreye bankacılık sistemi girmiştir. Bankacılık sistemi globalleşen dünyada ve ekonomik işbirliğinin uluslararası boyuta hızla ulaştığı son yıllarda aradaki para trafiğini sağlayacak, iletişimi güçlü hale getirecek olan bankacılık sisteminin önemi oldukça artmıştır. Yapmış olduğumuz bu çalışmada, Türkiye Bankacılık Sistemindeki mevduat ve katılım bankalarının finansal oranlar açısından verimlilik düzeyleri belirlenmeye ve analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızda lojistik regresyon yöntemi ile verimlilik analizleri yapılmıştır.

Bu çalışmamda bana zamanını ayıran ve çalışmamın her aşamasında yardımcı olan kıymetli hocam ve danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Sinan AYTEKİN'e ve yüksek lisans eğitimime başladığım günden bu yana yol gösteren hocalarım Yrd. Doç. Dr. Özlem KUVAT'a, Prof. Dr. Hüseyin AKAY'a ve Prof. Dr. Şakir SAKARYA'ya teşekkürlerimi iletirim. Aynı zamanda bu zorlu süreçte daima destek olan anneme, babama ve sevgili eşime teşekkür ederim.

Mehmet KARADUMAN

Balıkesir, 2016

ÖZET

TÜRKİYE BANKACILIK SİSTEMİNDEKİ MEVDUAT BANKALARI İLE KATILIM BANKALARININ FİNANSAL ORANLAR AÇISINDAN LOJİSTİK REGRESYON ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

KARADUMAN, Mehmet

Yüksek Lisans Tezi, İşletme Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sinan AYTEKİN

2016, 88 Sayfa

Ekonomik sistem içerisinde hukuki ve sermaye yapısı güçlü bankacılık sistemi ülke gelişimine ve tasarruf sahiplerine güvenli bir ortamda yatırım yapma imkanı sağlayacaktır. Çalışmamın amacı mevduat ve katılım bankalarının verimlilik analizlerini araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmamızda bağımlı değişken olarak Net Dönem Kârı (Zararı)/Toplam Aktifler, Net Dönem Kârı(Zararı)/Özkaynaklar, Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kâr (Zarar)/Toplam Aktifler; bağımsız değişkenler olarak ise Sermaye Yeterliliği, Bilanço Yapısı, Aktif Kalitesi, Likidite, Gelir-Gider Yapısı Rasyolarından bazıları kullanılmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit etmek için lojistik regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. Çalışmamızdaki analizler 2009-2014 dönemini kapsamaktadır. Çalışmanın sonucuna göre Likidite, Gelir-Gider Yapısı ve Faaliyet Rasyosu bağımsız değişkenlerinin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisi anlamlı iken diğer bağımsız değişkenler ise anlamlı değildir.

ANAHTAR KELİMELELER: Türkiye Bankacılık Sistemi, Mevduat Bankaları, Katılım Bankaları, Lojistik Regresyon, Bankacılık Sektörü

ABSTRACT

THE EVALUATION OF DEPOSIT AND PARTICIPATION BANKS IN TURKEY'S BANKING SYSTEM IN TERMS OF FINANCIAL RATES BY LOJISTICS REGRESSION ANALYSIS

KARADUMAN, Mehmet

**Master Degree With Thesis, Department of Business Administration –
Field of Accounting and Finance**

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Sinan AYTEKİN

2016, 88 Pages

In the economic system, strong capital structure and strong legal infrastructure provide accumulators to invest in a secure environment and support the country development. The purpose of this study is surveying the productivity analysis of the deposit and participation bank. On this study in accordance with this purpose, as dependent variable, it has been used net profit for the year class / total assests, net profit for the year (loss) / own resources, continuing operations profit before tax (loss) / total assets, on the other hand, as independent variable it has been used some of ratios, such as capital require monts, financial statement, assest quality, liquidity and profit (loss) statement. It has been evaluated by logistics regression analysis to determine relation between dependent variable and independent variable. The analyses of this study contain the period of this 2009-2014. According to results of study, whereas independent variables as Liquidity, Income and Expenses Structure, Operating Ratio are statistically significant over dependent variables, the other independent variables are not.

KEY WORDS: The Bank System of Turkey, Deposit Banks, Participation Banks, Logistics Regression, Banking Sector

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
1. GİRİŞ.....	1
2. BANKACILIK SİSTEMİ.....	3
2.1. Bankacılık Kavramı	4
2.2. Bankaların Sınıflandırılması	5
2.2.1. Hukuki Kuruluşlarına Göre Bankaların Sınıflandırılması.....	6
2.2.1.1. Bireysel Girişim Şeklinde Kurulmuş Bankalar.....	6
2.2.1.2. Ticaret Şirketleri Şeklinde Kurulmuş Bankalar	6
2.2.1.3. Kanunla Kurulmuş Özel Statülü Bankalar	7
2.2.2. Sermaye Kaynaklarına Göre Bankaların Sınıflandırılması	7
2.2.2.1. Özel Sermaye İle Kurulmuş Bankalar.....	7
2.2.2.2. Devlet Sermayesi İle Kurulmuş Bankalar	7
2.2.2.3. Karma Sermayeli Bankalar	8

2.2.3. Faaliyet Konularına Göre Bankaların Sınıflandırılması.....	8
2.2.3.1. Ticaret Bankaları	8
2.2.3.2. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	9
2.2.3.3. Katılım Bankaları	11
2.3. Türk Bankacılık Sistemini Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar.....	12
2.3.1. Merkez Bankası	12
2.3.2. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu	14
2.3.3. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	16
2.3.4. Türkiye Bankalar Birliği.....	17
2.3.5. Türkiye Katılım Bankaları Birliği	18
2.4. Türk Bankacılık Sisteminde Basel Komitesi Kararları.....	19
2.4.1. Basel I Kararları	20
2.4.2. Basel II Kararları	21
2.4.3. Basel III Kararları.....	22
2.5. Lojistik Regresyon Yöntemi ile Bankacılık Üzerine Yapılan Çalışmalar ...	23

3. MEVDUAT VE KATILIM BANKACILIĞI SİSTEMİ..... 26

3.1. Mevduat Bankacılığı.....	26
3.1.1. Mevduat Kavramı	26
3.1.2. Mevduat ve Mevduat Bankacılığının Önemi	28
3.1.3. Mevduatın Sınıflandırılması.....	29
3.1.3.1. Geleneksel Ayrıma Göre Mevduatın Sınıflandırılması.....	29
3.1.3.2. Tasarruf Sahibine Göre Mevduatın Sınıflandırılması	29
3.1.4. Bankaların Kuruluşu ve Mevduat Kabul İzin Sınırlaması	30
3.1.5. Mevduat Bankacılığının Tarihi Gelişimi.....	32
3.1.6. Mevduat Bankaları ve Mevduat Bankalarının Sınıflandırılması.....	33
3.1.6.1. Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	34

3.1.6.2. Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	34
3.1.6.3. Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları	35
3.1.7. Mevduat Bankalarının Büyüme Stratejileri.....	35
3.1.7.1. Uluslararası Pazarlara Odaklanma.....	36
3.1.7.2. Mevduat Bankalarında Birleşme	36
3.1.7.3. Mevduat Bankalarında Şubeleşme	37
3.1.8. Türk Bankacılık Sektöründe Mevduat Bankalarının Mali Yapısı.....	37
3.1.8.1. Mevduat Bankalarının Aktif Yapısı	37
3.1.8.2. Mevduat Bankalarının Pasif Yapısı.....	38
3.1.8.3. Mevduat Bankalarının Kaynak Kullanımı.....	39
3.1.8.4. Mevduat Bankalarında Sendikasyon ve Seküritizasyon Kredileri	40
3.2. Katılım Bankacılığı.....	41
3.2.1. Katılım Bankacılığı Kavramı	42
3.2.2. Katılım Bankalarının Kuruluş Nedenleri.....	42
3.2.2.1. Dini Nedenler.....	42
3.2.2.2. Ekonomik Nedenler	42
3.2.3. Katılım Bankalarının Özellikleri	43
3.2.4. Katılım Bankacılığının Önemi	43
3.2.5. Katılım Bankacılığının Tarihi Gelişimi.....	43
3.2.5.1. Dünya’da Katılım Bankacılığı’nın Gelişimi	43
3.2.5.2. Türkiye’de Katılım Bankacılığı’nın Gelişimi	44
3.2.6. Katılım Bankalarında Fon Toplama Yöntemleri.....	46
3.2.6.1. Özel Cari Hesaplar	46
3.2.6.2. Katılma Hesapları.....	47
3.2.6.3. Kâr ve Zararın Katılma Hesapları ile Katılım Bankası Arasındaki Paylaşım Oranı	47

3.2.7. Katılım Bankaları Tarafından Kullanılan Finansman Yöntemleri	47
3.2.7.1. Mudaraba.....	48
3.2.7.2. Muşaraka	48
3.2.7.3. Murabaha.....	48
3.2.7.4. İcara	49
3.2.7.5. Selem	49
3.2.7.6. İstisna.....	49
3.2.7.7. Sukuk	50
3.2.7.8. Teverruk	50
3.2.7.9. Komodite.....	50
3.2.8. Katılım Bankalarının Fon Kullanırma Yöntemleri.....	51
3.2.8.1. Kurumsal Finansman Desteği.....	51
3.2.8.2. Kâr ve Zarar Ortaklığı Yatırımı	51
3.2.8.3. Finansal Kiralama.....	51
3.2.8.4. Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı.....	52
3.2.8.5. Ortak Yatırımlar	52
3.2.8.6. Bireysel Finansman Desteği.....	52
3.2.8.7. Gayri Nakdi Krediler	52
3.2.8.8. Gelire Endeksli Senetler	53
3.2.9. Katılım Bankalarının Mali Yapısı	53
3.2.9.1. Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründe Toplanan Fon Payı	53
3.2.9.2. Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründe Kullanırılan Fon Payı	54
3.2.9.3. Katılım Bankalarının 2006-2014 Yılları Arası Özkaynak Gelişimi.....	55

3.2.9.4. Katılım Bankalarının 2008-2014 Yılları Arasında Finansal Büyüklükleri	57
3.2.10. Katılım Bankaları ile Mevduat Bankalarının Karşılaştırılması.....	57
3.2.10.1. Katılım Bankalarının Mevduat Bankaları ile Benzerlikleri	57
3.2.10.2. Katılım Bankalarının Mevduat Bankaları ile Farklılıkları	58
3.2.11. Katılım Bankalarının Tabi Olduğu Uluslararası İslami Finans Kuruluşları	60
3.2.11.1. İslami Kalkınma Bankası	60
3.2.11.2. İslami Finans Kurumlarının Muhasebe ve Denetim Örgütü.....	60
3.2.11.3. Uluslar arası İslami Finans Piyasası.....	61
3.2.11.4. İslami Finansal Hizmetler Kurulu	61
3.2.11.5. Uluslararası İslami Derecelendirme Kurumu	63
3.2.11.6. İslam Araştırma ve Eğitim Enstitüsü	63
4. TÜRKİYE BANKACILIK SİSTEMİNDEKİ MEVDUAT BANKALARI İLE KATILIM BANKALARININ FİNANSAL ORANLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA	65
4.1. Araştırmanın Amacı.....	65
4.2. Araştırmanın Veri Seti ve Araştırmada Kullanılan Değişkenler	65
4.3. Araştırmanın Yöntemi	67
4.4. Araştırmanın Bulguları ve Yorumları	68
4.4.1. Aktif Karlılığa (ROA) İlişkin Modelin Kurulması.....	68
4.4.1.1. Aktif Karlılık (ROA) Parametrelerinin Tahmini ve Yorumu	68
4.4.1.2. Aktif Karlılık (ROA) Modeli İçin Maksimum Olabilirlik Modeli	70
4.4.1.3. Aktif Karlılık (ROA) İçin Uyum İyiliği.....	71
4.4.2. Özkaynak Karlılığına (ROE) İlişkin Modelin Kurulması	72

4.4.2.1. Özkaynak Karlılığı (ROE) Parametrelerinin Tahmini ve Yorumu	72
4.4.2.2. Özkaynak Karlılığı (ROE) İçin Maksimum Olabilirlik Yöntemi.....	74
4.4.2.3. Özkaynak Karlılığı (ROE) İçin Modelin Uyum İyiliği.....	74
4.4.3. Net Operasyon Marjı (Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kâr (Zarar)/ Toplam Aktifler)	75
4.4.3.1. Net Operasyon Marjı (Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kâr (Zarar)/ Toplam Aktifler) Parametrelerinin Tahmini ve Yorumu.....	75
4.4.3.2. Net Operasyon Marjı (Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kâr (Zarar)/ Toplam Aktifler) İçin Maksimum Olabilirlik Yöntemi.....	76
4.4.3.3. Net Operasyon Marjı (Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kâr (Zarar)/ Toplam Aktifler) İçin Modelin Uyum İyiliği.....	77
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	78
KAYNAKÇA.....	81

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Bankaların Sınıflandırılması	6
Tablo 2: Türkiye'de Faaliyet Gösteren Kalkınma ve Yatırım Bankaları	10
Tablo 3: Basel I ve Basel II Arasındaki Temel Farklılıklar	22
Tablo 4: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankaları.....	33
Tablo 5: Mevduat bankalarının 2009-2014 Yılları Aktif Yapısı (Milyon TL)	37
Tablo 6: Mevduat Bankalarının 2009-2014 Yılları Pasif Yapısı (Milyon TL).....	38
Tablo 7: Mevduat Bankalarının Kaynak Kullanımı (2009-2014).....	39
Tablo 8: Mevduat Bankalarının Kaynak Kullanım Miktarları ve Değişimleri	40
Tablo 9: Mevduat bankalarının 2009-2014 Yılları Arası Sendikasyon ve Seküritizasyon Kredileri	41
Tablo 10: Katılım Bankalarının 2005-2014 Yılları Personel ve Şube Sayısı Gelişimi..	46
Tablo 11: Katılım Bankalarının 2008-2014 Yılları Finansal Büyüklükleri (Milyon TL)	57
Tablo 12: Katılım Bankaları ve Mevduat Bankalarının Benzer Yönleri	58
Tablo 13: Katılım Bankaları İle Mevduat Bankaları Arasındaki Farklar	59
Tablo 14: IFSB Tarafından Yayımlanan Standartlar, İlkeler ve Teknik Notlar.....	62
Tablo 15: Çalışmada Kullanılan Bankalar	66
Tablo 16: Çalışmada Kullanılan Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler.....	67
Tablo 17: ROA İçin Lojit Katsayılarının Yorumlanması.....	69
Tablo 18: ROA İçin Parametrelerin Anlamlılığı ve Uyum İyiliği	70
Tablo 19: ROA Modelinin Uygunluğunun Değerlendirilmesi	71
Tablo 20: ROA Model-1 (2009-2014) İçin Sınıflandırma Tablosu	72
Tablo 21: ROE İçin Lojit Katsayılarının Yorumlanması	73
Tablo 22: ROE İçin Parametrelerin Anlamlılığı ve Uyum İyiliği.....	73
Tablo 23: ROE Modelinin Uygunluğunun Değerlendirilmesi	74
Tablo 24: ROE Model-8 (2009-2014) İçin Sınıflandırma Tablosu	74
Tablo 25: Net Operasyon Marjı Lojit Katsayılarının Yorumlanması	75
Tablo 26: Net Operasyon Marjı İçin Parametrelerin Anlamlılığı ve Uyum İyiliği..	76
Tablo 27: Net Operasyon Marjının Uygunluğunun Değerlendirilmesi	77
Tablo 28: Net Operasyon Marjı Model-15 (2009-2014)İçin Sınıflandırma Tablosu.....	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1:** Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründe Toplanan Fon Payı 54
- Şekil 2:** Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründeki Kullandırılan Fon Payı..... 55
- Şekil 3:** Katılım Bankalarının 2006-2014 Yılları Arası Özkaynak Gelişimi..... 56

KISALTMALAR LİSTESİ

AAOIFI	: İslami Finans Kurumlarının Muhasebe ve Denetim Örgütü
AK	: Aktif Kalitesi
BAE	: Birleşik Arap Emirlikleri
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BILY	: Bilanço Yapısı
BIS	: Uluslararası Ödemeler Bankası
DESİYAB	: Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası
ECAI	: Dış Kredi Değerlendirme Kurumu
FAAL.R	: Faaliyet Rasyosu
FV	: Finansal Varlıklar
GGY	: Gelir Gider Yapısı
GN	: Rehber İlkeler
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
IDB	: İslami Kalkınma Bankası
IFSB	: İslami Finansal Hizmetler Kurulu
IIFM	: Uluslararası İslami Finans Piyasası
IIRA	: Uluslararası İslami Derecelendirme Kurumu
IRTI	: İslam Araştırma ve Eğitim Enstitüsü
İKB	: İslam Kalkınma Bankası
LIKIT	: Likidite Rasyosu
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
ÖFK	: Özel Finans Kurumları
ROA	: Aktif Karlılık
ROE	: Özkaynak Karlılığı
SERY	: Sermaye Yeterlilik Rasyosu

SYR	: Sermaye Yeterlilik Rasyosu
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TKBB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TN	: Teknik Not

1. GİRİŞ

Tasarruf sahihlerinin tasarruflarını daha güvenilir yerlerde saklamak ve değerlendirmek için bankaları tercih ettikleri bu dönemde bankaların önemi gittikçe artmaktadır. Bu önem arttıkça bankacılık sistemi de rekabet içinde hızlı bir büyüme içine girmektedir. Rekabet içinde olan bankalar maksimum mevduatı toplamak ve maksimum kar elde etmek için çeşitli yöntemler kullanmaktadır. Böylece sistemin daha dinamik çalışması sağlanmaktadır. Son yıllarda bankacılık sistemi için yapılan yasal değişiklikler bankalara olan güveni artırarak daha etkin ve geniş kitlelere hizmet sunmasına katkıda bulunmaktadır. Bu da bankaları daha verimli çalışan işletmeler haline getirmektedir.

İşletmelerin temel amaçları sonsuz ömürlü olmak ve maksimum kar elde etmektir. Bu yüzden çalışmamızda bankaların verimliliği (karlılığı) ele alınmaktadır. Banka karlılığı, işletmelerin elde ettiği gelirlerden bu gelirleri elde ederken kullandığı kaynakların giderleri düşülerek ortaya çıkmaktadır. Böylece aktif karlılık net dönem karı (zararı)'nın toplam aktiflere oranını, özkaynak karlılığı ise net dönem karı (zararı)'nın özkaynaklara oranı ile bulunan değişkenler içsel değişkenleri oluşturmaktadır. Kendi kontrolümüzde olan değişkenler içsel değişkenlerdir. İçsel değişkenler işletmelerin temel mali tablolarından oluşmaktadır (Aytekin ve Kuvat, 2013:136).

Bu çalışmanın amacı tasarrufların gittikçe önem kazandığı son dönemlerde bu tasarruflarını bankacılık sektöründe verimli kullanıp kullanamayacakları araştırılmıştır. Bankacılık sektöründe verimliliği etkileyen bazı değişkenler ele alınarak verimlilik düzeyleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmamızın birinci bölümünde giriş kısmı yer alırken ikinci bölümünde ise bankacılık sistemi açıklanmıştır. Bankacılık kavramı ve bankaların sınıflandırılması ele alınmıştır. Ayrıca Türk bankacılık sistemini düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar incelenmiştir. Son olarak ise Türk bankacılık sisteminde Basel komitesi kararları yer almaktadır.

İkinci bölümde ise mevduat ve katılım bankacılığı sistemi ele alınmıştır. Mevduat bankacılığının sınıflandırılması, önemi, mevduat bankalarının büyüme stratejileri ve mevduat bankacılığının Türk bankacılık sistemi içerisindeki mali yapısı

açıklanmıştır. Ayrıca katılım bankacılığı kavramı, katılım bankalarının fon toplama yöntemleri, fon kullandırma yöntemleri, katılım bankalarının Türk bankacılık sistemi içerisindeki mali yapısı, mevduat ve katılım bankalarının karşılaştırılması son olarak ise katılım bankalarının tabi olduğu uluslar arası İslami finans kuruluşları incelenmiştir.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde ise Türk bankacılık sisteminde mevduat ve katılım bankalarının 2009-2014 yılları arasında verimlilik analizleri lojistik regresyon yöntemi kullanılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca araştırmanın amacı, veri seti, yöntemi, bulguları ve yorumları yer almaktadır. Son bölümde ise sonuç ve değerlendirme yapılmıştır.

2. BANKACILIK SİSTEMİ

Bankacılık sistemi, çeşitli faaliyetlerde çalışmalarını sürdüren ve tüm bankaların içinde bulunduğu çalışma ortamı şeklinde ifade edilebilir. Bu sistem kişilerin kendi tercihleri doğrultusunda yani kamusal hiçbir zorlama ve etki olmadan oluşturulur. Bunun yanında devlet desteği ve kanunlar yardımıyla da banka sistemi kurulabilir. Yalnız devlet bankalar arasındaki ilişkilerin kanun maddeleri ile bir düzen içinde yürütülmesini sağlar (Öçal vd., 1997: 35).

Çağımızda gelişmiş ve gelişim gösteren ülkelerde sürekli bir ekonomik iyileşmenin sağlanması için iyi düzenlenmiş yapısal bir olgu ile ve hepsi bir bütün olarak değerlendirilerek finansal yapının oluşturulmasıdır. Son dönemlerde tasarruflar oldukça önem kazanmış olup bu tasarrufların ise iyi bir finansal yapının oluşmaması değerlendirilmesine engel olacaktır. Bunun sonucunda ise atıl duran fonlar ve verimli kullanılmayan tasarruflar ekonomik açıdan verimsizliğe yol açacaktır. Tasarrufları toplayan kurumlara baktığımızda ise bunların başında bankalar gelmektedir. Bankalar ise yeterince gözetim ve denetimden geçirilerek güçlü bir finansal yapı ve disiplin içerisinde çalışması sağlanmaktadır. Bu güçlü yapı ise ülke ekonomisinin sürekli gelişimine katkıda bulunacaktır (Aytekin ve Sakarya, 2013: 26).

Hayatımızın çok büyük bir bölümünde yer tutan kazanç ve harcamaların çok fazla önem kazandığı son dönemlerde paranın korunması, işlemlerin kolaylaşması ve tasarrufların değerlendirilmesi noktasında devreye bankacılık sistemi girmiştir. Bankacılık sistemi globalleşen dünyada ve ekonomik işbirliğinin uluslararası boyuta hızla ulaştığı son yıllarda aradaki para trafiğini sağlayacak, iletişimi güçlü hale getirecek olan bankacılık sisteminin önemi oldukça artmıştır.

Çalışmamızın bu bölümünde bankacılık kavramı, bankaların sınıflandırılması, Türk bankacılık sistemini düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar ve Türk bankacılık sisteminde Basel komitesi kararları ele alınmıştır.

2.1. Bankacılık Kavramı

Banka için önemli olan paradır. Parayı doğuran üç şey vardır; biri darphane, ikincisi hazine ve üçüncüsü ise bankalardır. Kronolojik sıra ile bakacak olursak bankalar darphanelerden sonra ortaya çıkmış olup onlar gibi çok eski bir fikirdir (Galbraith, 1990: 27). Bankacılık sisteminin sürekli bir gelişim gösterdiği bu süreçte bankalarda yapılan işlemlerde çeşitlilik sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu değişim sürekli olduğu için Banka'nın da tek bir tanımından söz edilememektedir. Bunun için bankacılık kavramı ile ilgili bazı tanımlamalar aşağıda verilmiştir.

Banka kavramının ortaya çıkışına baktığımızda ülkelerin kullandıkları dile göre çeşitlilik göstermektedir. İtalyanca' da banco olarak söylenen kelime zamanla banka diye söylenmeye başladığı ifade edilmektedir. İtalyanca' daki anlamı ise masa, sıra ve tezgah anlamlarında kullanılmaktadır. İlk bankerlerin, bankacılık faaliyetlerini Pazar yerlerinde banco üzerinde yani masa üstünde gerçekleştirirlerdi. Bankerlerin yanlış para politikaları sonucu iflas ettiklerinde bankerde parasını değerlendiren kişiler bankerin bancosunu yerle bir ederlerdi. Bu sebepten dolayı batıda iflas eden kişiye bankrupt adı verilmektedir (Parasız, 2007: 17).

Banka: “Tasarruf sahiplerinin tasarruflarının değer yitirmemesini ve ekonomik fayda sağlamaları için bankacılık sistemi içerisinde yapılan yasal düzenlemeler çerçevesinde hareket eden ticari kuruluşlardır” (Altay, 2014: 8).

“Banka, tasarruf sahiplerinden mevduat toplayıp ve toplamış olduğu mevduatları en verimli şekilde çeşitli fon işlemlerinde kullanarak maksimum verimlilik elde etmek amacıyla faaliyet gösteren kuruluştur” (Güney, 2014: 1).

Başka bir tanıma göre ise banka: paranın ekonomiye olumlu katkısı için çeşitli faaliyetleri gerçekleştiren ve gerekli düzenlemeleri yapan, gerçek ve tüzel kişilerin, kamu yada özel sermaye ile kurulmuş ve bu alanda ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarını karşılayan işletmelerdir (Astarıcıoğlu, 2006: 3).

Banka tanımlarına baktığımızda farklı tanımlamaların ortaya çıktığı görülmektedir. Bankacılık sistemimizde kuruluş amaçlarına ve oluşturulan kanunlara göre faaliyet alanları da farklılık göstermektedir. Bankaların faaliyetleri de çeşitlilik göstermektedir. Bu faaliyetlerden bazıları şunlardır: tasarruf sahiplerinin tasarruflarını güvenli bir yerde muhafaza etmek, piyasada dolaşan sermayeyi toplamak ve bu sermayeyi değerlendirmek, tahvil, senet, bono gibi işlemlerin tahsilatını yapmak, gelir idaresi ödemelerini yapmak, sigorta prim ödemelerini yapmak, kişiler arasındaki ticari alacak verecekleri düzenlemek, kredi kartı imkanları sunmak, kiralık kasa hizmeti vermek, kira ödemeleri yapmak, bireysel emeklilik işlemleri yapmak, bireysel sigortacılık işlemleri yapmak, kredi alıp verme gibi işlemler yapılabilir (Arslan, 2007: 196).

2.2. Bankaların Sınıflandırılması

Türk Bankacılık sistemi sosyal hayat ile bağlantılı olarak; sosyal hayatımızdaki ekonomik, politik ve teknolojik değişikliklere bağlı olarak farklı faaliyet alanlarında işlem yapmaya başlayarak sosyal hayattaki değişim ve gelişime ayak uydurmuştur (Altay, 2006: 47).

Bankaları kesin hatlarla birbirinden ayırmak ülke düzeyinde kısmen olanaklı olsa da, bu ayrımı genellemek oldukça güçtür. Her ülkede bankacılık sistemi farklılık göstermesi bankacılık alanının ne kadar geniş bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca bankacılık sistemi ülkelerin finansal yapısına bağımlı olduğundan, çeşitli sermaye yapılarının bulunmasından dolayı bankacılık sisteminin farklılıkları net olarak ortaya konmasını ve gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasını zorlaştıran etkenlerdir (Ural, 2014: 54).

Bankaların sınıflandırılması; Hukuki Kuruluşlarına, Sermaye Kaynaklarına ve Faaliyet Konularına Göre üç başlık altında çalışmamızda sınıflandırılmıştır (Birdal,1993: 4).

Tablo 1: Bankaların Sınıflandırılması

Hukuki Kuruluşlarına Göre Bankaların Sınıflandırılması	Bireysel Girişim Şeklinde Kurulmuş Bankalar
	Ticaret Şirketleri Şeklinde Kurulmuş Bankalar
	Kanunla Kurulmuş Özel Statülü Bankalar
Sermaye Kaynaklarına Göre Bankaların Sınıflandırılması	Özel Sermaye İle Kurulmuş Bankalar
	Devlet Sermayesi İle Kurulmuş Bankalar
	Karma Sermayeli Bankalar
Faaliyet Konularına Göre Bankaların Sınıflandırılması	Ticaret Bankaları
	Kalkınma ve Yatırım Bankaları
	Katılım Bankaları

Kaynak: Birdal, İlker. (1993). Banka İşletmeciliği. Yıldız Teknik Üniversitesi Yayın. İstanbul. S:4

2.2.1. Hukuki Kuruluşlarına Göre Bankaların Sınıflandırılması

Hukuki Kuruluşlarına göre bankalar; bireysel girişim şeklinde kurulmuş bankalar, ticaret şirketleri şeklinde kurulmuş bankalar ve kanunla kurulmuş özel statülü bankalardır.

2.2.1.1. Bireysel Girişim Şeklinde Kurulmuş Bankalar

Bir şahsın özel bir firma şeklinde kurup işlettiği bankalardır. Bankacılık kanunu çerçevesinde bu tarz bankaların faaliyete geçmesi, normal bir ticari işletmenin kurulumu ile aynıdır. Bu tür bankalar özellikle 19. yy Avrupa'sında zengin aileler tarafından kurulmuştur. Ancak yaşanan süreç içinde, bankacılık kesiminin artan ekonomik önemi, konunun toplumsal fayda açısından ağırlık kazanmasına da bağlı olarak yeni düzenlemelerin yapılması kaçınılmaz olmuştur. Bu bağlamda, banka kurulabilmesi özel bir takım koşullara bağlanmış ve bu çeşit bankaların kurulması önlenmiştir. Yaşadığımız dönemde artık genellikle şahıs şirketi şeklinde banka mevcut değildir (Afşar vd., 2010: 342).

2.2.1.2. Ticaret Şirketleri Şeklinde Kurulmuş Bankalar

Bankalarımızın artık tamamına yakını ticaret şirketleri olarak faaliyete başlamaktadır. Bu şirketler, anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit

ortaklıklardır. Böyle olması, hem tasarruf sahiplerini, hem kamu yararını, hem de bizzat bankaları korumak içindir. Dolayısıyla tasarruf sahipleri de paralarını emanet edecekleri işletmelerin riski az, güvenilir, şeffaf, gerekli düzenleme ve denetlemenin yapıldığı işletmelerde tasarruflarını değerlendirmek isterler. Ayrıca bankaların kuruluş şartlarından bir tanesi de yeterli sermayenin ortaya konmasıdır (Bayrakdaroğlu, S: 28).

2.2.1.3. Kanunla Kurulmuş Özel Statülü Bankalar

Ülke ekonomisi açısından önemli faaliyet alanlarına (maden, tarım, emlak gibi) yönelik kurulan bu bankalar daha çok devlet sermayesiyle kurulmuş kamu niteliğinde bankalardır. Devlet sermayesi ile kurulmuş bankalar özel sermaye ile kurulmuş bankalar kadar kar getirmeyebilir (Aksoy, 2011: 8). Aynı zamanda ticari bankacılık görevlerini de üstlenen bankalar da yer almaktadır. Bu bankalardan Ziraat Bankası tarım sektörüne, T. Emlak Bankası inşaat sektörüne, T. Halk Bankası kobilere ve zanaat sahiplerine sermayelerini güçlendirmelerinde düşük faizli kaynak sağlamakla yükümlü bankalardır (Eroğlu, 2004: 92).

2.2.2. Sermaye Kaynaklarına Göre Bankaların Sınıflandırılması

Sermaye kaynaklarına göre bankalar; özel sermaye ile kurulmuş bankalar, devlet sermayesi ile kurulmuş bankalar ve karma sermayeli bankalar olmak üzere üç grupta toplanmaktadır (Bakkal ve Aksüt, 2011: 6).

2.2.2.1. Özel Sermaye İle Kurulmuş Bankalar

Banka sermayelerinin büyük bir kısmının özel kişi yada kişilere ait olduğu bankalar bu başlık altında ele alınmaktadır. Bu bankalara örnek olarak Akbank, Albaraka, Denizbank ve Türkiye Ekonomi Bankası verilebilir (Aslan, 2004: 7).

2.2.2.2. Devlet Sermayesi İle Kurulmuş Bankalar

Sermaye payının büyük bir bölümünün kamuya ait olduğu ve işletme yetkisini de elinde bulunduran kamu bankalarını bu başlık altında alınabilir. Kamu bankalarına örnek verecek olursak “Halk Bankası, T.C. Ziraat Bankası ve Türkiye Kalkınma Bankası” kamu sermayeli bankalardır. Devlet destekli olan bu bankalar

bankacılık sistemimiz içerisinde oldukça güçlü bir yapıya sahiptir. Bankacılık faaliyetlerine baktığımızda ise özel sermaye ile kurulan bankaların yaptığı bütün işlemleri yapabilmektedirler (Arslan ve Hotamışlı, 2007: 197).

2.2.2.3. Karma Sermayeli Bankalar

Sermaye yapıları sadece kamu ya da özel sektöre ait olmayan her iki grubunda sermaye paylarının bulunduğu banka işletmeleridir. Sermaye oranlarında ise farklılık olabilir. Yani kamu sektörü payı ya da özel sektör payı az veya fazla olabilir. Karma sermayeli bankaların oluşum şekli şöyle de olabilir: Özel sektör kuruluşlarının sahibi olduğu bankaların daha sonra kamu kuruluşlarına tamamının ya da bir kısmının geçmesi ile de oluşabilir (Afşar ve Afşar, 2010: 343).

2.2.3. Faaliyet Konularına Göre Bankaların Sınıflandırılması

Faaliyet konularına göre bankalar Ticaret Bankaları, Yatırım ve Kalkınma Bankaları ve Katılım Bankaları olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır.

2.2.3.1. Ticaret Bankaları

Ticaret bankaları tasarruf sahiplerinde mevduat toplayan ve ihtiyaç sahiplerine kredi desteği veren ticari bankalardır. Bu bankaların verdikleri krediler uzun vadeli kredi olmayıp para piyasasında faaliyet gösterirler. Ticari bankalarında faaliyetlerini devam ettirebilmek için her işletmenin olduğu gibi fon kaynaklarına ihtiyacı vardır. İhtiyacı olan bu fon kaynaklarını tasarruf sahiplerinde toplanan vadeli ve vadesiz mevduatlar oluşturmaktadır. Ayrıca toplanan bu mevduatlar yetersiz kaldığı durumda ise yurtiçi ve yurtdışından kredi kullanarak fon ihtiyacını karşılamış olmaktadır. Ticari bankalar toplamış oldukları bu fon kaynaklarını ise kurumsal ve bireysel krediler vererek ya da devlet iç borçlanma senetleri olarak kullanan ve düşük risk ile yüksek kâr elde etmek isteyen kurumlardır (Ural, 2014: 55).

Ülkelerin para politikalarını belirleyici unsurlarından biri de ticari bankalardır. Ülkelerin gelişmiş bir bankacılık sistemine sahip olabilmeleri için etkili bir para politikalarının olması gerekmektedir. Bir ülkede para politikasının iyi kullanılabilmesi için bankacılık sisteminin iyi çalışması gerekir. Ülkelerin

ekonomilerinde etkili unsurlardan biri de para politikalarıdır, para politikalarını da belirleyen kuruluş merkez bankalarıdır. Ancak bu politikalar bankacılık sisteminin gelişmiş olduğu ülkelerde daha etkili olabilecektir. Bu bilgiler doğrultusunda bankacılık sisteminin para politikası belirleyicisi merkez bankalarının kuralları göre piyasada bulunan ticari bankaların daha aktif hale gelmesine yardımcı olurlar. (Güney, 2014: 33).

Ticari bankaların kaydi para yaratma ve hizmet olmak üzere belli başlı iki fonksiyonları vardır (Ural, 2014: 56):

➤ Kaydi para yaratma fonksiyonunda, ticari bankalar kabul ettikleri vadeli ve vadesiz mevduatlar üzerinden belli bir oranda zorunlu karşılık ayırıp merkez bankasına yatırdıktan sonra kalan tutar kredi olarak kullandırmaktadırlar. Böylece para basmak ve emisyon fonksiyonu olmaksızın kabul ettikleri mevduatlar üzerinden belli bir döngü içinde kaydi para yaratmaktadırlar.

➤ Hizmet fonksiyonunda ise, ticari bankalar kaydi para yaratmanın yanı sıra müşterilerine bir takım hizmetler de sunmaktadırlar. Bu hizmetlerin büyük kısmının amacı yoğun rekabet ortamında bankanın kazançlarını artırmaktır.

2.2.3.2. Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Kalkınma ve Yatırım Bankaları, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ekonomik sıkıntıların yaşandığı ülkelerde yatırım sermayesi bulmak ve ülkelerinin gelişiminin devam etmesini sağlamak amacıyla kurulmuşlardır. Günümüzde sermaye piyasası araçları oldukça önem kazanmaktadır. Bu araçlar yardımıyla yatırım faaliyetlerini gerçekleştiren ve ticari kuruluşların daha verimli çalışmasını sağlayan, iyi bir şekilde yönetsel faaliyetlerin gerçekleştirildiği, para politikaları doğrultusunda sağlam yapıya sahip olmalarına katkıda bulunan ama mevduat toplama faaliyetini gerçekleştiremeyen ticari kuruluşlardır (Ural, 2014: 56).

5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamında mevduat toplama yetkisi olmayan; temel çalışma alanı kaynak ihtiyacı olan ihtiyaç sahiplerine kaynak sağlayan bunları yaparken de kanunların belirlediği sınırlar içerisinde faaliyet gösteren işletmeler olup aynı zamanda faaliyetini yurt dışında sürdürüp Türkiye'de de faaliyet gösteren şubeleri de bu kapsamda değerlendirilir (www.bddk.org.tr).

Başka bir tanımda ise yatırım bankası: bankanın faaliyet gösterdiği pazarda tasarruf sahiplerinden tasarrufların toplayarak mevduata kaynağa ihtiyacı olan işletmelere ya da bireylere aktarılmasına yardımcı olan ve iyi bir finansal yapıya sahip kurumlardır (Güney, 2014: 17).

Yatırım bankaları ile kalkınma bankaları birbirine çok benzemektedir. Ancak farklılıklarına bakacak olursak ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre belirleyici olmaktadır. Adından da anlaşılacağı üzere gelişmiş ülkelerde yani sermayenin olduğu yerlerde yatırım bankaları aktiftir. Gelişmekte olan ülkelerde ise onların kalkınmasına katkıda bulunan kalkınma bankaları daha fazla faaliyet göstermektedir. Gelişmekte olan ülkelere baktığımızda onlar için en büyük destekçi ve üretim sanayisine olumlu katkıda bulunan kalkınma bankalarıdır (Güney, 2014: 20).

Faaliyetlerini Türkiye’de sürdüren 13 adet Kalkınma ve Yatırım Bankaları’nın dağılımı aşağıdaki tablo da gösterilmektedir.

Tablo 2: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Kalkınma ve Yatırım Bankaları

	BANKALAR	Şube Sayısı
Kamusal Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	İller Bankası A.Ş.	19
	Türk Eximbank	2
	Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	1
Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	8
	Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1
	GSD Yatırım Bankası A.Ş.	1
	İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1
	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1
	Taib Yatırım Bank A.Ş.	1
	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	3
Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1
	Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.	1
	StandardChartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.	1

Kaynak: www.tbb.org.tr (Erişim: 04/11/2014)

Yukarıda verilen Tablo 1'e baktığımızda faaliyetlerini Türkiye'de sürdüren, Kamu Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankalarının 3 adet ve toplam 22 adet şube sayısı olduğu, Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları'nın 7 adet ve toplam 16 adet şubesi olduğu ve Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları'nın sayısının ise 3 adet ve toplam 3 şubesinin olduğu görülmektedir. Ayrıca ülkemizde faaliyet gösteren Kalkınma ve Yatırım Bankaları sayısı 13 olup ve toplam 41 şube ile faaliyetlerine devam etmektedir.

2.2.3.3. Katılım Bankaları

Uluslararasıdaki piyasalarda faizsiz bankacılık sistemi ya da Müslüman ülkelerde daha çok uygulandığı için İslami bankacılık sistemi olarak ifade edilmekle birlikte Türkiye'de ise katılım bankacılığı olarak adlandırılmaktadır. Faizsiz bankacılık şeklinde çalışan yani yatırım yapan kişi ya da kuruluşlar bankanın yapacağı kar ya da zarara ortak olmaktadır. Uluslararası piyasada sektör içindeki payı küçük olmasına rağmen hızlı bir şekilde sektör içindeki payını artıran ve diğer bankalara alternatif bir sistem olarak sürekli yükselen bir grafik çizerek piyasalarda faaliyet göstermektedir (Parlakkaya ve Çürük, 2011: 397).

Mevduat ve katılım bankalarının genel olarak kıyaslayacak olursak mevduat bankaları önceden belirledikleri faiz oranı ve vadesi ile işlem yapmakta bu da yatırımcı açısından riski, belirsizliği azaltmaktadır. Ancak katılım bankalarında ise böyle bir uygulama söz konusu değildir. Katılım bankalarında fon dağıtılıp bu fon üzerinden kar payı verilmektedir. Bu süreçte katılım bankasının geliri belli olmadığı için risk mevduat bankalarına göre daha yüksektir. Böylece yatırım yapan kişiler bankacılık faaliyetlerinin sonuçlarına doğrudan katıldığı kar ya da zarar etme olasılığı olduğundan dolayı faizsiz bankacılık olarak ifade edilmektedir. İslami bankacılık sistemi ile oluşturulan bu yapı faiz ile kazanç elde etmeyen yatırımcıların mevduatlarının atıl durmasını engellemek ve piyasalarda bu mevduatların olumlu kullanımına İslami bankacılık sistemi yardımcı olmaktadır (Özulucan ve Özdemir, 2010: 5).

Katılım bankacılığını 5411 sayılı Bankacılı Kanunu ise şöyle tanımlamaktadır: “ Bankacılık faaliyetlerini katılım hesapları yöntemi ile piyasadan

kaynak sağlayan ve aynı şekilde ihtiyaç sahiplerine yani piyasaya kaynak sunan yurtdişında kurulan bankaların şubeleri ya da ülkemizde kurulan bankalardır”.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere katılım bankaları geleneksel bankaların kullandığı faiz getirisi yerine kâr payı ortaklığı anlayışına dayalı bir sistemle çalışmaktadır. Ziraat Katılım Bankası Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun 15/10/2014 tarih ve 29146 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 10/10/2014 tarih ve 6046 sayılı izniyle kurulmuş, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun 14/05/2015 tarih ve 29355 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 12/05/2015 tarih, 6302 sayılı kararı ile faaliyet izni almıştır. Böylece Türkiye'de Mayıs 2015 tarihi itibari ile 5 adet katılım bankası faaliyet göstermektedir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde katılım bankaları daha detaylı olarak ele alınmaktadır.

2.3. Türk Bankacılık Sistemini Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar

Çalışmamızda Türk bankacılık sistemini düzenleyici ve denetleyici kuruluşlardan: “Merkez Bankası, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği” incelenmiştir.

2.3.1. Merkez Bankası

Ülkemizde merkez bankası Osmanlı zamanında kurulan ve Osmanlı Bankası olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Cumhuriyetten sonra da ülkemizde bir süre merkez bankası olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Cumhuriyet ile kurulan yeni devlet içinde eski devletin merkez bankasının faaliyet göstermesi kabullenilemeyip yeni bir merkez bankası kurulması için harekete geçilmiştir. Yapılan çalışmalar ile 30 Haziran 1930 tarihinde çıkarılan 1715 Sayılı Yasa ile TCMB kurularak ve 3 Ekim 1931 tarihinde ise bankacılık faaliyetlerine başlamıştır (Afşar, 2006: 90).

Dünya genelinde finansal piyasaların en önemli oyuncuları, para politikasından sorumlu devlet kurumları olana merkez bankalarıdır. Merkez bankalarının davranışları faiz oranlarını, kredi miktarını ve para arzını etkilemekte, bunların hepsi sadece finansal piyasalar üzerinde bir etki yaratmamakta, fakat aynı

zamanda toplam üretim ve enflasyon üzerinde de etkili olmaktadır (Mishkin, 2006: 311). Merkez bankası kredileri genel olarak bankacılık sisteminin ve finansal piyasaların kamu güvenliği istikrarını destekleyen önemli bir parça olduğu yaygın olarak kabul edilir. Mali açıdan bağımsız ve oldukça büyük portfolyosu olan bir merkez bankası çok kısa sürede kurumlara büyük miktarlarda nakit sağlayabilir. Nitekim merkez bankası kredileri uzun vadede finansal sorunları olan kurumlara yasal yardımın önemli bir parçasıdır (Ondieki ve Jagongo, 2013: 1).

Dünya genelinde ülkelerin para politikalarını ve finans piyasalarındaki hareketlenmeleri düzenleyen merkez bankalarıdır. Bizim ülkemizde de bu işlemleri gerçekleştiren dünya genelinde olduğu gibi merkez bankalarıdır. Merkez bankasının kuruluş tarihi ise 11 Haziran 1930 olup, amacı ise istikrarlı bir fiyat politikası ortaya koymaktır. Banka ayrıca, finansal sistemde istikrarın sağlanması ve para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almakla da görevlendirilmiştir. Uluslararası alanda oluşan krizlerde ülkede dalgalanmaların, riskleri artırıcı unsurları minimize ederek ülkenin bu tarz krizlerden minimum seviyede etkilenmesini sağlamak merkez bankasının bir başka amacıdır (www.tcmb.gov.tr).

Temel amacı, ülkede fiyat istikrarını sağlayarak sürdürülebilir büyümeye katkıda bulunmak ve finans sisteminin sağlıklı işlemini sağlamak olan merkez bankalarının temel özellikleri şunlardır (Günel, 2007: 76):

- Diğer Bankaların aksine, merkez bankalarının faaliyet amacı kâr etmek değildir.
- Merkez bankalarının sermaye yapısının önemi yoktur temel hedef kamu faydalı olacak şekilde faaliyet göstermektir.
- Merkez bankası ihtiyaç sahiplerine direkt olarak fon veremez.
- Merkez bankaları devletin ve bankaların bankasıdır.

Merkez Bankası kur politikasını 2001 yılından itibaren dalgalı kur rejimi çerçevesinde sürdürmektedir. Ülkemizin altın ve döviz rezervlerini saklamak ve yönetmekle görevli olan kurum Merkez Bankasıdır. Merkez Bankası, para ve kur politikalarına olan güveni sağlamak ve bu politikaları desteklemek, Hazinesin yabancı para iç ve dış borç servisini gerçekleştirmek için gerekli döviz likiditesini bulundurmak, iç ve dış şoklara karşı kırılganlığı azaltmak ve uluslararası piyasalarda

ülke ekonomisine duyulan güveni artırmak için rezerv tutmaktadır. Merkez Bankası, rezervlerin yönetiminde ülke menfaatlerine öncelik vermektedir (www.tcmb.gov.tr).

1211 sayılı TCMB Kanununa göre, merkez bankasının başlıca görevleri;

- Merkez Bankası Başbakan aracılığı ile ülkenin finansal alanda danışmanıdır.
- Merkez Bankası ülkenin ekonomik yapısıyla ilgili hükümete brifing verir.
- Merkez Bankası mali kuruluşlar ile ilgili görüşlerini mali kuruluşların kontrolünü yapan kurum ya da kuruluşlara bildirirler.

2.3.2. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

Tasarruf sahiplerinden toplanan mevduatların güvence altına alınması daha güvenilir bir bankacılık sistemi oluşturacaktır. Bu güvenceyi ise TMSF en iyi şekilde sağlamaktadır. Tasarruf sahiplerinden toplanan fonlar ile bu fonların sigortalanması işlemlerinde yardımcı olan TMSF bu faaliyeti başarılı bir şekilde yürütmektedir. TMSF bu kadar iyi çalışmasının sebebi ise hukuki desteğin oldukça iyi olmasından kaynaklanmaktadır. TMSF tasarruf sahiplerinin mevduatlarını banka da herhangi bir sorun olduğunda, mevduatları ödeyemediği durumlarda TMSF sigortalanan meblağ kadar tasarruf sahibine ödemeleri yapar ve banka ile ilgilide hukuki incelemeyi başlatır (www.tmsf.org.tr).

Türkiye’de tasarruf mevduatının korunmasına ilişkin ilk yasal düzenleme 30.05.1933 tarih ve 2243 sayılı Mevduatı Koruma Kanunudur. Bu Kanuna göre bankaların mevduat munzam karşılığı olarak TCMB nezdinde bulundurdukları mevduat, ilgili bankalarda açılmış bulunan tasarruf mevduatı hesaplarının bir karşılığı olarak kabul edilmiş ve üçüncü kişiler tarafından haczedilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Daha sonra bu Kanunu değiştiren 01.06.1936 tarihli 2999 sayılı Bankalar Kanunu ile tasarruf mevduatı sahiplerinin bankalarda bulundurdukları mevduatın %40’ına tekabül eden miktarı, bu mevduatı kabul etmiş olan bankanın aktifinde mevcut bütün kıymetler üzerinde imtiyazlı alacaklı kabul edilmiş ve iflas durumunda bu kısmın, tasfiyenin sonucu beklenmeksizin mevduat sahiplerine ödeneceği hükmü getirilmiştir.1936 yılından sonra da günümüze kadar TMSF ile ilgili değişiklikler devam etmiştir. Sonuç olarak, 1983 yılından itibaren tüzel kişiliği haiz olan Fonun idare ve temsili önce TCMB, sonra BDDK tarafından yerine

getirilmiştir. 12.12.2003 tarih ve 5020 sayılı Bankalar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile Fonun karar organının Fon Kurulu olduğu ve Fonun genel yönetim ve temsili ile Fon Kurulunca alınan kararların yürütülmesinin Fon Kurulu Başkanına ait olduğu hükme bağlanmıştır (www.tmsf.org.tr).

1 Kasım 2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununda ise TMSF' nin özerk statüsü korunmuş ve TMSF' ye risk esaslı mevduat sigortacılığına ilişkin yeni fonksiyonlar yüklenmiştir (Coşkun, 2010: 90). Bu Kanun ile TMSF'ye yeni verilen yetkilerden birisi de mevduatların sigortalanması işlemidir. Bu sigortalama işlemi ise sigortalanacak mevduat miktarını tespit eder. Mevduat bankacılığının yanında faaliyet gösteren bir diğer banka ise katılım bankaları içinde TMSF' nin tüm kural ve uygulamaları geçerlidir (TMSF, 2014: 13).

TMSF sistem olarak bakıldığında oldukça avantajlı olduğu ancak bunun yanında dezavantajları da bulunmaktadır. Örneğin bankalara yatırılan mevduatların TMSF tarafından sigortalanmasından dolayı mevduat yatıran kişilerin riskleri oldukça düşüktür. Mevduat sahipleri bu güvenceyi görerek risk düzeyi yüksek olan kuruluşlara mevduatlarını yatırarak maksimum kar elde etmeye çalışmaktadır. Bu durumun ortaya çıkma sebebi ise bankanın batması sonucu mevduat sahiplerinin mevduatlarının TMSF tarafından geri ödenmesidir. TMSF bankalara bu şekilde garanti vererek bankaların büyümesine ve güvenilir bir bankacılık sistemi ile ülkenin ekonomik yapısına katkıda bulunmaktadır. Bu güvencenin de olumsuz olan bir yönü ise fazla güvence alan bankaların rahat hareket ederek küçük ölçekli bankalar ile rekabetin dozunu ayarlayamayıp bankacılık sistemine zarar verebilir (Er, 2009: 165).

TMSF' nin 1 Kasım 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile 25 Mart 2006 tarih ve 26119 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren ve bazı hükümleri 11.01.2012 tarih 28170 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan yönetmelik değişiklikleri ile yeniden düzenlenen Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Teşkilat Yönetmeliği' nde belirtilen görev ve yetkilerinin başlıcaları aşağıdaki gibidir (Deloitte, 2013: 4):

- TMSF kurulu kararlarını aktif şekilde işlemesini sağlar,

- TMSF' nin insan kaynakları departmanının düzenlemesini yapmak,
- Ulusal ve uluslararası alanda her türlü ekonomik faaliyetlere katılarak işbirliği protokolleri imzalamak,
- Kredi kuruluşları nezdinde ki tasarruf mevduatı ve gerçek kişilere ait katılım fonlarını sigorta etmek,
- Faaliyet izni kaldırılan kredi kuruluşları nezdinde bulunan ve doğruluğu hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde kanıtlanan mevduat ve katılım fonunun sigorta kapsamındaki kısmını doğrudan veya ilan edeceği başka bir banka aracılığı ile kaynaklarından ödemek,
- İflas eden bankaların yönetimini ele alarak tasfiye için gerekli adımları atmak,
- Yönetmelik ve tebliğler oluşturmak.

2.3.3. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

Bankacılık sisteminin düzenleme ve denetleme yetkisi BDDK' da olup, bir ülkede bankacılık sisteminin iyi bir şekilde düzenlenip ve denetlenmesi o ülkenin finansal piyasasının da iyi bir şekilde faaliyet göstermesine katkıda bulunmaktadır. Bankacılık sisteminin iyi bir şekilde gelişmesi ile piyasadaki mevduatı en iyi şekilde toplayan kuruluşların başında gelmektedir. Ayrıca sektörlerin ve sistemlerin gelişmesinde kuruluşlar arası rekabet belirleyici olurken bankacılık sisteminde ise öncelikli olarak sağlam hukuki yapı ile iyi bir düzenleme ve denetleme yapmak bu belirleyicilik de daha öne geçmiştir (Er, 2009: 65). Genel olarak finansal piyasaların ve bankacılık sektörünün diğer piyasalardan farklı olduğunu ve devlet müdahalesinin finansal sektörün ve ekonominin genel işleyişine olumlu katkıda bulunduğunu göstermektedir (Yeyati, Micco ve Panizza, 2004: 5).

Ulusal ve uluslararası tüm kuruluşların belli başlı amaç ve hedefleri bulunmaktadır. BDDK'nın esas amacı ise sorumluluğu altındaki bankaların ekonomik sorumlulukları çerçevesinde uluslararası alanda söz sahibi olan ve o kriterlere uyan, iyi çalışan bir sistem geliştirmek ve uzun vadeli planlamalar yaparak ülkenin finansal piyasalarının sürekli büyümesini sağlamaktır (Parasız, 2007: 33). BDDK kurulmadan önce bankacılık sektörünün düzenlenmesi ve denetimi yetkileri Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankasının yetkileri arasında birlikte yürütülmekteydi. Bu ikili yapı bankacılık sektörünü etkili bir biçimde

denetleyememekteydi. Zira bankaların bir kısmının mülkiyeti kamuya ait bulunmaktaydı (Kaya, 2004: 112). Bu parçalı yapıya ise; 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile 1999 yılının Haziran ayında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) kurulması kararlaştırılmış ve BDDK 2000 yılının Ağustos ayında çalışmaya başlamasıyla son verilmiştir (www.bddk.org.tr).

BDDK; kanunun çizmiş olduğu sınırlar içerisinde yapılması gereken faaliyetleri düzenlemek ve yapılan faaliyetleri denetlemek, ekonomik bağımsızlığa sahip, ayrıca toplanan mevduatların herhangi bir aksilik sonrası geri ödenmesi noktasında teminat vermek amacıyla kurulmuştur. BDDK banklara para yatıran kişilerin mevduatlarını güvence altına alarak ve bankaların çalışma sistemlerine zarar verecek durumları engellemek ayrıca yetkileri arasında ihtiyaç sahiplerine sağlanan kaynakların etkili faaliyet göstermesini sağlamaktır (www.bddk.org.tr). BDDK' nın temel amaçlarını ise şu şekilde sıralamak mümkündür (Tunay, 2005: 241):

- Bankalar arası rekabeti artırmak.
- Bankacılık sektöründe güven istikrarı sağlamak.
- Bankacılık sisteminin ülkenin finansal piyasasına maksimum verim sağlamak.
- Bankalara mevduat yatıranların çıkarlarına sahip çıkmak.

5411 sayılı Bankacılık Kanununun 93. maddesinde BDDK' nın görevleri, aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

- Bankaların kanunlar çerçevesinde yaptıkları tüm faaliyetleri denetlemek ve bankaların tasfiye işlerini düzenlemek.
- Ulusal ve Uluslararası alanda kanunlar çerçevesinde ekonomik işbirliği anlaşması imzalamak.
- BDDK'ya verilen diğer yetkileri kanunların izin verdiği çerçevede yerine getirmek.

2.3.4. Türkiye Bankalar Birliği

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) Bankacılık kanunu hükümleri çerçevesinde 1958 yılında kurulan kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluştur. Merkezi İstanbul'da bulunan birliğin amacı BDDK kararları çerçevesinde birliğine bağlı olan bankaların haklarını korumak, sektörün büyümesi için çalışmalar yapmak, rekabet ortamı

oluştururken haksız rekabeti önlemek ve bankacılık ile ilgili donanımlı bir ortam oluşturarak ülke ekonomisine olumlu katkı sağlayacak bir sektör oluşturmaktır. (www.tbb.org.tr).

TBB'nin 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 80. Maddesi çerçevesinde görevlerinden bazıları şunlardır:

- Ülkemizdeki bankacılık sisteminin geliştirilmesi için stratejiler ortaya koymak,
- Birliğe bağlı olan bankaların rekabet ortamında dikkat edeceği meslek standartlarını tespit etmek,
- Bankaların faaliyetlerinde dikkat edeceği iş etiği kurallarını tespit etmek,
- Bankalar arası rekabet ortamını oluştururken rekabet kurallarını açıklamak,
- Bankaların dayanışmasını arttırmak,
- Ülkemizdeki tasarruf sahiplerini üyesi olduğu bankalara yöneltmek,
- Bankacılık sektörü ile ilgili vatandaşları istatistiki veriler ile bilgilendirmek,
- Bankacıları ilgilendiren kanun değişiklikleri hakkında üyelerini bilgilendirmek,
- TBB'nin aldığı kararların uygulanmasını sağlamak ve bu kararlara uymayan birlik üyelerini gerekli cezaları uygulamak,
- Kanunlar çerçevesinde TBB'ye verilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdür.

2.3.5. Türkiye Katılım Bankaları Birliği

Katılım bankaları birliği kurulmadan önce ÖFK birliği olarak faaliyet göstermektedir. Birlik 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun, 29.05.2001 tarih ve 24416 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan 4672 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucu kamu tüzel kişiliğine sahip katılım bankacılığı faaliyetinde bulunan meslek mensuplarının üye olduğu ve kanunun ilgili maddeleri doğrultusunda, 04.10.2001 tarih ve 2001/3138 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Birlik Statüsü' nün onaylanması ile çalışmalarına başlamıştır. Sonrasında, Resmi Gazete'nin 01.11.2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile özel finans kurumları "katılım bankaları" adını aldığı gibi Birliğin unvanı da Türkiye Katılım Bankaları Birliği olarak değiştirilmiştir (www.tkbb.org.tr).

Ülkemizde çalışmalarına devam eden katılım bankaları Türkiye katılım bankaları birliğine üye olmak zorundadır. Ayrıca TKBB'nin belirlemiş olduğu kurallar çerçevesinde çalışmalarını devam ettirmek mecburiyetindedirler (Tunç, 2010: 229). 5411 sayılı Bankacılık Kanunu' na göre TKBB' nin görevleri TBB' nin görevleri ile aynı olup birliğin amaçları ise şunlardır:

- Dünya ülkelerinin genelinde uygulanan serbest piyasa ekonomisi çerçevesinde ve BDDK kuralları dahilinde katılım bankalarının haklarına sahip çıkmak,
- Katılım bankacılığı sisteminin istikrarlı bir şekilde büyüme gerçekleştirebileceği yapının oluşturulmasını sağlamak,
- Katılım bankaları arasında rekabetçi bir ortam oluştururken haksız rekabeti de engellemek birliğin bir diğer amacıdır.

2.4. Türk Bankacılık Sisteminde Basel Komitesi Kararları

Ülkemizde faaliyet gösteren Bankalar, varlık kalemlerini oluşturmak için ülkemizdeki diğer ticari kuruluşlar gibi yabancı kaynaklardan ve kendi içerisinde oluşturduğu özkaynaklarından faydalanmakla birlikte farklı etkenler çerçevesinde ekonomik politikalarını belirleyerek faaliyetlerine devam etmektedir. Ama diğer ticari işletmelerden ayrılan yönü bankaların kaynakları arasında yer alan özsermaye miktarını belirlemek bankacılık faaliyetlerini düzenleyici kuruluşlarca yapılmaktadır. Bu düzenleyici kuruluş ise Basel bankacılık komitesidir. Bank for International Settlements (BIS)'e üye ülkeler, Basel Bankacılık Komitesi'nin belirlediği kurallar çerçevesinde faaliyet göstermektedir (Demirhan, 2012: 158).

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS), 17 Mayıs 1930 tarihinde kurulan, Dünya' nın en eski uluslararası finansal organizasyonudur. Uluslararası Ödemeler Bankasının misyonu bu alanlarda uluslararası işbirliğini teşvik etmek, merkez bankaları için bir banka olarak hareket etmek ve parasal ve finansal istikrarın sağlanmasına hizmet etmektir (www.bis.org.tr). Bankacılık sektörünün gelişimi için ciddi çalışmaları olan BIS; Basel Bankacılık Denetim Komitesi, Global Finansal Sistem Komitesi, Ödemeler Sistemi Komitesi, Irving Fischer Komitesi ve Piyasalar Komitesi olmak üzere çalışma alanlar farklı olan komitelerden oluşmaktadır (Yarız, 2012: 51).

Ulusal ve Uluslararası alanda faaliyet gösteren tüm işletmelerin çalışmalarını olumsuz etkileyen ekonomik krizlerdir. Bankacılık sektörü de 1974 yılında ortaya çıkan ekonomik kriz sonucu şu anki Basel komitesi “Bankacılık Düzenleme Ve Denetim Uygulamalı Komitesi” olarak faaliyetlerine başlamıştır. Basel komitesine üye ülkelerin denetimleri ülkelerinde bulunan merkez bankaları ve bağlı oldukları kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. Basel komitesi kanun ve kurallar koyarak düzenleme yapmak için değil bankacılık sektörünün etik kurallar çerçevesinde çalışmasını amaçlayan, sermaye yeterliliğinin bankacılık faaliyetlerinde önemli bir yer tuttuğunu belirten ve bankacılık sektörüne yol göstermek amacıyla oluşturulan bir kuruluştur (Üçgün, 2010: 10).

2.4.1. Basel I Kararları

Basel komitesi kararlarının önceliği olan sermaye yeterliliği çalışmaları 1988 yılında yayınlanmış olup çoğu ülke tarafından kabul edilmezken 26 Ekim 1989 tarihinde yayımlanan ve 3182 sayılı Bankalar Kanunu’ na ilişkin 6 numaralı Tebliğ ile sermaye yeterliliği standart rasyosu olarak bilinen “Sermaye Tabanı / Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Gayri Nakdi Krediler ve Yükümlülükler Rasyosu” düzenlenmesi bir geçiş takvimi ile yürürlüğe girmiştir (Küçüközmen, 2014: 238). Basel I kararlarının temel esasları ise aşağıda verilmiştir (Arslan, 2007: 51):

- OECD ülkelerine kredi alırken öncelik tanınmaktadır. Sermaye yeterliliği ve kredi kullanıcısının risk durumu ile ilgili raporlarda OECD ülkesi ise farklı değerlendirme yapılmaktadır.
- Sermaye yeterlilik rasyosunun en az %8 olması yönünde karar alınmıştır. Örneğin 100 liralık bir kaynak için işletme bünyesinde en az 8 liralık sermaye bulundurmak mecburiyetindedir.

Basel I kararlarının uygulanma sürecinde bazı eksikliklerin olduğu görülmektedir. Örneğin Basel I kararları çerçevesinde kredi riski baz alınıp operasyonel risk dikkate alınmamıştır. Bu da Basel kararlarının yetersiz oldu bir alan olmuştur. Ayrıca OECD ülkelerine tanınan tolerans Basel kararlarını alan yönetimin risk duyarlılığında yetersiz bir ortam oluşmasına neden olmuştur. Bankacılık sistemi ile ilgili sadece bir yöntem ile değerlendirme yapmak Basel I kararlarının yetersiz

kaldığı bir başka olgu olup farklı yapıdaki bankalarında aynı yöntem ile değerlendirilmesi kararların başarısız olmasına neden olmuştur (Kaderli, Doğu ve Arabacı, 2013: 506).

Basel I'e yapılan eleştirilere ve kararların eksikliklerine rağmen özellikle gelişmekte olan ülkelere ekonomik olarak güçlenmeleri yönünde ve ekonomik yapılarının belli bir düzeyde süzekli gelişmelerine yardımcı olmuştur. Basel I kararlarındaki yeterli sermaye bulundurma zorunluluğu bankaların krizlerden ya da başka olumsuzluklardan etkilenerek faaliyetine son vermesi halinde tasarruf sahiplerinin mağduriyetinin minimum seviyeye indirmiş ve birçok ülkede uygulanmıştır (Sarıgül, 2012: 20).

2.4.2. Basel II Kararları

Bankacılık sektörü ile ilgili daha önce yapılan çalışmalardan Basel I kararları ve uygulamaların yaşanan krizlerde yeterince iyi sonuçlar vermediği anlaşılmaktadır. Bu yetersizlikten dolayı Basel I kararlarının gözden geçirilerek daha etkin bir şekilde kullanılabilen yeni kararların alınması gerektiği ortaya çıkmıştır. Basel I kararlarında öncelik sermaye yeterliliği olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra operasyonel riskler üzerinde durulmaması kararların iyi çalışmamasına neden olmuştur. Bankacılık sisteminde Basel I kararlarının yetersizliğinden dolayı 2004 yılında çalışmalar tamamlanarak Basel-II kararları açıklanarak faaliyete geçmiştir. Bu alınan kararlar uluslararası alanda kabul edilerek dünya ülkelerinin çoğunluğu tarafından kararlar uygulanmaya başlamıştır (Erol, 2007: 157).

Basel II bankacılık sisteminde sermaye yeterlilik miktarlarını daha etkili hale getirmek, bankacılık sisteminin içindeki tasarruf sahiplerinin mağdur olmaması için risk yönetiminin iyi yapılmasını sağlamak ve bankaların denetiminin iyi yapılmasına katkıda bulunarak daha etkili bir bankacılık sistemi oluşturmak ve ülkelerin ekonomik yapısına katkıda bulunmak amacıyla faaliyetlerine başlayan bir kuruluştur (Sakarya ve Kara, 2008: 96). Basel Komitesi hedeflenen başarının gerçekleşmesini üç maddeye bağlamaktadır. Bu maddeler ise aşağıda verilmiştir (Sarıgül, 2012: 22).

- Basel I: Asgari Sermaye Yükümlülüğüne ilişkin çalışmaların yapılması,
- Basel II: Denetim Otoritesinin Gözden Geçirilmesine ilişkin çalışmaların yapılması,

- Basel III: Piyasa Disiplinin oluşturulmasına yönelik çalışmaların yapılmasıdır.

Tablo 3: Basel I ve Basel II Arasındaki Temel Farklılıklar

BASEL I	BASEL II
Risk gruplarından sadece birini dikkate almaktadır.	Bankaların kendi iç risk yönetimi metotlarından, üst denetim kontrolünden ve piyasa disiplininin daha fazla yararlanma amaçlanmaktadır.
Kriterlerin her bankaya aynı uygulanması.	Farklı yöntemleri uygulama imkanı ve daha etkili risk yönetimini özendirici sermaye teşvikleri bulunmaktadır.
Uygulama alanı oldukça geniştir.	Risk ölçümü için duyarlılık seviyesi yüksek yöntemlerin kullanılması uygun olacaktır.
Baz alınan kredi riski ve piyasa riski kavramlarıdır.	Risk gruplarında ki hesaplamalarda piyasa riski aynı olup kredi riski hesaplaması farklılık göstermektedir. Ayrıca operasyonel risk de ilave edilmiştir.
OECD ülkesi olma gibi zorunluluk olmayıp bununla ilgili kulüp kararı yer almamaktadır.	Kulüp kuralı kaldırılmaktadır.
Sermaye yeterliliği ile ilgili çok fazla bilgi yer almamaktadır.	Basel II ile ilgili bilgilerin detaylı olarak kamuya açıklanması gerekmektedir.
Risklere karşı sermaye yeterliliği ve sermaye bulundurma şartı vardır.	Basel I'de olmayan operasyonel risk de eklenmiştir.

Kaynak: Sakarya, Şakir; Kara, Suat. Türkiye’ de Basel I-II Sürecinin Gelişimi ve Balıkesir’deki İşletmeler Tarafından Algılanması Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi. Sayı: 38. Nisan 2008: 99

2.4.3. Basel III Kararları

Ulusal ve uluslararası boyutlarda ülkelerde birçok ekonomik kriz yaşanmaktadır. Ekonomik krizlerden minimum etkilenmek için ülkeler ekonomik yapıları düzenleyen hukuki kurallar belirlenerek işletmelerin faaliyetlerine devam etmelerini amaçlamaktadırlar. Bu kadar tedbire rağmen işletmeler ekonomik krizlerden olumsuz etkilenmiştir. Tüm bu yapılan hukuki düzenlemelerin yetersiz kalmasına karşın uluslararası alanda kabul gören ve bu yetersizliği ortadan kaldırmak için Basel III kararları yayınlanmıştır (BDDK, 2010: 1).

Basel III kararları bir önceki Basel II kararlarının kriz dönemlerinde etkili olmadığı yönlerini geliştirerek bankacılık sisteminin daha etkili ve tasarruf sahiplerinin minimum zarar görmesini amaçlayan ve tamamlayıcı bir düzenlemeler bütünüdür (Kaderli vd., 2013: 507). Basel III kararlarına ihtiyaç duyulmasının belli başlı sebepleri aşağıda verilmiştir (Erdoğan, 2014: 155):

- Piyasalardaki beklenmedik dalgalanmalarda ortaya çıkacak olan sermaye yetersizliği gibi olumsuz durumları engellemek,
- Bankacılık sisteminin güçlü bir sermaye yapısının oluşmasını sağlamak,
- Basel III kararları Basel II kararlarını geliştirici nitelikte olması,
- Basel I'de yer alan sermaye yeterliliğinin yanında oluşabilecek risklere karşılık ayırma,
- Bankacılık sisteminde oluşabilecek riski minimize etmek için risk yönetimin iyi yapılması ve operasyonel riskin dikkate alınması.

Uluslararası bankacılık sisteminin yanında ülkemizdeki bankacılık sistemine Basel kuralları çerçevesinde bakıldığında oldukça iyi bir yapıya kavuştuğu görülmekte olup ayrıca ülkemizde denetimlerin oldukça iyi yapıldığı görülmektedir. Ülkemizde bu güçlü yapının oluşmasında Basel kurallarının etkisi olduğu bu da ülkemizde uluslararası kuralların çok iyi bir şekilde uygulandığı ve ülkemizin finansal istikrarına ve ekonomik yapının güçlü olmasına katkıda bulunduğu anlaşılmaktadır (Külahi, Tiryaki ve Yılmaz, 2013: 197).

Basel III kararları ile ilgili son olarak; alınan kararlar ile yeni düzenlemeler yapılarak, finansal kaldıraç, özkaynak hesaplaması, likidite ve diğer konulara ilişkin çalışmalar yapılmıştır. Uluslararası alanda uygulanan ancak ülkemizde uygulanmayan (Çekirdek Sermaye-Common Equity)/(Risk Ağırlıklı Varlıklar-Risk Weighted Assets) oranı artırılmış; sermaye koruma tamponu (Capital Conservation Buffer) ve döngüsel sermaye (Countercyclical Capital) isimli oran değerleri de kullanılmaktadır. Basel III'de alınan kararlar Basel kararlarının genel amaçları ile ters düşmeyen, tüm Basel kararlarını geliştiren ve daha yoğun kararlar zincirini oluşturmaktadır. Basel III kararları çerçevesinde alınan kararların 2013-2019 yıllarında uluslararası alanda uygulanması amaçlanmaktadır (BDDK, 2010: 3).

2.5. Lojistik Regresyon Yöntemi ile Bankacılık Üzerine Yapılan Çalışmalar

Ünsal ve Güler (2005) çalışmalarında lojistik regresyon ve diskriminant analiz ile bankacılık sektörünü incelemeye almışlardır. Çalışmanın kapsadığı dönem ise 1997-2003 dönemleri olup ticari bankalar üzerinde araştırma yapılmıştır. Ayrıca sermaye rasyoları, aktif kalitesi, likidite, karlılık ve gelir-gider yapısı ile ilgili

rasyolara çalışmada yer verilmiştir. Burada temel amaç hangi analizi bankaların mali durumlarını tespit etmede daha başarılı olduğunu göstermektir.

Benli (2005) bankalarda lojistik regresyon ve yapay sinir ağları modeli ile analiz yaparak mali başarısızlıkların öngörülerini ortaya koymuştur. Çalışma örneklemini 38 adet ticari bankasından oluşmaktadır. Ayrıca çalışma 1988-2001 dönemini kapsamakta ve 12 oran ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucuna bakacak olursak değişkenleri doğru sınıflama da lojistik regresyon analizinin yapay sinir ağları analizine göre daha başarılı olduğu görülmekte aynı zamanda araştırmacının başarısız bankaları tespit etmede yapay sinir ağları modeli lojistik regresyon modeline göre daha başarılı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Özer (2006) çalışmasında Türk bankacılık sektöründe kriz olasılığının lojistik regresyon modeli ile 1992-2005 yılları arasında Türkiye’de ki tüm ticari bankalara yer vermiştir. Çalışmanın ise bankacılık krizlerinin çıkmadan önce tespit edilmesi için bir model oluşturmaktır. Çalışma sonucuna göre 2006 Mart ayından sonraki dönemlerde kriz çıkabileceği öngörüsünde bulunulmuştur.

Ata (2009) araştırmasında 2002-2007 yılları arasında faaliyet gösteren yerli ve yabancı bankalar olmak üzere toplam 28 adet banka yer almaktadır. Çalışmada ise banka yabancılaşmalarının finansal yapı üzerindeki etkisini lojistik regresyon yöntemi ile açıklamaya çalışmıştır. Çalışma sonucu olarak ise Türkiye’de ki yerli bankaların yabancı bankalara oranla daha başarılı olduğu anlaşılmaktadır.

Gök ve Özdemir (2011) banka sektör paylarının lojistik regresyon analizi ile tahminlerinin yapılması ile ilgili çalışma yapmıştır. Banka sektör payları 2008 yılı verileri kullanılarak 2009 verileri tahmin edilmiş olup 45 banka üzerinde araştırma yapılarak veriler ortaya konmuştur. 45 banka sonuçlarına göre 42 bankanın verilerinin tahmin edilebileceği yalnız 3 bankada istenilen sonuçlara ulaşılamamıştır. Çalışmada dört adet bağımsız değişken kullanılmıştır.

Budak ve Erpolat (2012) kredi risk tahmininde bulunurken yapay sinir ağları ve lojistik regresyon yöntemi ile karşılaştırma yapmış olup, çalışma örneklemini kredi kullanmış olan rastgele 1639 kişiden oluşmaktadır. Değişken olarak kredi düzenli

ödeyen ve kredisini düzenli ödemeyen bireyler olarak belirlenmiştir. Yapılan çalışma ile yapay sinir ağıları modeli lojistik regresyon modeline alternatif olarak kullanılabilen bir analiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Telli (2013) kriz dönemlerinde bankaların karlılıklarını lojistik regresyon yöntemi ile incelemiştir. Dikkate aldığı dönemlerin ise 1999, 2000, 2001 ve 2008 kriz dönemleri olduğu görülmektedir. Sonuç olarak 1999 yılında daha farklı karlılık oranlarının çalışmaya dahil edilerek daha iyi sonuçlar alınabileceği görüşü bildirilmiştir. 2000 yılında ise özkaynak karlılığı için anlamlı sonuçların çıkmadığı görülmektedir. 2001 yılındaki krizde ise sermaye yeterliliğinin oldukça önemli bir yere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 2008 yılı krizi sonucu ise gelir gider yapılarının önemli pay sahibi olduğu ve rasyolar genişletilerek daha anlamlı sonuçlar çıkarılabileceği sonucunu ortaya koymuştur.

Işık (2014) bankacılık risk yönetiminin ve Türk bankacılık sisteminin kredi risklerini seçilmiş rasyolar ile lojistik regresyon yöntemi ile belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada 45 adet banka ve 31 adet finansal değişken kullanarak 5 adet finansal orana ulaşılarak bu veriler kapsamında veri seti oluşturulmuştur. Araştırmanın sonucu olarak ise finansal değişkenlerin kredi riskine olan etkisinin çok fazla olmadığını ortaya çıkarmaktadır.

Kocabaş (2014) bankacılık verileri üzerine lojistik regresyon yöntemi ile yaptığı çalışmada 7 bağımsız 1 bağımlı değişken kullanarak 1000 kişilik bir örnekleme sahiptir. Araştırmanın amacı kredi başvurularında sonuçları en çok etkileyen değişkeni tespit etmektir. Araştırma sonucu ise cinsiyet değişkeninin bağımlı değişken üzerinde etkisinin olmadığını sonucuna ulaşılmıştır.

Altunöz (2015) çalışmasında Türk bankacılık sisteminin 1997-2002 yılları arasındaki başarısızlıklarını lojistik regresyon ve diskriminant analizi ile ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışmasında 36 bankaya yer vermiş olup ayrıca çalışmasında kullandığı oranlar ve yöntemler dahilinde bankaları gelecekteki başarısızlıklarının tahmin edilebileceği sonucuna varmıştır.

3. MEVDUAT VE KATILIM BANKACILIĞI SİSTEMİ

Çalışmamızın bu bölümünde Mevduat Bankacılığı ve Katılım Bankacılığı sistemleri ayrı ayrı ele alınacaktır.

3.1. Mevduat Bankacılığı

Mevduat Bankacılığı 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 3. maddesinde şu şekilde tanımlanmaktadır: Kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini ifade eder.

3.1.1. Mevduat Kavramı

Modern ekonomi sisteminin en karakteristik yönlerinden biri de, sermayelerin meydana gelişidir. Bilindiği gibi, eski çağlarda sermaye, genellikle veraset yolu ile veya bir işte uzun süre devamlı ve verimli çalışma suretiyle meydana gelirdi. Şüphesiz bu iki kaynak yanında diğer faktörler de bulunmaktaydı. Bugün bir ülkenin milli sermayesi, sadece belirli bir sınıf veya kişilerin değil aksine, milletçe yapılan tasarrufların toplamı ile meydana gelmektedir (Ataş, 1966: 85).

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 3. Maddesinde mevduat şu şekilde tanımlanmaktadır: Yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı ifade eder.

Tasarruf sahipleri birikimlerini piyasalarda değerlendirmek için araştırmalar yaparak kendileri için en uygun araca yatırımlarını gerçekleştirirler. Para piyasasında işlem gören araçların başında mevduat gelmektedir. Mevduat denilince, istenildiği zaman veya belli bir vade sonunda geri alınmak üzere bankalara verilen para anlaşılır. Bankalara verilen para bankaların mülkiyetine geçer. Mevduat sahipleri verdikleri para kadar bankalarda alacaklı olurlar. Başka bir deyişle, mevduat bankalarının yaptıkları bir borçlanma işlemidir (Öçal vd., 1997: 23).

Belli bir vade sonunda veya istenildiği zaman geri alınabilmek üzere gerçek ve tüzel kişiler tarafından bankalara yatırılan paralara mevduat denir. Bu paralar

bankacılıkta alacaklı cari hesaplar, tasarruf mevduatı, mevduat ve küçük cari hesaplar gibi çeşitli adlarla anılır (Onur, 1965: 3).

Mevduat, ticaret bankalarının yarattığı paradır. Mevduat parası, vadeli mevduat ve vadesiz mevduattan meydana gelir (Hansen, 1959: 27).5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun "mevduat ve katılım fonu kabulü" başlıklı 60.maddesindeki düzenlemesi ise aşağıdaki gibidir:

- Kredi kuruluşları ile özel kanunlarına göre yetkili olanlar dışında hiçbir gerçek veya tüzel kişi, aslen veya fer'an meslek edinerek mevduat veya katılım fonu kabul edemez, ticaret unvanları ve kamuya yapacakları açıklamalar ile ilân ve reklamlarında bu izlenimi yaratacak ifade ve deyimleri kullanamaz.
- Karşılığında hesap cüzdanı yerine makbuz, katılma belgesi, senet ve benzeri belgelerin verilmesi, alınan paraların mevduat veya katılım fonu kabulü sayılmasına engel değildir.
- Resmî ve özel kuruluşlar ile ortaklıklarda, yalnız çalışanlarına ait olmak üzere sağlık ve sosyal yardım, emeklilik, ihtiyat ve tasarruf sağlama amaçlarıyla kurulan sandık ve vakıfların münhasıran kendi üyelerinden bu amaçlar için topladıkları paralar ile sigorta şirketlerinin işlemleri bu Kanun uygulamasında mevduat ve katılım fonu kabulü sayılmaz.
- Kalkınma ve yatırım bankalarının, ortak ve ortaklıklarından genel esaslar dâhilinde sağladıkları fonlar ile bankalardan, para piyasaları, sermaye piyasaları ve organize piyasalardan sağlayacakları fonlar bu Kanun uygulamasında mevduat sayılmaz.
- Türkiye'de kurulan kredi kuruluşlarının yurt dışındaki şubeleri ve ortaklıkları, mevduat cüzdanı ve fon toplamaya ilişkin evrakın düzenlenmesi işlemlerini faaliyette buldukları ülkede yapmak zorundadır.
- Türkiye' de kurulu kredi kuruluşları, yurt dışında kurulu ortaklıkları veya başka banka veya finansal kuruluşlar adına yurt içinde yerleşik kişilerden mevduat veya katılım fonu kabul etmek amacıyla faaliyette bulunmaları bu madde kapsamında izinsiz mevduat ve katılım fonu kabulü sayılır.
- Kredi kuruluşları, mevduat hesapları ile katılım fonu hesaplarını Kurulun görüşü alınmak suretiyle Merkez Bankasınca tespit edilecek vade ve türlerine göre tasnif

etmek, tasarruf mevduatı ve gerçek kişilere ait katılım fonunu diğer hesaplardan ayırmak zorundadırlar.

3.1.2. Mevduat ve Mevduat Bankacılığının Önemi

Mevduatın milli ekonomiye olan hizmeti büyük önem taşımaktadır. Halkın elinde toplanan tasarruflar doğrudan doğruya bir işletme unsuru olarak kullanılması çoğunlukla mümkün olamaz. Zira herkes parasını bir işte kullanmanın yollarını bilmediği gibi buna gerekli ehliyete sahip olsa bile tasarruf edilen para, miktar itibariyle bir girişimci için işletme sermayesi teşkiline yetmeyebilir. Bu suretle parça parça verimli olmayan bu paraların mevduat şeklinde bankalarda toplanarak kredi yolu ile veya girişimci ve işletmelerin beslenmesi suretiyle iş sahasına akması, büyük ve kârlı işletmelerin başarılmasına imkân vererek üretimin ve milli gelirin artmasına hizmet etmektedir (Onur, 1965: 4).

Mevduat bankaları ekonomik yapı içerisinde oldukça önemli bir yapıya sahip olması sebebiyle faaliyet alanlarının yapısı itibariyle ülkelerin sosyokültürel ve sosyoekonomik olarak iyi seviyelere gelmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Mevduat bankalarının amacı ise tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları karlı yatırımlarda değerlendirerek gelir seviyesini maksimuma çıkarmak ve maksimum kar elde etmektir (Koçyiğit, 2013: 74). Bankalar; mali ve teknolojik yenilikler, sektöre yabancı bankaların girişi aynı zamanda düzenleyici gerekliliklerin bir sonucu olarak yüksek maliyetler ve ciddi bir rekabet ile karşı karşıya gelmişlerdir (Haque, 2014: 2). Böyle bir rekabet ortamında mevduat bankaları, tasarruf sahiplerinden topladıkları tasarrufları etkili ve verimli bir şekilde değerlendirmeye itmektedir. Ayrıca sektörün denetiminin çok sıkı ve iyi bir şekilde yapılması mevduat bankalarının daha dikkatli ve temkinli çalışmasına yol açmaktadır. Toplanan tasarrufların etkin bir şekilde değerlendirilmesi mevduat bankalarının finansal performansına olumlu katkıda bulunurken bankalar ile ticari ilişkisi olan kişilere de fayda sağlayacaktır. Örnek verecek olursak, bankaların hisselerini alan kişiler ayrıca bankacılık sisteminin kanuni düzenlemelerini yapan kişi ve kuruluşlar bankaların karlı kuruluşlar haline gelmesini isterler. Mevduat bankasının kar etmesi o bankanın firma değerini artırır ve bunun sonucu olarak da hisse sahiplerinin hisseleri maksimum seviyeye ulaşır (Koçyiğit, 2013:74).

3.1.3. Mevduatın Sınıflandırılması

Mevduatın çeşitli açılardan sınıflandırılması mümkündür. Çalışmamızda mevduat: geleneksel ayrıma ve tasarruf sahibine göre iki başlık altında sınıflandırılmaktadır.

3.1.3.1. Geleneksel Ayrıma Göre Mevduatın Sınıflandırılması

Geleneksel ayırım, vade açısından yapılan bir ayırımdır. Bu durumda karşımıza; ihbarsız veya vadesiz mevduat, ihbarlı mevduat ve vadeli mevduat türleri çıkmaktadır (Afşar, 2006: 129).

Vadesiz Mevduat (İhbarsız Mevduat): Çek hesabı olarak da bilinen vadesiz mevduat hesapları, sahibine faiz kazandırmayan ve üzerine çek keşide edilebilen hesaplardır. Mevduat sahibi parayı çekinceye kadar banka bu fon kaynağını kullanabilmektedir (Günel, 2007: 81).

İhbarlı Mevduat: Bankalara, çekilmeden önce haber vermek koşuluyla ve o tarihten önce çekilemeyen paralardır. Örneğin yatırdığımız parayı 25 gün sonra bankadan çekeceğimizi bildirdik ve 25 günlük ihbarlı mevduatımızı oluşturuyoruz. Oluşturduğumuz ihbarlı mevduatı 25 gün dolmadan çekemediğimiz ancak süre dolduktan sonra kullanabildiğimiz mevduattır (Küney, 1976: 2).

Vadeli Mevduat: Çoğunlukla halkın ve kâr amacı gütmeyen kuruluşların tasarruflarından oluşan ve vadesi 1 ay ile 12 ay arasında değişen mevduat hesaplarıdır. Tasarruf özelliğinden dolayı bu hesaplara tasarruf hesapları adı da verilmektedir. Vadeli mevduatlar, ölçeği ne olursa olsun tüm dünya da ticari bankaların en önemli fon kaynağı olarak nitelendirilmektedir (Tunay, 2005: 257).

3.1.3.2. Tasarruf Sahibine Göre Mevduatın Sınıflandırılması

Tasarruf sahibine göre (Mevduat Toplanan Kişilere Göre) mevduatlar: Tasarruf mevduatı, resmi kuruluşlar mevduatı, ticari kuruluşlar mevduatı, bankalar mevduatı ve diğer kuruluşlar mevduatı olarak sınıflandırılmaktadır (Sipahi, 2011:115).

Tasarruf Mevduatı: Tasarruf mevduatı mevduat bankaları tarafından açılmaktadır. Açılan bu mevduat hesaplarında çek keşide işlemi dışındaki faaliyetler yapamayan gerçek kişilerin kullanmış olduğu hesaplardır (5411 sayılı Kanun: md.3).

Resmi Kuruluşlar Mevduatı: Genel ve katma bütçeli daire ve kuruluşlar, yerel yönetimler, kanunla kurulan döner sermayeli kuruluşlara, mahkeme, savcılık, icra ve iflas daireleri, Sosyal Güvenlik Kurumu'na ait mevduat resmi mevduat sayılmaktadır (Takan, 2013: 113).

Ticari Kuruluşlar Mevduatı: Şahıs işletmelerine, her çeşit ortaklarına kredi kooperatifleri ve diğer kooperatiflere, sigorta şirketlerine, vakıf, dernek, sigorta ve belli bir meslek mensuplarının oluşturdukları işletmelere, İktisadi Devlet Teşekkülleri' ne ve bağlı ortaklarına, genel ve katma bütçeli daire ve kuruluşlara, belediyenin kurmuş olduğu kuruluşlara ait mevduatlar, ticari mevduat sayılmaktadır (Parasız, 1997: 168).

Bankalar Mevduatı: Bankaların (Devlet desteği ile kurulmuş olan bankalar ve TCMB dahil) ve özel kanuna göre bankalar arasında para transferinin yapıldığı mevduatlardır (Güney, 2014: 45).

Diğer Kuruluşlar Mevduatı: Vakıflara, derneklere, birliklere, sendikalara, tasarruf ve yardımlaşma sandıklarına, elçilik ve konsolosluklara, uluslararası kuruluşların Türkiye'deki büro ve temsilciliklerine, fonlara, apartman yönetimine, noter teminat ve emanetine ait hesaplar ile mahkemeler, savcılıklar, icra ve iflas daireleri ve tereke hakimlikleri nezdinde ki paralara ilişkin hesaplar ve mahkemelerce tevdi mahalli gösterilmek suretiyle yatırılan paralara ilişkin hesaplar "Diğer Kuruluşlar" başlığı altında sınıflandırılır (Sipahi, 2011: 115).

3.1.4. Bankaların Kuruluşu ve Mevduat Kabul İzin Sınırlaması

Bir memleketin ekonomik bünyesinde bu derece önemli fonksiyonları bulunan, ticaret piyasalarının para ve kredi mekanizmasının can damarını teşkil eden mevduat hareketleri ile şüphesiz devletin ilgilenmesi gerekir. Bu bakımdan her ülkede olduğu gibi ülkemizde de mevduatla ilgili hükümler konmuş olup mevduatın

hukuki bünyesi ve niteliği belirtilmiş, böylece mevduatla ilgili mevzuat ortaya çıkmış bulunmaktadır (Ataş, 1966: 87).

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre: ülkemizde bir bankanın kuruluşuna veya yurt dışında kurulan ama ülkemizde ilk şubelerini açmak isteyen bankanın, bu Kanunda belirlenen şartları yerine getirmek kaydı ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun en az beş üyesinin aynı yöndeki oyuyla alınacak kararlar ile izin verilir. İzne ilişkin karar, başvurunun yapıldığı ya da başvuruda eksiklik bulunması hâlinde, istenilen bilgi ve belgelerin tamamlandığı tarihten itibaren üç ay içinde ilgiliye bildirilir. Eksikliklerin altı ay içinde giderilmemesi hâlinde başvuru geçersiz hale gelir. Kuruluş yeri olarak yurt dışı olan bankalar, kurul tarafından belirlenen sınırlar içerisinde mevduat veya katılım fonu kabul edip etmemek ve Kurul tarafından belirlenen kurallar dahilinde çalışmalarını sürdürmek şartı ile, Türkiye'de kuruldan izin alarak şubelerini faaliyete geçirebilir.

Mevcut şube sayıları itibariyle öz kaynak eksikliği olmayan, yürürlükteki standart oranları gerçekleştiren ve şube açmalarında herhangi bir kısıtlama bulunmayan bankaların; açacakları her yeni şube için Bankacılık Kanunu'nda öngörülen asgari kuruluş sermayesinin yüzde biri tutarında ilave özkaynak bulundurmaları, açacakları şubeleri en az otuz işgünü önceden Kurum'a bildirmeleri ve Kurumca bunların öz kaynakları ile standart oranlarına ilişkin olarak yapılacak değerlendirme sonucunda herhangi bir olumsuz görüş bildirmemesi kaydıyla bankaların şube açması serbesttir (Coşkun, 2010: 106).

Sözü edilen bakanlıkların teklifi üzerine Bakanlar Kurulu'ndan kuruluş izni almak banka işlemlerine başlamak ve mevduat kabul etmek için yeterli değildir. Banka olarak kuruluş izni aldıktan ve kuruluş için kararın ticaret mahkemesince verilerek ticaret odalarında sicil kaydı yapılarak ticaret sicil gazetesinde yayımlandıktan sonra içindekiler kanunla belli edilen bir beyannamenin hem Maliye hem de Ticaret Bakanlıklarına verilerek müracaat edilmesi gereklidir (Erez, 1975: 16-17).

3.1.5. Mevduat Bankacılığının Tarihi Gelişimi

Türk bankacılık sektörünün günümüze kadar dört dönüm noktasından geçtiği söylenebilir. Bu dönemler şu şekilde sıralanabilir (Tunay ve Uzuner, 2001: 297):

- Kuruluş Yılları (1923-1944),
- Özel bankacılığın ortaya çıkışı ve gelişimi (1944-1980),
- Ekonomik transformasyon sonrası bankacılıktaki gelişmeler (1980-1999),
- Anti enflasyonist programla başlayan yeni dönem (2000-.....).

Ülkemizdeki bankacılık sektörüne bakacak olursak ekonomik anlamda ve hukuki yapı anlamında oldukça iyi yerlere gelmiş olup tasarruf sahiplerine güven veren bir yapıya bürünmüştür. Bankacılık sektörü ile ilgili bu olumlu gelişmelerin yanında ülkemizde ki bankacılık sektörünü olumsuz yönde etkileyen durumlarında olduğu görülmektedir. Ülkemizde ki bankacılık sektörü çok fazla başarısızlık yaşadığı için bankaların başarısızlık nedenlerini araştırırken bu bankalardan iyi bir araştırma örnekleme oluşturulabilir. Ülkemizde bankacılık sistemi açısından 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan krizler sonrası ülkemizde faaliyet gösteren 25 banka TMSF'ye devredilerek geçiş süreci başlamıştır. Daha sonra yaşadığımız krizler olan 2000 ve 2002 arası krizler sonucunda mevcut kanunların yetersiz olması ve ihtiyaçlara cevap vermemesi nedeniyle yeni bir bankacılık kanunu düzenlenmiştir. Düzenlenen bu kanun ile birlikte kamu tarafından sunulan yüksek faizli kamu borçlanma araçlarından faydalanmasının önüne geçilmiştir (Ünvan ve Tatlıdil, 2011: 29-30).

Ülkemizde 2013 yılı itibariyle faaliyette bulunan banka sayısı 49'a ulaşmıştır. Bu bankalardan katılım bankası adedi 4 olup mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının sayısı ise 45 olmuştur. Portigon A.Ş.'nin kapanması, Bank of Tokyo Mitsubishi A.Ş.'nin açılması ile banka sayısında bir değişiklik olmamıştır. Bankalar içerisinde faaliyet gösteren mevduat bankası sayısı 32'dir. Toplam şube sayısı 789 adet artarak 10.981'e yükselmiştir. Şube sayısındaki artışın tamamı mevduat bankaları grubunda olmuştur. Özel sermayeli mevduat bankalarında 239, kamu sermayeli mevduat bankalarında 318, yabancı sermayeli mevduat bankalarında ise 232 adet şube sayılarında artış yaşanmıştır (TBB, 2013: I-10).

3.1.6. Mevduat Bankaları ve Mevduat Bankalarının Sınıflandırılması

Mevduat bankacılığı tanımlamaları çalışmamızın önceki bölümlerinde yapılmış olup, Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankaları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankaları

Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	
	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	
	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	Adabank A.Ş.	
	Akbank T.A.Ş.	
	Anadolubank A.Ş.	
	Fibabanka A.Ş.	
	Şekerbank T.A.Ş.	
	Tekstil Bankası A.Ş.	
	Turkish Bank A.Ş.	
	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	
	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	
	Türkiye İş Bankası A.Ş.	
	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	
Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları	Türkiye’ de Kurulmuş	Türkiye’de Şube Açan
	Alternatifbank A.Ş.	Bank Mellat
	Arap Türk Bankası A.Ş.	Habib Bank Limited
	Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey A.Ş.	IntesaSanpaoloS.p.A.
	Burgan Bank A.Ş.	JPMorgan Chase Bank N.A.
	Citibank A.Ş.	SociétéGénérale (SA)
	Denizbank A.Ş.	TheRoyal Bank of ScotlandPlc.
	Deutsche Bank A.Ş.	
	Finans Bank A.Ş.	
	HSBC Bank A.Ş.	
	ING Bank A.Ş.	
	Odea Bank A.Ş.	
	Rabobank A.Ş.	
	Turkland Bank A.Ş.	

Kaynak: www.tbb.org.tr (Erişim: 20.11.2014)

Yukarıdaki tabloda TMSF' ye devredilen Birleşik Fon Bankası A.Ş. yer almamaktadır.

Mevduat bankaları yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere; Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları, Özel Sermayeli Mevduat Bankaları ve Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları olarak sınıflandırılmaktadır.

3.1.6.1. Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları

Kamu bankalarında şahısların ve şahıs işletmelerinin koydukları sermayeleri bulunmamaktadır. İşletmeye konulan sermayenin tümü kamu adına hazineye veya diğer kamu tüzel kişilere aittir. Ancak bazen özel kişi veya kişiler tarafından kurulmuş özel sermayeli bankalara devletin el koyması sonucunda da kamu bankaları oluşabilir (Özden, 2009: 9). Türkiye'de Tablo:4'de görüldüğü gibi üç tane kamu sermayeli mevduat bankası faaliyetlerini devam ettirmektedir.

Bankacılık sistemi içinde bulunan kamu bankaları ile ilgili düşünceler genel olarak çok fazla şubesi bulunan, oldukça fazla personel çalıştıran ve bunun sonucu ise karlılığı düşüren etkenler olduğu kanısındadırlar. Kamu bankaları temel amaç belirlerken bu amaçları arasında öncelikli kar elde etmek yoktur. Katılım bankalarının kredi kalitesi anlamında yeterli performansı sergileyemediği ancak özel bankaların daha iyi performans sergilediği yönündeki düşünceler araştırmalarda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Kamu bankalarının yeni bir yapılanma içerisine girdiği dönemlerde pozitif hareketler gözlemlendiği performans olarak da özel ve yabancı bankalardan daha iyi bir tablo çizse de farklı problemlerin devam ettiği ve bankaların aktif kalite anlamında yeterli seviyeye ulaşamadığı yönünde izlenimler bulunmaktadır (Demirel, Atakişi ve Abacıoğlu, 2013: 102).

3.1.6.2. Özel Sermayeli Mevduat Bankaları

Sermayeleri, özel şahıslara veya özel sermaye ile kurulmuş ticaret şirketlerine ait olan bankalardır. Genellikle, mevduat bankalarının büyük bir kısmı özel sermaye ile kurulmuş bankalardır (Birdal, 1993: 5).

3.1.6.3. Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları

İşletmelerin kuruluşu için ortaya konulan sermayenin yarısından fazlasına yabancı yatırımcıların sahip olduğu, işletme yönetim ve denetim işlerinin çoğunluk pay sahibi olan yabancı yatırımcılarca yapılan bankacılık faaliyetlerini sürdüren işletmelerdir. Yabancı bankalar dışarıda kurulmuş bir bankanın şubesi olabileceği gibi, doğrudan o ülkede kurulmuş bankalarda olabilir (Özden, 2009: 9). Ülkemizde kurulan 13 adet ve ülkemizde 6 adet şube açan yabancı sermayeli mevduat bankası bulunmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde bankacılık sektörü finans sisteminin en önemli bileşeni olmaya devam etmektedir. 1980’li yıllardan itibaren serbest piyasa ekonomisine geçişle birlikte Türk mali sistemi yeniden yapılanma sürecine girmiş ve gerek kurumsal gerekse yasal altyapı yönünden mali piyasalarda liberalleşme ve rekabeti öngören önemli reformlar gerçekleştirilmiştir. Reform sürecindeki olumlu gelişmeler bankacılık sektörünü de olumlu yönde etkilemiş ve bankaların daha rekabetçi bir ortamda çalışmasına olanak sağlamıştır. Türk mali sisteminde bankacılığın artan önemi ve yabancı sermayeye sağlanan teşvikler, 1980 sonrasında Türk bankacılık sistemine yabancı bankaların girişini hızlandırmıştır (Ata, 2009: 109). Ancak yabancı sermayeli bankaların düşük payı sektör içinde yeterli büyüklüğe ulaşmasını engellemektedir (Apak, 2006: 29).

3.1.7. Mevduat Bankalarının Büyüme Stratejileri

Günümüzde işletmelerin temel hedefi; işletmenin karını maksimize etmektir, karı maksimum yaparken aktif yapısını korumak ve işletmeye zarar verecek durumlara karşı önlemini alarak riski minimum seviyeye çekmektir. Ayrıca işletmelerin istikrarlı bir şekilde büyümesini sağlamakta önemli hedeflerinden biridir. Bu amacı genel olarak ifade edecek olursak; işletmelerin temel amacının, piyasa değerini maksimize etmek olduğu görülmektedir. İşletmeler bu amaca ulaşabilmek için birçok karar alır ve stratejiler izlerler. İşte bunlardan birisi de işletmelerin büyüme stratejisidir (Sakarya, 2002: 6).

3.1.7.1. Uluslararası Pazarlara Odaklanma

Uluslararası ekonomik ilişkilerin günümüzde ulaştığı seviyeye paralel olarak, uluslararası finansal talep de önemli ölçüde artmıştır. Uluslararası sermaye hareketlerinin, döviz transferi bazında günlük 2 trilyon doların üzerine çıktığı günümüzde, buna bağlı olarak birçok ülke bankası uluslararası pazarlara odaklanarak bankacılık alanında hizmetlerini tür ve hizmet olarak arttırmıştır (Güney, 2014: 137). Teknolojinin hızla gelişimi ile daha önce zorluk yaşanan para transferleri zaman ve mesafe gözetilmeksizin oldukça kolay bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Bankalar uluslararası pazara açılarak fon transferlerini doğrudan ve basit bir şekilde gerçekleştirmektedir (Takan, 2013: 70). Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere bankalar piyasa değerini ve rekabet gücünü artırmak için uluslararası pazarı değerlendirmesi gerekmektedir.

3.1.7.2. Mevduat Bankalarında Birleşme

Bankaların birleşme nedenleri arasında hızlı bir büyüme gerçekleştirmek aynı zamanda pazar payını artırarak karlılık seviyesini maksimuma çıkarmak gösterilebilir. Oligopol piyasaların özelliklerinden biri olan birleşme, bankaların sektördeki gücünü artırmasının bir başka yöntemidir (Çolak, 2005: 274). Bankacılık sektöründe ülke sınırlarının kalkması ile piyasada çeşitliliğin ve rekabetin arttığı görülmektedir. Bu nedenle birleşmeler de kaçınılmaz olmaktadır.

Birleşme, iki ya da daha fazla işletme arasında düzenlenen sözleşme gereği, işletmelerin tüzel kişiliklerinin son bularak, yeni bir tüzel kişilik altında toplanması şeklinde tanımlanmaktadır (Aslan, 2004: 10). Bankalar ürün yelpazelerini genişletip kâr sunabilirlerse birleşmeler bankaları daha üretken yapabilir. Birleşmeler ayrıca banka portföylerini çeşitlendirerek iflas riskini de azaltabilir. Artan portföy sayısı sermaye-varlık rasyosunu azaltarak bankaların toplam maliyetini düşürebilir (Kwan ve Wilcox, 2002: 109).

Banka birleşmelerinin nedenleri ise: banka verimlilik düzeyini yükseltmek, ölçek ekonomisi, coğrafi yaygınlaşma, büyük bankalara karşı savunma, yatırımlar için finansal kaynak oluşturma ve büyük olmanın getirdiği avantajlardan faydalanma olarak sıralanabilir (Kılıç ve Akın, 2008: 233). Ayrıca banka birleşmeleri ile

bankaların sayısının azaltılmasına rağmen, küçük bankalar başarısızlıklara ve risklere karşı birleşerek daha güçlü, daha etkili ve daha iyi yönetilen bankalar haline gelecektir (Jagtiani, 2008: 29).

3.1.7.3. Mevduat Bankalarında Şubeleşme

Mevduat bankaları, bankacılık işlemlerini farklı yerlere açmış oldukları şubelerin yardımı ile gerçekleştirirler. Banka şubeleri ise faaliyet alanlarının tamamını kapsayan iş ve işlemlerin tümünün gerçekleştirildiği yer veya yerlerdir. Başka bir ifadeyle banka, genel müdürlüğüne, hukuken ve ekonomik anlamda bağlı olmakla birlikte, üçüncü kişilere karşı yönetimi özerk, müstakil ikame sahibi ve bulunduğu yerin ticaret siciline kayıtlı olup banka idari merkezinin yaptığı işlemler çeşidinden işlemlerle uğraşan ticaret müessesesine banka şubesi denir (Demireli, 2014: 142).

3.1.8. Türk Bankacılık Sektöründe Mevduat Bankalarının Mali Yapısı

Mevduat bankalarının mali yapısını incelerken; mevduat bankalarının aktif yapısı, pasif yapısı, kaynak kullanımı, sendikasyon ve sekürütizasyon kredileri ele alınmıştır. Bunlarla ilgili veriler aşağıda yer almaktadır.

3.1.8.1. Mevduat Bankalarının Aktif Yapısı

Mevduat bankalarının aktif yapısı içerisinde 2009-2014 yılları arasında; likit aktifler, kredi ve alacaklar, duran aktifler ve sınıflandırılmayan aktiflerin gelişimi aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 5: Mevduat bankalarının 2009-2014 Yılları Aktif Yapısı (Milyon TL)

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Likit Aktifler	Diğer Aktifler	96.696	98.336	142.228	172.301	241.241	269.512
	Finansal Varlıklar	277.373	304.384	298.113	288.008	302.905	320.844
	Toplam	374.069	402.720	440.340	460.310	544.146	590.355
Kredi ve Alacaklar	364.540	489.916	636.718	733.518	963.338	1.146.203	
Duran Aktifler	23.936	26.632	28.769	34.868	37.980	46.921	
Sınıflandırılmayan Aktifler	8.967	11.679	13.291	16.721	19.794	20.301	
Aktif Toplamı	771.512	930.947	1.119.119	1.245.416	1.565.258	1.803.780	

Kaynak: www.tbb.org.tr (İstatistiki Raporlar: Banka ve Grup Bilgileri, 5 Yıllık Bilanço Bilgileri)

Yukarıdaki tabloya baktığımızda mevduat bankalarının likit aktif toplamında 2009-2014 yılları arasında sürekli bir artış olduğu görülmektedir. Ancak likit aktifler içerisinde yer alan finansal varlıklarda 2010, 2013 ve 2014 yıllarında bir önceki yıla göre artış olduğu, 2011 ve 2012 yıllarında ise bir önceki yıla göre azalış meydana gelmiştir. Kredi ve alacaklar, duran aktifler ve sınıflandırılmayan aktifler sürekli artış göstermektedir. Aktifler içerisinde kredi ve alacaklar grubu 1.146.203 Milyon TL ile en fazla paya sahiptir. Mevduat bankalarının aktif toplamı ise 2009-2014 yılları arasında sürekli bir artış eğilimi göstermiş olup 2014 yılında 1.803.780 Milyon TL'ye ulaşmıştır.

3.1.8.2. Mevduat Bankalarının Pasif Yapısı

Mevduat bankalarının pasif yapısında yer alan; mevduat, mevduat dışı kaynaklar, özkaynaklar ve diğer pasiflerin 2009-2014 yılları arası gelişimi tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 6: Mevduat Bankalarının 2009-2014 Yılları Pasif Yapısı (Milyon TL)

Yıllar		2009	2010	2011	2012	2013	2014
Mevduat		507.258	614.681	698.920	770.016	943.313	1.057.638
Mevduat Dışı Kaynaklar		126.192	147.675	228.760	225.046	340.549	413.271
Özkaynaklar	Diğer Özkaynaklar	92.722	111.646	121.914	152.996	160.298	195.139
	Kâr (Zarar)	1.110	3.333	1.094	4.557	5.657	5.977
	Toplam	93.833	114.979	123.007	157.553	165.954	201.116
Diğer Pasifler		44.229	53.612	68.431	92.801	115.441	131.755
Pasif Toplamı		771.512	930.947	1.119.119	1.245.416	1.565.258	1.803.780

Kaynak: www.tbb.org.tr (İstatistiki Raporlar: Banka ve Grup Bilgileri, 5 Yıllık Bilanço Bilgileri)

Tablo 8'de baktığımızda mevduat bankalarının pasif yapısı içinde yer alan mevduat ve mevduat dışı kaynakların 2009-2014 yılları arasında sürekli bir artış gösterdiği görülmekte olup ancak 2012 yılında mevduat dışı kaynaklarda 2011 yılına göre düşük miktarda bir azalma meydana gelmiştir. Mevduat bankalarının pasif yapısı içerisinde en fazla paya 1.057.638 Milyon TL ile mevduatların sahip olduğu görülmektedir. Özkaynaklar toplamında tüm yıllarda artış olduğu görülmektedir.

Ancak özkaynaklar içerisinde yer alan kâr (zarar) hesabında ise 2011 yılı hariç diğer yıllarda sürekli bir artış meydana gelmiştir. Mevduat bankalarının pasif toplamının ise bir önceki yıla göre sürekli bir artış eğiliminde olduğu görülmektedir.

3.1.8.3. Mevduat Bankalarının Kaynak Kullanımı

Bankalarda başlıca kaynak kullanım yerleri, likit varlıklardaki artışlarla kredilerdir. Banka varlıklarının büyük bölümünü likit varlıklar ve krediler oluşturduğundan, dönem içinde sağlanan kaynakların, bu tür varlık artışında kullanılması doğaldır (Akgüç, 2012: 381). Mevduat bankalarının kaynak kullanımı ile ilgili bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 7: Mevduat Bankalarının Kaynak Kullanımı (2009-2014)

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Likit Aktifler	374.069	402.720	440.340	460.310	544.146	590.355
Nakit Değerler ve TCMB	49.333	59.248	94.109	131.374	189.508	213.286
Bankalar	36.861	27.532	34.357	26.998	35.517	36.797
Para Piyasalarından Alacaklar	10.503	11.557	13.761	13.929	16.216	19.428
Toplam	96.696	98.336	142.228	172.301	241.241	269.512
Finansal Varlıklar (Net) Toplam	277.373	304.384	298.113	288.008	302.905	320.844
Gerçeğe Uygun Değer Farkı	9.965	11.555	15.439	10.266	17.587	12.484
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	148.382	195.944	189.129	207.974	192.482	221.305
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar	118.677	96.608	91.492	69.293	89.135	83.746
Riskten Korunma Amaçlı Türev FV	348	277	2.052	475	3.701	3.308
Krediler ve Alacaklar	364.540	489.916	636.718	733.518	963.338	1.146.203
Krediler ve Alacaklar	361.414	487.069	633.324	728.169	957.291	1.138.064
Takipteki Krediler	20.342	18.537	17.368	21.588	26.931	32.750
Özel Karşılıklar (-)	17.217	15.690	13.974	16.238	20.884	24.612
Duran Aktifler ve Sınıflandırılmayan Aktifler	32.903	38.311	42.060	51.588	57.774	67.222

Kaynak: www.tbb.org.tr (İstatistik Raporlar: Banka ve Grup Bilgileri, 5 Yıllık Bilanço Bilgileri)

Kaynak kullanımı varlıklardaki artışı ifade ettiğine göre Tablo 9'a baktığımızda mevduat bankalarının aktif yapısının 2009-2014 yılları arası sürekli arttığı görülmektedir. Bu artış, miktar ve yüzde olarak Tablo 10'da daha ayrıntılı yer almaktadır.

Tablo 8: Mevduat Bankalarının Kaynak Kullanım Miktarları ve Değişimleri

Yıllar	2010	% Değişim	2011	% Değişim	2012	% Değişim	2013	% Değişim	2014	% Değişim
Likit Aktifler	28.651	8%	37.620	9%	19.969	5%	83.837	18%	46.209	8%
Nakit Değerler ve TCMB	9.915	20%	34.862	59%	37.265	40%	58.134	44%	23.778	11%
Bankalar	-9.329	-25%	6.825	25%	-7.359	-21%	8.519	32%	1.280	3%
Para Piyasalarından Alacaklar	1.054	10%	2.205	19%	168	1%	2.287	16%	3.213	17%
Toplam	1.640	2%	43.891	45%	30.073	21%	68.940	40%	28.270	10%
Finansal Varlıklar (Net) Toplam	27.012	10%	-6.272	-2%	-10.104	-3%	14.897	5%	17.939	6%
Gerçeğe Uygun Değer Farkı	1.590	16%	3.884	34%	-5.173	-34%	7.321	71%	-5.103	-41%
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	47.562	32%	-6.815	-3%	18.844	10%	-15.492	-7%	28.824	13%
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar	-22.069	-19%	-5.116	-5%	-22.199	-24%	19.842	29%	-5.389	-6%
Riskten Korunma Amaçlı Türev FV	-71	-20%	1.776	642%	-1.577	-77%	3.226	678%	-393	-12%
Krediler ve Alacaklar	125.377	34%	146.802	30%	96.800	15%	229.819	31%	182.865	16%
Krediler ve Alacaklar	125.655	35%	146.255	30%	94.845	15%	229.122	31%	180.774	16%
Takipteki Krediler	-1.804	-9%	-1.169	-6%	4.220	24%	5.343	25%	5.819	18%
Özel Karşılıklar (-)	-1.526	-9%	-1.717	-11%	2.265	16%	4.646	29%	3.728	15%
Duran Aktifler ve Sınıflandırılmayan Aktifler	5.407	16%	3.749	10%	9.528	23%	6.186	12%	9.448	14%

Tablo 10'a baktığımızda likit aktiflerin toplamda her yıl arttığı ve bir önceki yıla göre 83.837 milyon TL ve %18'lik bir artış ile 2013 yılında gerçekleştiği görülmektedir. Kredi ve alacaklar hesabında ise en fazla artış 229.819 Milyon TL ile 2013 yılında gerçekleşmiştir. Likit aktifler içerisinde yer alan bankaların 2011, 2013 ve 2014 yıllarında kaynak kullanımının olduğu, 2010 ve 2012 yıllarında ise kaynak kullanımının olmadığı anlaşılmaktadır. Finansal varlıklarda ise 2010, 2013 ve 2014 yıllarında kaynak kullanımı gerçekleştirilmiştir. Krediler ve alacaklar hesabında ise takipteki krediler ve özel karşılıklar da 2012, 2013 ve 2014 yıllarında kaynak kullanımının olduğu görülmektedir.

3.1.8.4. Mevduat Bankalarında Sendikasyon ve Seküritizasyon Kredileri

Sendikasyon kredisi, ekonomik olarak güçlü olan iki veya ikiden fazla kredi veren işletmelerin bir araya gelerek ortak şartlarda ve ortak bir payda eşliğinde

yüksek miktarlarda mevduata ihtiyaç duyan işletmelere verilen kredilerdir (Apak, 1995: 70). Bu tanıma göre sendikasyon kredisi için kreditör sayısının birden çok olduğu anlaşılmaktadır.

Seküritizasyon kredileri, Banka portföyünde yer alan araçların gelecekte sağlayacağı nakit alımlarının, diğer bir deyişle çeşitlendirilmiş ödeme haklarını (diversified payment rights) teminat göstererek yurtdışından sağlanan fonları ifade etmektedir. Çeşitli Türk bankaları yurt dışı kredi kartı alacaklarına yurt dışı havale akımlarına ve diğer gelecekte tahsili söz konusu ödemelere dayalı olmak üzere yurt dışındaki bankalardan seküritizasyon anlaşmaları çerçevesinde kredi temin edebilmektedir (Parasız, 2009: 223).

Tablo 9: Mevduat bankalarının 2009-2013 Yılları Arası Sendikasyon ve Seküritizasyon Kredileri

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	Toplam
Sendikasyon Kredisi	7,354	14,154	15,748	16,377	19,655	73,288
Seküritizasyon Kredisi	9,218	9,287	8,384	6,990	7,732	41,611
Toplam	16,572	23,441	24,132	23,367	27,387	114,899

Kaynak: BDDK (2010, 2012, 2013, Raporları)

Bankacılık sektörümüzde kullanılan sendikasyon ve seküritizasyon kredileri toplamı 2010 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık 7 milyar dolar artarak 23,441 milyar dolara ulaşmıştır. 2011 yılında da bu artış devam etmektedir. 2012 yılında ise 2011 yılına göre yaklaşık 1,2 milyar dolar düşüş yaşanmış olup bunun sebebi ise seküritizasyon kredilerindeki azalıştır. 2013 yılında ise kredi miktarlarında yaklaşık 4 milyar dolarlık bir artış olduğu görülmektedir. Bu yılda hem sendikasyon hem de seküritizasyon kredileri artış göstermektedir.

3.2. Katılım Bankacılığı

Katılım bankaları, İslami prensipler çerçevesinde çeşitli bankacılık fonksiyonlarını yerine getiren kuruluşlar olarak tanımlanabilir. Katılım bankaları işlevleri itibariyle mevduat bankalarına benzemektedir. Katılım bankalarının ülkemizde faaliyet göstermelerine izin verilmesi, Resmi Gazete'nin 19 Aralık 1983

tarikh ve 18256 mükerrer sayısında, Bakanlar Kurulu'nun 83/7506 sayılı kararı ile yürürlüğe girmiştir. 19.10.2005 tarih, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile katılım bankalarının çalışmaları büyük ölçüde diğer bankaların çalışma şartları hükümlerine tabi tutulmuştur (Takan, 2013: 13).

3.2.1. Katılım Bankacılığı Kavramı

Katılım bankacılığı, faizsizlik prensiplerine göre çalışan, bu prensiplere uygun her türlü bankacılık faaliyetlerini gerçekleştiren, kâr ve zarara katılma esasına göre fon toplayıp, ticaret, ortaklık ve finansal kiralama yöntemleriyle fon kullandıran bir bankacılık modelidir. Ticaretin ve sanayinin ihtiyaç duyduğu hammadde, yarı mamul veya mamul madde, gayrimenkul, makine veya her tür teçhizatın temini, bu yöntemler aracılığıyla sağlanmaktadır (TKBB: 3).

3.2.2. Katılım Bankalarının Kuruluş Nedenleri

Katılım bankalarının kuruluş nedenleri çalışmamızda dini ve ekonomik nedenler olmak üzere iki başlık altında, açıklamaları ile birlikte aşağıda yer almaktadır.

3.2.2.1. Dini Nedenler

İslam dini faiz almayı da vermeyi de kesin olarak yasaklamış, buna karşılık ticareti özendirmiştir. Faizin dinen haram olarak kabul edilmesinden dolayı, Müslümanların önemli bir kısmının klasik bankalarla ilişkileri yeterince gelişmemiş, bundan dolayı da bu ülkelerde paranın ekonomiye aktarımında bankacılık sektörünün işlevleri zayıf kalmıştır. Müslümanların kendi dini inançları ile uyumlu bir bankacılık sisteminin kurulması gereği yoğunluk kazanmıştır (Erdem, 2012: 249).

3.2.2.2. Ekonomik Nedenler

Katılım bankalarının kuruluş nedenlerinden ikincisi ise ekonomik nedenlerdir. 1970'lerde İslam ülkelerinin gelirlerinin büyük bir kısmı yer altı kaynaklarından oluşan ve bu kaynakları olumlu kullanamayan İslam ülkeleri elde ettikleri büyük gelirlerin bu ülkelerin kalkınma ve gelişmesine katkıda bulunmak yerine, batı ülkelerine akması, İslam ülkelerini ekonomik çözüm aramaya

yönelmiştir. Ayrıca yeterli sermaye birikimi olmayan ülkelerin çok sayıda olması, bunun yanında sermaye fazlası olan İslam ülkeleri ile ekonomik dayanışmanın, tüm İslam ülkelerine ekonomik olarak fayda sağlayacağı düşüncesi de İslami bankacılık esaslarını benimseyen kuruluşların kurulmasında etken olan diğer bir faktördür (Özulucan ve Özdemir, 2010: 13).

3.2.3. Katılım Bankalarının Özellikleri

Katılım bankalarının özellikleri: faizin yasak oluşu, riskin paylaşımı, spekülasyon davranışlarının yasak oluşu, belirsizliğin yasak oluşu ve sözleşmenin önemi, banka faaliyetlerinin ortakların bilgisine açılması ve izin verilmeyen faaliyet alanları şeklinde sıralanabilir (Tunç, 2010: 122).

3.2.4. Katılım Bankacılığının Önemi

İslami sermaye piyasası araçlarının temel alıcısı katılım bankacılık sistemidir. Bir diğer ifadeyle katılım bankaları tasarruf sahiplerinden topladıkları kaynakları İslami sermaye piyasası araçlarına aktarmaktadırlar. İslami sermaye piyasası araçlarının ihracı ve satışı da katılım bankacılığının temel faaliyeti konumundadır. İslami finansal araçların büyük bir kısmı katılım bankaları düşünülerek düzenlenmiştir. Dolayısıyla katılım bankacılığı, hem İslami finansın doğuşunu sağlayan kurumsal yapı hem de halen İslami finansın temel yapı taşıdır (Yanpar, 2014: 126). Aynı zamanda katılım bankaları, tasarruf sahiplerinin faizli kazançtan uzak durması sebebiyle kullanılmayan ve ekonomik sistem dışında kalan kaynakların ekonomik sisteme kazandırılmasında önemli rol oynamaktadır (Özsoy, Görmez ve Mekik, 2013: 188).

3.2.5. Katılım Bankacılığının Tarihi Gelişimi

Katılım bankacılığının tarihsel gelişimi; katılım bankacılığı' nın Dünya'da ve Türkiye'deki gelişimi olarak ayrı ayrı ele alınabilir.

3.2.5.1. Dünya'da Katılım Bankacılığı'nın Gelişimi

Katılım bankacılığının kurulmasına ilişkin çalışmalar 1960'lı yılların başından itibaren başlamıştır. Modern anlamda faizsiz bankacılığın ilk örneği 1963

yılında Mısır'da Mit-Ghamr'da kurulmuştur. Bunu takip eden yıllarda özellikle Körfez ülkeleri başta olmak üzere bütün dünyada pek çok faizsiz banka tesis edilmiştir (Aras ve Öztürk, 2011: 168). Sistemin dillendirildiği ilk zamanlar, finans çevreleri bu sistemin gerçek olma ihtimalini oldukça düşük bulmuşlardır. Fakat 1970'lerde katılım bankaları, Türkiye dâhil birçok ülkenin ekonomisinde payını hızla artırmıştır. 1980'li yıllarda başta Al Baraka ve Dar al-Mal al-İslami grupları olmak üzere Arap dünyası merkezli katılım bankalarının aktifleri yılda yüzde 18,8 oranında büyümüş ve 1980'lerin sonunda 22,9 milyar dolara ulaşmıştır. 1990'larla birlikte katılım bankalarının büyüme hızında bir gerileme görülse de diğer geleneksel bankalarla rekabet ettikleri Mısır ve Kuveyt gibi bazı ülkelerde toplam banka mevduatının yüzde 20'sini kendilerine çekmeyi başarmışlardır. En büyük 10 katılım bankasına baktığımızda 2008 yılındaki büyüme oranı ile sektörü canlandırmış ve yüzde 30'luk büyüme oranı ile sektöre umut ışığı olmuştur (Parlakkaya ve Çürük, 2011: 399).

Küresel katılım bankacılığının toplam bilanço büyüklüğü incelendiğinde, aktiflerin 2010 yılında 826 milyar dolar düzeyinden 2012'de 1,3 trilyon doları aştığı görülmektedir. Bazı İslami bankacılık güçlü büyüme performansına rağmen geleneksel bankacılık sektörüyle kıyaslandığında çok küçük kalmaktadır. Küresel olarak İslami bankacılığın toplam aktifleri 2012 en büyük banka sıralamasında 29. sırada olan ING Bank'ın aktif toplamına eşittir. 2012 yılı itibarıyla 75'den fazla ülkede 300 civarı İslami bankacılık yapan finansal kuruluş ve bu kuruluşlarca çıkarılan 500'ün üzerinde İslami fon bulunmaktadır (Sakarya ve Kaya, 2013: 2). Katılım bankaları 2013 yılında ise yıllık yüzde 17,6 büyüyerek 1,7 trilyon dolar seviyesinin üzerine çıkmıştır. Bu başarı daha önceki yılların ortalaması olan yüzde 16'lık artış seviyesinin de üzerinde bir büyüme gerçekleştirmiştir. Ortaya çıkan bu tablo ile katılım bankacılığının bilanço büyüklüğü yakın zamanda 2 trilyon dolar seviyesinin üzerine çıkması şaşırtıcı bir durum olmayacaktır (TKBB, 2013: 37).

3.2.5.2. Türkiye'de Katılım Bankacılığı'nın Gelişimi

Katılım bankalarının Türkiye'de ilk olarak 1983 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmasına olanak tanımış olup 1985 yılında ise ilk katılım bankası faaliyete geçmiştir (Yahşi, 2011: 76). Aslında ülkemizdeki katılım bankacılığının

geçmişinin başlangıcı olarak özel finans kuruluşlarının ortaya çıkış sebeplerinden başlatarak: Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası, yurt içi ve yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın tasarrufların faizsiz gelir elde edebilecekleri, karlılık anlayışı doğrultusunda birleştirilerek sanayiye aktarmak üzere 1975'te kurulmuş, 1978'de faiz bazlı çalışma kararı almıştır. İlk kuruluş yapısı itibarıyla DESİYAB, 1983'te görücüye çıkan ÖFK için bir model oluşturmuştur (Kalaycı, 2013: 55). Süreç içerisinde katılım bankası sayısı altıya ulaşmıştır. Katılım bankalarının gelişimi ilk olarak Albaraka Türk'ün 1984'te kurulması ile başlamıştır. 1985 yılında ise Faysal Finans, daha sonra ise Kuveyt Türk 1989 yılında faaliyetlerine başlamıştır. Kuveyt Türk sermayesini güçlendirmek amacıyla Vakıflar Genel Müdürlüğünü de pay sahibi yaparak ve böylelikle bankacılık sektöründe daha güçlü bir yapıya bürünmüştür. Katılım bankacılığına 1996 yılında Asya Finans faaliyetlerine başlamıştır. Faysal Finans ise sonradan Family Finans'a dönüştü. Family Finans 1991'de sektöre giren Anadolu Finans ile 2005'te birleşti ve günümüzdeki Türkiye Finans oldu. 2015 yılında faaliyete başlayan Ziraat Katılım ve son olarak 2016 yılında çalışmalarına başlayan Vakıf Katılım ise katılım bankacılığında faaliyet gösteren altıncı banka olmuştur. (www.tkbb.org.tr). Ayrıca daha önce kuruluşu onaylanan Halk Katılım çalışma izni daha sonra ise iptal edilmiştir.

Türkiye'nin finansal sektörde yaşadığı 2001 krizi ile katılım bankalarının krize olan dayanıklılığı test ediliyor ve bu krizden 5 katılım bankası başarıyla kurtuluyor (Yahşi, 2011: 76). Bu krizde başarısız olan banka İhlas Finans 1995 yılında faaliyetlerine başlamış olup, güçlü bir aktif-pasif, gelir-gider dengesine iyi şekilde ayarlanmış olan örnek bir katılım bankası iken daha sonraki süreçte bu başarılı grafiği koruyamayarak iyi yönetilememiş ve yönetimin bu başarısızlığı neticesinde 2001 ekonomik krizinde likidite sıkıntısı yaşaması sonucu BDDK, İhlas Finans'ın faaliyetlerini durdurmuştur (www.tkbb.org.tr).

Türkiye'de 1985 yılında "Özel Finans Kurumları" adıyla faaliyete geçen finans kuruluşları, geleneksel mevduat bankacılığından farklı olarak, cari hesap ve kâr-zarar ortaklığı hesapları yoluyla fon topluyorlar. Topladıkları fonları ekonomiye ve reel sektöre aktaran bu kurumların ismi, 19.10.2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile "Katılım Bankaları" olarak değişti. Yasa ayrıca katılım

bankalarındaki tasarrufların 50 bin TL'ye kadar olan bölümünü güvence altına aldı ve Katılım Bankaları Birliği bünyesinde bulunan Güvence Fonu'nu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devretti (TKBB, 2007: 16).

Tablo 10: Katılım Bankalarının 2005-2014 Yılları Personel ve Şube Sayısı Gelişimi

Yıllar	Personel Sayısı		Şube Sayısı	
	Toplam	Değişim%	Toplam	Değişim%
2005	5.747		292	
2006	7.112	24%	356	22%
2007	9.187	29%	422	19%
2008	11.032	20%	536	27%
2009	11.802	7%	560	4%
2010	12.694	8%	607	8%
2011	13.857	9%	685	13%
2012	15.356	11%	829	21%
2013	16.763	9%	965	16%
2014	16.249	-3%	990	3%

Kaynak: BDDK, TKBB

Katılım bankalarının 2005-2014 yılları arasındaki personel ve şube sayısına baktığımızda; şube sayısında en fazla artışın 2008 yılında, en az artışın ise 2014 yılında olduğu, personel sayısında ise en fazla artışın 2007 yılında olduğu görülmektedir. 2005 yılında 5.747 olan personel sayısı 2014 yılında ise bir önceki yıla göre %3' lük azalış ile 16.249'a gerilediği anlaşılmaktadır. Katılım bankalarının şube sayısı ise 2005 yılında 292 olup 2014 yılında ise 990 şubeye ulaşmıştır.

3.2.6. Katılım Bankalarında Fon Toplama Yöntemleri

Katılım bankaları özel cari hesaplar, katılma hesapları, kâr ve zararın katılma hesapları ile katılım bankası arasındaki paylaşım oranı olmak üzere çalışmamızda üç fon toplama yöntemine yer verilmiştir.

3.2.6.1. Özel Cari Hesaplar

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'na göre; katılım bankalarında açılabilen ve istenildiğinde kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen fonların oluşturduğu hesaplara özel cari hesaplar denir. Katılım bankaları topladıkları fonları değerlendirir

ve elde ettiği karı ise kendi hesabına aktarır. Banka yaptığı değerlendirme veya yatırımlarda her zaman kar etmez, zarar da edebilir; yapılan bu zarar ile tasarruf sahibinin hesabındaki eksilmeyi katılım bankası tasarruf sahibine ödemek zorundadır (Aktepe, 2012: 72).

3.2.6.2. Katılma Hesapları

Bankacılık Kanunu'nun 3. maddesine göre, katılım bankalarına yatırılan fonların bu kurumlarca kullandırılmasından doğacak kâr veya zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu hesaplara katılma hesabı denir.

3.2.6.3. Kâr ve Zararın Katılma Hesapları ile Katılım Bankası Arasındaki Paylaşım Oranı

Katılım bankalarının en önemli fon kaynağı olan Türk Lirası ve döviz olarak 90,180, 360 gün ya da daha uzun süreli açılabilen hesaplardır. Kâr veya zarara katılma hesabına mevduat bankalarında oluğu gibi faiz veya önceden belirlenmiş sabit bir gelir garantisi de yoktur. Tasarruflarını bankaya yatıran kişinin talep hakkı ve katılım bankasınca ödeme yükümlülüğu anapara üzerine önceden belirlenen kar payı eklenerek ortaya çıkan tutardır. Birim hesap değeri (anapara artı brüt kâr payı), tasarrufunu bankaya yatıran kişiye verilen katılım belgesi üzerinde yazan ana para toplamı üzerine bankaca belirlenen birim değer ile çarpılarak tasarruf sahibinin alacağı miktar ortaya çıkmaktadır (Takan, 2013: 15).

3.2.7. Katılım Bankaları Tarafından Kullanılan Finansman Yöntemleri

Katılım bankaları da faaliyetlerini devam ettirebilmek için bazı finansman yöntemleri kullanması gerekmektedir. Çünkü sektör içindeki ticari mevduat ve diğer bankalar ile rekabet etmek tek bir finansman aracı ve yöntemi ile mümkün değildir. Bunun için de katılım bankaları; mudaraba, muşaraka, murabaha, icara, selem, istisna, sukuk, teverruk ve komodite finansman yöntemlerini kullanmaktadırlar.

3.2.7.1. Mudaraba

Katılım bankaları elde ettiği fonları mudaraba, muşaraka, murabaha, şerike ve icara gibi İslam hukukunda yerini bulan ve yıllardır kullanılmış çeşitli yöntemlerle değerlendirilmektedirler. Bu yöntemler içinde bulunan katılım bankalarının vazgeçilmez unsuru olması gereken imtiyazlı yöntem mudaraba sistemidir (Bulut ve Er, 2012: 84).

Mudaraba yönteminde tasarruf sahibi parasını ya da malını, onu değerlendirecek olan tarafın kullanımına emanet eder. Mudarip ise bu paranın işletilmesinden elde ettiği kârdan önceden imzalana sözleşmede belirlenen oranlarda yatırımcıya pay verir. Girişimciliğin gereği olarak, mudarip da kârın geri kalan kısmını alır (Tunç, 2010: 139).

3.2.7.2. Muşaraka

Katılım bankacılığında finansman amacıyla kullanılan muşaraka, belirli bir yatırımın veya faaliyetin nakit ihtiyacını sağlamak amacıyla taraflardan birinin banka olması şartıyla iki ya da daha fazla tarafın genellikle gerçek kişi ortaklık şeklinde bir ortaklık yapıldığı ve yatırımın sonuçlanmasından sonra kâr ve zararın katılma payları oranında paylaşıldığı bir faaliyettir (Yanpar, 2014: 145).

Muşaraka ve mudaraba arasındaki farklar şu şekilde özetlenebilir (Bulut ve Er, 2012: 164):

- Muşaraka da kaynak yatırım ile ilgilenen herkes tarafından ortaya konarken; mudarabada kaynak, yatırım yapan kişi ya da kuruluş sorumluluğundadır.
- Muşarakada tarafların tamamı yönetime destekte bulunurken; mudarabada yatırım yapan kişi yönetimde söz sahibi değildir.
- Muşarakada ortaklar koydukları sermaye oranı dahilinde zararları karşılarlar. Mudarabada, ortaya çıkan zararı yatırımı yapan kişi yada kuruluş karşılar.
- Muşarakada taraflar sınırsız sorumludur. Mudarabada durum bunun tersidir; yatırımcı sınırlı sorumludur.

3.2.7.3. Murabaha

Murabaha sistemi, aslında maliyet artı kâr usulüyle mal satım işlemidir. Bu yöntemde finans kurumu müşterisi olan tüccar veya sanayicilerin ihtiyaç duyduğu

emtiayı (mamul, yarı mamul, makine, teçhizat veya hammadde) satın alması için ona nakdi veya gayri nakdi bir kredi vermek yerine, söz konusu malı kendisi peşin olarak satın alır ve müşterinin de önceden bildiği belli bir kâr payı ekleyerek makul bir ödeme planı çerçevesinde peşin veya vadeli olarak satar (Erdem, 2012: 252). Bu işlem ihtiyaç sahibine kaynak sağlamak için peşin olarak aldığımız malı vadeli olarak üzerine kar koyarak satım işlemidir. Günümüzde katılım bankaları temel kazanç yeri olarak murabaha sistemini görmektedir (TKBB Sözlüğü).

3.2.7.4. İcara

Murabahadan sonra icara katılım bankalarının ikinci önemli kaynak sağlama yöntemidir. Bu yöntem konvansiyonel bankalarla aynı yönde faaliyet göstermektedir. Katılım bankaları icara yöntemiyle duran varlıkların finansmanı için kaynak sağlamaktadır. Yaygın olarak kullanılan türü mülkiyetin devri ile sona eren kira sözleşmesidir (Serpam, 2013: 5).

3.2.7.5. Selem

Selem, veresiye olan bir malın peşin olarak alınması işlemidir. Ticarete konu olan malın bedeli peşin olarak ödenirken mal satıcıdan vadeli şekilde alınır. Genel olarak tarım ürünlerinde kaynak sağlanmasında selem tercih edilir. Bu yöntemde tartışılan konu ise alım işlemi gerçekleşmemiş olan bir malın satılıp satılamayacağı konusudur. Satıcının daha elinde bulunmayan bir malı satarak ve bu malın bedelini peşin olarak almaktadır (Terzi, 2013: 68).

3.2.7.6. İstisna

İstisna, peşin ya da vadeli bir bedel mukabilinde bir malın yapılıp ya da temin edilerek teslim edilmesi işlemidir. Bu işlem sonucunda tarafların biri fon sağlarken diğer taraf ise daha sonra teslimi gerçekleştirecek bir malın anlaşmasını yapmış sayılmaktadır. Günümüzde inşaat firmaları yaptıkları maketler dahilinde peşin ya da vadeli olarak ev satışı yapmakta ve bunun sayesinde yatırım için gerekli olan fon ihtiyacını karşılamış olmaktadır (Aktepe, 2012: 61).

3.2.7.7. Sukuk

Devletlerin ve anonim şirketlerin faiz karşılığı borçlanacakları finansal varlıklar vardır. Tahvil ve hazine bono bunlardan ikisidir. Böylece faiz geliri elde etmek isteyenlere de bir yatırım aracı sunulmuş olmaktadır. İslami finasta ise faizle borçlanmak zaruret hali dışında meşru değildir. Bu sebeple devletlerin ve İslâmî hassasiyet taşıyan büyük kuruluşların ticari işlemler yoluyla nakit temin etmeleri ve faizsiz gelir elde etmek isteyenlere de bir yatırım aracı sunmak amacıyla sukuk ihracı gündeme gelmiştir (TKBB Sözlüğü). Sukuk, gayrimenkul varlık ve gayrimenkul geliştirme projelerine bağlı olarak finans piyasalarında tamamlayıcı bir rol üstlenerek, uluslararası genç bir varlık sınıfı olarak her geçen gün yapılanma sürecinde olup 1990'lı yılların ortasında yurtdışında ihraç edilmeye başlanmıştır (Çanakcı, 2014: 44).

Sukuk, Arapça'da "Sakk" kelimesinin çoğul anlamı olan dayanak varlıklara sahiplik veya katılım hakkı veren sertifika anlamına gelmektedir. Geniş anlamda ise sukuk, belirli projelere, belirli yatırım faaliyetlerine, duran varlıklara, kullanım haklarına sahipliği temsil eden eşit değer ve bölünemeyen sertifikalar olarak tanımlanmaktadır (Yakar, Kandır ve Önal, 2013: 74).

3.2.7.8. Teverruk

Teverruk, nakit elde etmek için bir mal veresiye satın alınarak daha sonra satıcıdan başka birine peşin olarak satılması işlemidir. Bu yöntem katılım bankalarının ticari faaliyette bulunup banka ile çalışan hesap sahiplerinin nakit ihtiyaçlarını karşılamak ve atıl duran kaynakların değerlendirilmesi amacıyla kullanılmaktadır. Ülkemizde gerçekleştirilen bu faaliyet sonucu satın alınan malın fiziksel olarak el değiştirmemesi sebebiyle teverruk yöntemi ile gerçekleştirilen işlemler Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasasında işlem görmesine yönelik olanaklar bulunmamaktadır (TKBB, 2014: 39).

3.2.7.9. Komodite

Komodite işlemi, ticari faaliyete konu olan mallar arasında kalite farklılığı olmayan, uluslararası piyasalarda çok fazla miktarlarda ve fazla beklemeden alınıp-

satılması işlemidir. Komoditeye en iyi örnek ise petrol, altın ve tarım ürünleri olarak verilebilir. Gerçekte bu ürünleri alıcı ve satıcı görmez. Katılım bankalarının bu yönteme başvurmasının sebebi ise kısa süreli likidite dengesizlikleri yaşadıkları dönemde olumlu bir ortama ulaşmak için kullanırlar (Tunç, 2010: 160).

3.2.8. Katılım Bankalarının Fon Kullandırma Yöntemleri

Çalışmamızda katılım bankalarının fon kullandırma yöntemi olarak: kurumsal finansman desteği, kar ve zarar ortaklığı yatırımı, finansal kiralama, mal karşılığı vesaikin finansmanı, ortak yatırımlar, bireysel finansman desteği, gayri nakdi krediler ve gelire endeksli senet yöntemleri ele alınmıştır.

3.2.8.1. Kurumsal Finansman Desteği

Katılım bankası ile fon talebinde bulunan işletme arasında imzalanacak bir sözleşme kapsamında, söz konusu işletmenin ihtiyacı olan her türlü mal, menkul kıymet, gayrimenkul, hak ya da hizmet bedelinin katılım bankası tarafından satıcıya ödendiği ve işletmenin katılım bankasına borçlandırıldığı finansman işlemidir (Özulucan ve Özdemir, 2010: 37).

3.2.8.2. Kâr ve Zarar Ortaklığı Yatırımı

Tasarruf sahibi ile katılım bankası kar ve zarar ortaklığına yönelik bir sözleşme dahilinde fon ihtiyacı duyan gerçek veya tüzel kişilerin faaliyetlerinin tümü veya belirli bir faaliyetten ya da belirli bir miktarda malın alım satımından ortaya çıkacak kar veya zarara katılım amacıyla fon sağlanması işlemidir. Tasarruf sahibi ve katılım bankasının kar veya zarar katılım payları ile teminat konmuş ise bunlar sözleşme çerçevesinde net şekilde gösterilmektedir (TKBB Sözlüğü).

3.2.8.3. Finansal Kiralama

Katılım bankası, mal ve hizmet üretiminde kullanılacak olan makine ve teçhizatı istek üzerine önce satın alır, sonra bunu satın alacak finansmana sahip olmayan üreticiye kira sözleşmesi ile devrederek finansal kiralama işlemini gerçekleştirmiş olur (Döndüren, 1992: 210).

3.2.8.4. Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı

Vesaike bağlanmış bir malın katılım bankalarınca satın alınarak üzerine kar payı konularak ve vadeli olarak malın alındığı kişiye satılması işlemidir. İthalat veya vadeli ihracat belgelerinin satın alınarak finansman sağlanması için düşünülmüş bir yöntemdir (Tunç, 2010: 218).

3.2.8.5. Ortak Yatırımlar

Katılım bankaları, Bankacılık Kanunu'nun 56. maddesinin birinci fıkrasındaki sınırlamalar çerçevesinde, gelişme gücü olan ve fon ihtiyacı bulunan şirketlerin hisselerine, oluşturulacak yeni bir sözleşmeyle ortak olmak suretiyle fon kullandırmış olurlar. Bu yöntemde katılım bankası sermayesine iştirak ettiği ortaklık paylarını maksimum yedi yıl içinde halka arz ederek elden çıkarmak durumundadır (Özulucan ve Özdemir, 2010: 43).

3.2.8.6. Bireysel Finansman Desteği

Ticari işlemlerin finansmanında kullanılmak kaydıyla, bireysel ihtiyaçlar için, gerçek kişi alıcıların doğrudan satıcıdan aldıkları mal veya hizmet bedelinin, katılım bankası tarafından alıcı adına satıcıya ödenmesi karşılığında, alıcının borçlandırılması işlemidir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, bireysel fon talep etmede istenilen kredi miktarı krediyi kullanmak isteyen kişiye nakden verilmez, bunun yerine krediyi kullanmak isteyen kişi tarafından tüketici adına satıcıya ödenir (Küçükkocaoğlu, 2005: 19).

3.2.8.7. Gayri Nakdi Krediler

Bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi ya da bir yükümlülüğün yerine getirilmesi konusunda bankanın bir ücret veya komisyon karşılığında yükümlü adına taahhütte bulunması, ona kefil olması biçiminde kullanılan kredilerdir. Bu tür kredilerde başlangıçta para verilmesi söz konusu olmayıp, borcun ödenmesi ya da yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda tazmin edilmesi taahhüt edilir. Gayri nakdi krediler; teminat mektubu kredisi, kefalet kredisi, ithal garantisi, tahvil

garantisi, kabul kredisi, aval kredisi gibi türlere ayrılmaktadırlar (Takan ve Boyacıoğlu, 2013: 144).

3.2.8.8. Gelire Endeksli Senetler

Gelire Endeksli Senetler, getirileri Kamu İktisadi Teşebbüslerinden elde edilen ve bütçeye aktarılan gelirlere dayanan kıymetli evrak niteliğine sahip finansal araçlar şeklinde tanımlanmaktadır. Gelire Endeksli Senetler: devlet iç borçlanma senetlerine yeni ürünler kazandırılması ve yatırım yapan kişi sayısının artırılması, getiri olarak devlet gelirlerini baz alan daha önce olmayan bir yatırım aracı oluşturmak ve ülkemizdeki tasarruf miktarının maksimuma çıkarılması amacıyla ihraç edilmektedir (Bayındır, 2012: 172).

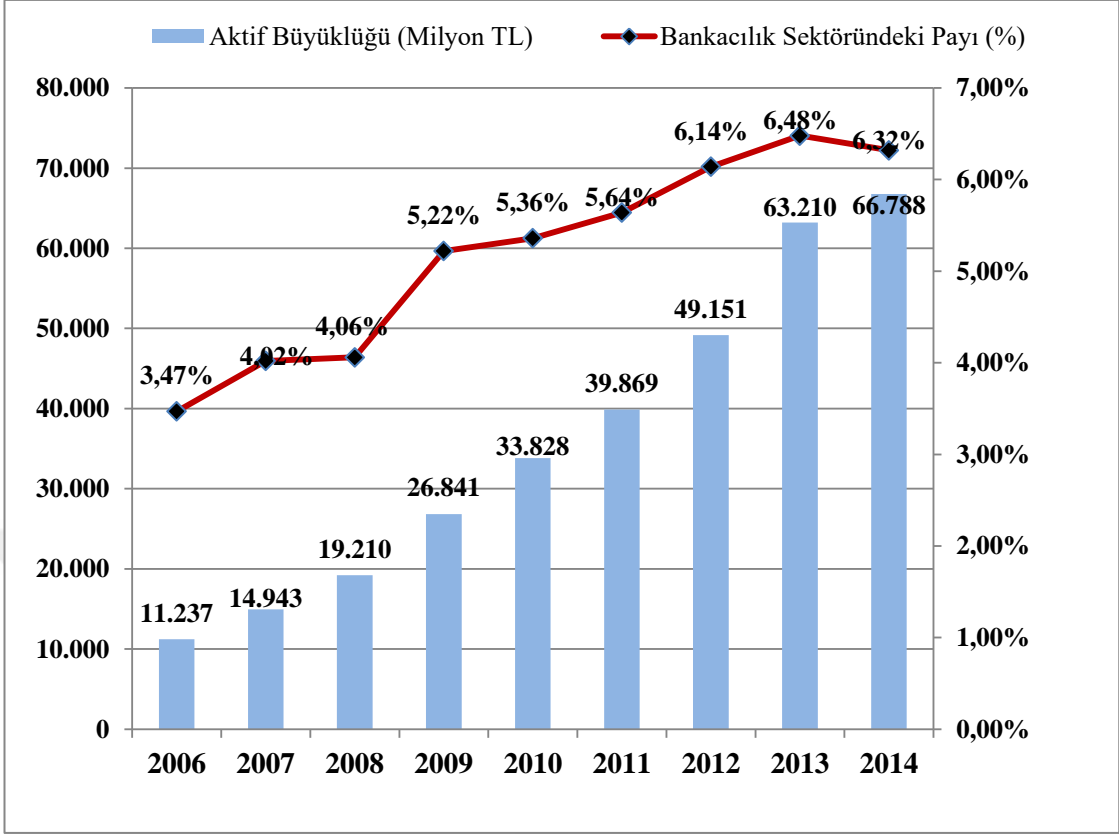
3.2.9. Katılım Bankalarının Mali Yapısı

Katılım bankalarının mali yapısı ile ilgili katılım bankalarının bankacılık sektöründe toplanan fon payı, dağıtılan fon payı, katılım bankalarının aktif büyüklüğü, toplanan ve dağıtılan fon payları açısından mevduat bankaları ile karşılaştırılması ve katılım bankalarının 2006-2014 yılları arasında finansal büyüklükleri çalışmamızın alt başlıklarında yer almaktadır.

3.2.9.1. Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründe Toplanan Fon Payı

Bankacılık sektörü için fon miktarı her geçen gün önemli bir yer tutmaktadır. Katılım bankalarının 2006-2014 yılları arasında tasarruf sahiplerinden topladığı fon miktarı aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Şekil 1: Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründe Toplanan Fon Payı

Kaynak: TKBB 2014 Faaliyet Raporu

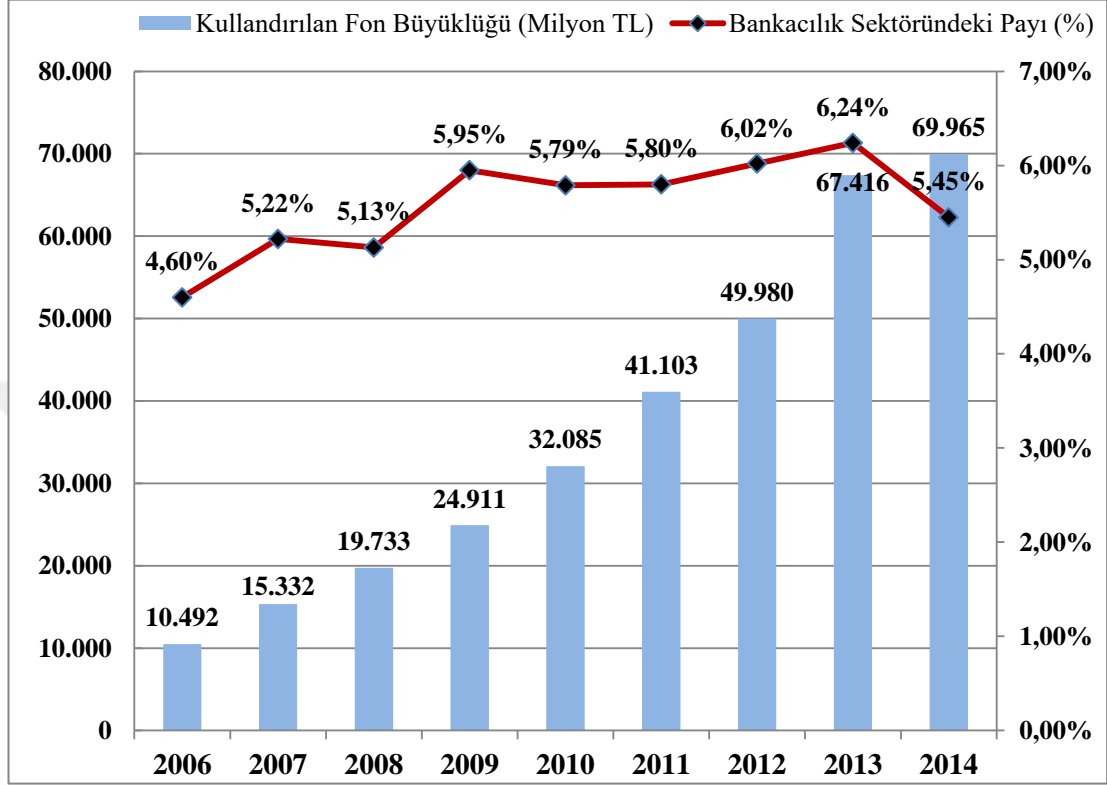
Yukarıdaki şekle baktığımızda 2006 yılında katılım bankalarının bankacılık sektöründeki payı %3.47 iken 2013 yılında %6.48' ulaştığı ve 2014 yılında ise %6.32' ye gerilediği görülmektedir. 2006 yılından 2013 yılına kadar katılım bankalarının bankacılık sektöründeki payı sürekli bir artış eğiliminde olduğu ancak 2014 yılında ise azalış gözlenmektedir. Aktif büyüklüğüne baktığımızda ise 2006 yılında 11.237 Milyon TL olan aktif miktarı sürekli bir artış ile 2014 yılında ise 66.788 Milyon TL' ye ulaşmıştır. Katılım bankalarının 2006-2014 yılları arasında aktif büyüklüğünde en fazla artışın yaklaşık 15 Milyon TL ile 2013 yılında olduğu görülmektedir.

3.2.9.2. Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründe Kullanılan Fon Payı

Katılım bankaları toplamış oldukları fonları değerlendirerek bankanın kârlılık oranını artırmayı hedeflemektedir. Bu amaçla katılım bankaları fon ihtiyacı olan firmalara veya kişilere tasarruf sahiplerinden topladığı fonları kullanmaktadır.

Katılım bankalarının 2006-2014 yılları arasında kullandırmış olduğu fon miktarları ve bankacılık sektöründeki payı aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 2: Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründeki Kullandırılan Fon Payı

Kaynak: TKBB 2014 Faaliyet Raporu

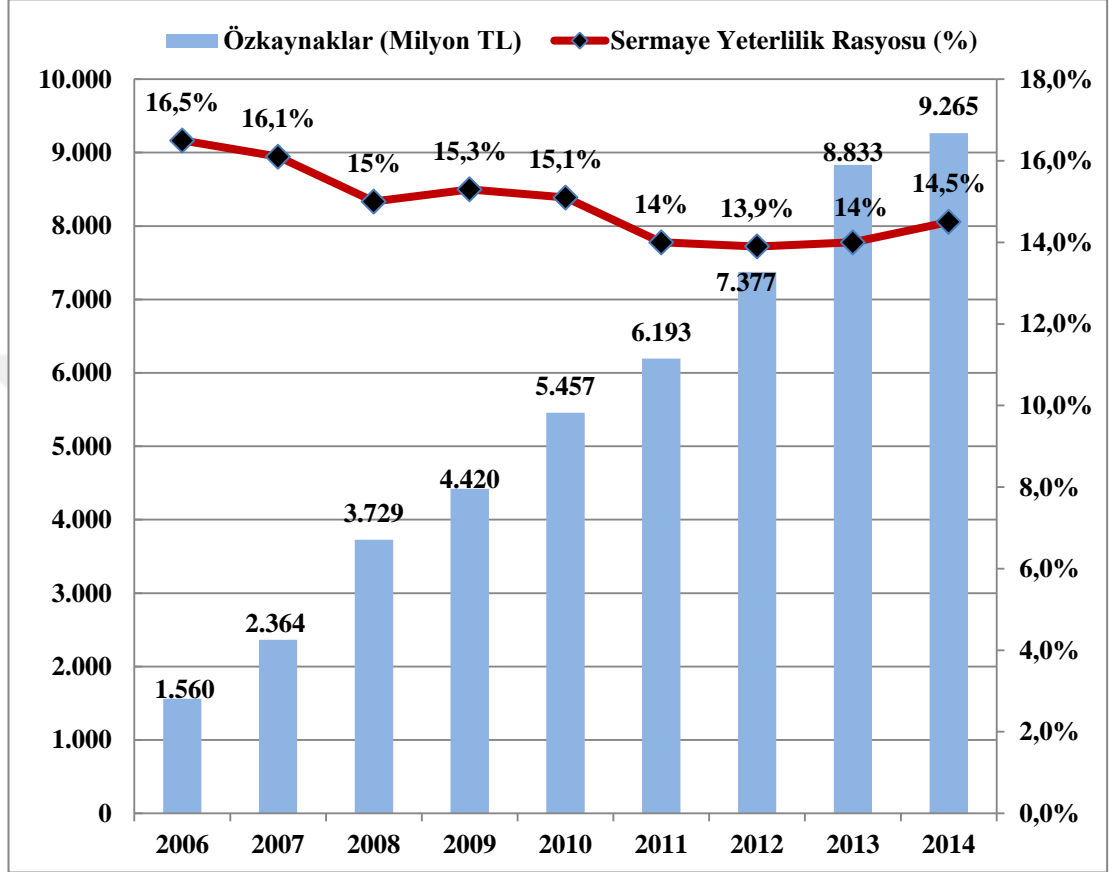
Katılım bankalarında kullandırılan fon payına baktığımızda 2006 yılında 10.492 Milyon TL olduğu 2014 yılında ise 69.965 Milyon TL'ye ulaşmaktadır. Kullandırılan fon miktarında 2013 yılında en fazla artış meydana gelmiş olup 2014 yılında ise azalışa geçmektedir. Kullandırılan fon payında sürekli bir artış olmasına rağmen bankacılık sektöründeki payında dalgalanmalar meydana gelmektedir. Örneğin her yıl sektördeki payı artarken ciddi bir düşüş olamasa da 2008, 2010 ve 2014 yıllarında kullandırılan fon payında bir önceki yıla göre düşüş olduğu görülmektedir. Genel olarak baktığımızda kullandırılan fon payı, toplanan fon payı ile paralellik göstermektedir.

3.2.9.3. Katılım Bankalarının 2006-2014 Yılları Arası Özkaynak Gelişimi

Bankacılık sektörünün gelişiminde Özkaynak miktarı önemli bir hale gelmiş olup Basel kararlarıyla ise sermaye yeterlilik oranlarına bazı düzenlemeler ve standartlar eklenmiştir. Bu süreçte katılım bankalarının nasıl bir yol izlediğini görmek

için Özkaynak miktarı ve sermaye yeterlilik rasyoları aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

Şekil 3: Katılım Bankalarının 2006-2014 Yılları Arası Özkaynak Gelişimi

Kaynak: TKBB 2014 Faaliyet Raporu

Katılım bankalarının Özkaynak miktarının sürekli bir artış içinde olduğu ve sermaye yeterlilik rasyosunun ise dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. Basel kriterlerine göre sermaye yeterlilik rasyosunun en az %8 olması gerekmektedir. Şekil 3'e baktığımızda katılım bankalarının her yıl bu oranın üzerinde yer alıp ve Basel kriterlerini sağlamaktadır. Bankaları yapılarına göre ayırıp bakıldığında 2013 yılında katılım bankaları dışındaki tüm banka gruplarının konsolide olmayan sermaye yeterlilik rasyoları azalış göstermiştir (BDDK, 2014: 52). Katılım bankalarının 2006 yılında 1.560 Milyon TL olan Özkaynak miktarının 2014 yılında 9.265 Milyon TL'ye ulaştığı ve 2006 yılına göre 8 kattan fazla arttığı anlaşılmaktadır.

3.2.9.4. Katılım Bankalarının 2008-2014 Yılları Arasında Finansal Büyüklükleri

Katılım bankalarının 2008-2014 yılları arasındaki finansal büyüklükleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 11: Katılım Bankalarının 2008-2014 Yılları Finansal Büyüklükleri (Milyon TL)

Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Toplanan Fonlar	19,210	26,842	26,269	39,869	49,151	63,210	66,788
Kullandırılan Fonlar	19,734	24,911	32,085	41,103	49,980	67,416	69,965
Tasfiye Olunacak Alacaklar	378	379	327	429	377	848	1,203
Toplam Aktif	25,769	33,628	43,339	56,077	70,245	96,022	104,229
Öz Varlık	3,729	4,420	5,457	6,193	7,377	8,833	9,673
Net Kâr	647	705	760	804	916	1,052	144

Kaynak: www.tkbb.org.tr (Banka Mukayese Tablosu) 08.12.2015

Tablo 7'ye baktığımızda katılım bankalarının 2008 yılında topladığı fon miktarının 19.210 Milyon TL olduğu ve 2014 yılında ise 47.578 Milyon TL artış ile 66.788 Milyon TL'ye ulaştığı görülmektedir. Ayrıca toplanan fon miktarında her yıl bir artış olmasına rağmen 2010 yılında bir düşüş olduğu gözlenmektedir. Kullandırılan fonlara baktığımızda her yıl artış olduğu ve 2009 yılı hariç diğer yıllarda toplanan fon miktarından fazla olduğu anlaşılmaktadır. Toplam aktif miktarı, öz varlık ve net kâr miktarlarında da sürekli bir artış olduğu ancak 2014 yılında net kâr da düşüş olduğu görülmektedir.

3.2.10. Katılım Bankaları ile Mevduat Bankalarının Karşılaştırılması

Katılım bankaları ile mevduat bankalarının işleyiş olarak birbirine benzer olduğu ve birbirinden farklı olduğu konular yer almaktadır.

3.2.10.1. Katılım Bankalarının Mevduat Bankaları ile Benzerlikleri

Katılım bankaları ile mevduat bankalarının benzer olan yönleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 12: Katılım Bankaları ve Mevduat Bankalarının Benzer Yönleri

Ortak Özellikler	Katılım Bankaları	Mevduat Bankaları
Denetim	Denetimleri BDDK yapmaktadır.	Denetimleri BDDK yapmaktadır.
Toplanan Fonların Güvencesi	TMSF garantisi altındaki katılım hesap miktarı 100.000 TL'dir.	TMSF garantisi altındaki mevduat hesap miktarı 100.000 TL'dir.
Dağıtılan Nemaların Gelir Vergisi Kanunu (GVK)'ya Göre Durumları	Tasarruf sahiplerinin elde ettikleri kar payları gelir vergisi ile vergilendirilir.	Tasarruf sahiplerinin elde ettikleri faiz gelirleri gelir vergisi ile vergilendirilir.
Verilen Hizmetler	Para Transferi, ATM, Çek, kiralık kasa, müşavirlik, gizli bilgi alma gibi hizmetleri vardır.	Para Transferi, ATM, Çek, kiralık kasa, müşavirlik, gizli bilgi alma gibi hizmetleri ortaktır.
Kuruluş İzni	Merkez Bankası olumlu görüşü, Hazine Müsteşarlığı önerisi ve Bakanlar Kurulu izniyle faaliyete başlarlar.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı önerisi ve Bakanlar Kurulu izniyle faaliyete başlarlar.
Yönetim Organları	Anonim Şirket olarak ve minimum 100 ortaklı faaliyete başlarlar. Yönetim ve denetim kurulunun yanında genel müdür de yer almaktadır.	Anonim Şirket olarak ve minimum 100 ortaklı faaliyete başlarlar. Katılım bankaları ile Yönetimsel kademeleri benzerdir.
Tabi Oldukları Vergiler	Kurumlar vergisi, gelir vergisi, damga vergisi, BSMV ve kaynak kullanımı destekleme fonu (KKDF)	Kurumlar vergisi, gelir vergisi, damga vergisi, BSMV ve kaynak destekleme fonu

Kaynak: Şamiloğlu, Famil; Tükenmez, N.Mine; Bağcı, Haşim. (2013). Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarının Kârlılık Performanslarının Topsis Yöntemi ile Karşılaştırılması. 17. Finans Sempozyumu. Muğla. S:266.

3.2.10.2. Katılım Bankalarının Mevduat Bankaları ile Farklılıkları

Katılım bankaları isminden de anlaşılacağı üzere mevduat bankalarından fon toplama ve fon kullandırma yönünden farklılık göstermektedir. Faaliyet olarak katılım bankaları ile mevduat bankalarının benzerlikleri olabileceği gibi farklılıkları da bulunmaktadır. Bu farklılıklar Tablo 6'da daha ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 13: Katılım Bankaları İle Mevduat Bankaları Arasındaki Farklar

Farklar	Katılım Bankaları	Mevduat Bankaları
Felsefeleri (Çalışma Prensipleri)	Tasarruf sahiplerine faiz verilmez. Katılım bankalarında kar payı verilir.	Yatırılan paraya faiz verirler ve faize dayalı bir sistem vardır.
Paranın İşlevi	Para alım-satımı yerine mal alım-satımı yapılır.	Para alım-satımı yapılır.
Fon Toplama	Katılım hesabı, kar ve zarar ortaklığı, özel cari hesap yöntemlerini kullanarak kaynak elde ederler. Kaynaklar elde edilirken Libor sistemi kullanılmaz.	Ticari hesap ve mevduat hesabı yöntemleriyle kaynak elde ederler. Kaynak elde ederken Libor sistemi kullanılır.
Fon Kullandırma	Fon ihtiyacı olanlara direkt nakit kredi verilmeyip, fon kullandırma yöntemlerinden bir veya birkaçı tercih edilir.	Fon ihtiyacı olanlara direkt kredi verilmektedir. Karşılığında ise faiz alınır.
Finansal Kiralama (Leasing)	Finansal kiralama yolu ile katılım hesabı sahiplerine fon aktarabilirler.	Leasing işlemi yapabilirler ancak finansal kiralama işlemi gerçekleştiremezler.
Risk ve Güven	Katılım hesabı olduğu için risk vardır. Güvence ise projelerdir.	Faize dayalı sistem olduğundan risk yoktur. Güvence ise teminatlar
Fonun Müşteri Açısından Maliyeti	Katılım bankasında ödenecek tutar değişiklik göstermez.	Ödenecek tutar değişiklik gösterebilir.
Fonun Süresi	Çoğunlukla uzun vadeli yatırımlar gerçekleştirilir.	Çoğunlukla kısa vadeli krediler kullandırılır.
Fon Maliyetleri	Fon maliyeti olmamakla birlikte tasarruf sahibinin gelir garantisi yoktur	Kullanılan tüm fonların maliyeti bulunmaktadır.
İktisadi Sistem	İslami kurallar çerçevesinde oluşan ekonomik yapıyı kullanırlar.	Serbest piyasa ekonomisinin oluşturduğu yapıyı kullanırlar.
Kredi ve Diğer Yatırımlar	Temel prensip proje yatırımı yapmaktır.	Teminat gösterilerek kredi verilir.
Tabi Oldukları Kuruluş	Üye olmak zorunda oldukları kurum TKBB' dir.	Üye olmak zorunda oldukları kurum TBB'dir.
Getiri Dağıtım	Proje yatırımlarında yasal bir sınır bulunmamaktadır.	Faiz verilirken sınırlama getirilebilir.
Riski Üstlenme	Risk tasarruf sahibi ve Katılım bankası tarafından üstlenilir.	Tasarruf sahibi herhangi bir risk üstlenmez. Riski banka üstlenir.
Müşteri Getirisi	Fon sahiplerinin zararları katılım bankasınca karşılanır. Kaynaklardan elde edilen karın %80'i fon sahiplerine dağıtılır..	Yatırılan fona verilecek getiri oranı fon yatırılmadan bellidir.
Kullandıkları Finansal Enstrüman	Her türlü finansal aracın kullanılamaması olumsuz yönüdür.	Karlı olan bütün finansal araçlar kullanılır.
Kültür Etkileşimi	Faiz kültürü yaygın olmasına rağmen o kültürden farklı olduğu için kendi yöntemini kullanmaktadır.	Faiz kültürü yaygın olduğu için ticaret bankaları bu yönde avantajlı olan taraftır.
Makro Ekonomiye Etkileri	Asıl amaç kayıt dışı ekonominin önüne geçmek olup devlete fayda sağlamaktır.	Direkt olarak kredi verdikleri için paranın kontrolü yapılamaz bu da kayıt dışı ekonominin kontrolüne fayda sağlamamaktadır.
Reel Ekonomiye Katkıları	Tasarruf sahiplerinden toplanan fonları faizsiz bir şekilde ticari faaliyette bulunan sektörlerde değerlendirir.	Tasarruf sahiplerinden alınan fonlar daha çok faizli yapıda faaliyet gösteren piyasa araçlarında değerlendirirler.

Kaynak: Şamiloğlu, vd., (2013). Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarının Kârlılık Performanslarının Topsis Yöntemi ile Karşılaştırılması. 17. Finans Sempozyumu. Muğla. S:267.

3.2.11. Katılım Bankalarının Tabi Olduğu Uluslararası İslami Finans Kuruluşları

Katılım bankalarının tabi olduğu birçok uluslararası İslami finans kuruluşu bulunmaktadır. Çalışmamızda ise bunların bazıları ile ilgili bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.2.11.1.İslami Kalkınma Bankası

İslami Kalkınma Bankası (IDB), kuruluş yeri Suudi Arabistan olup 1975 yılında uluslararası alanda finans işlemlerini yapan bir kurum olarak faaliyetlerine başlamıştır. İslami kalkınma bankasının toplam 56 üyesi olup Türkiye’de bu üyelere biridir. IDB’ nin temel hedefi, İslami kurallar doğrultusunda, üyesi olan ve birçok ülkede yaşamını sürdüren Müslümanların sosyoekonomik ve sosyokültürel olarak en iyi seviyeye gelmelerine katkıda bulunmaktır (www.isdb.org, Erişim: 02.12.2014).

Üyesi olan ülkelerin farklı projeler ile fon ihtiyacını karşılayan, özkaynak yardımıyla bulunan IDB aynı zamanda üyeleri arasında bulunmayan Müslüman ülkeler içinde onlara özel fon oluşturarak kalkınmalarına yardımcı olmaktadır. İslami banka olarak faaliyette bulunan IDB’nin diğer İslami bankalardan farkı bulunmamaktadır. IDB Cidde merkezli çalışmakta olup Fas ve Malezya’da da şubeleri yer almaktadır. IDB’den sonra faaliyete başlayan uluslararası İslami kurumların gelişmesine de katkı sağlamıştır (www.isdb.org, Erişim: 02.12.2014).

3.2.11.2.İslami Finans Kurumlarının Muhasebe ve Denetim Örgütü

AAOIFI (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions) kar elde etmek temel hedefi olmayan, bağımsız ve uluslararası bir kuruluştur. İslami kurallar dahilinde çalışan finansal sektör ve bu sektörün içinde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar için İslami kuralların bünyesinde muhasebe, denetim, yönetim ve etik standartlar hazırlamaktadır (www.aaoifi.com, Erişim: 05/12/2014).

AAOIFI, Bahreyn merkezli olup 1991’de faaliyete başlamıştır. İslam Kalkınma Bankası yardımı ile faaliyete başlayan bu kuruluşun 40 ülkeden 200 üyesi yer almaktadır. Üyeleri ise merkez bankaları, İslami finans kuruluşları ve uluslararası

İslami finans ve bankacılık sektöründen diğer katılımcılardan oluşmaktadır (www.aaofifi.com, Erişim: 05/12/2014).

3.2.11.3.Uluslar arası İslami Finans Piyasası

IIFM (International Islamic Financial Market) faaliyetlerinin temelinde belli İslami kurallara uygun ürün, bu kurallar çerçevesinde oluşturulan ilkeleri ve bu sürecin standartlaştırılmasına yönelmektedir.

IIFM, Bahreyn, Brunei, Endonezya, Malezya, Sudan, Pakistan, B.A.E.'nin merkez bankaları ve kamu kurumları ile İslam Kalkınma Bankası gibi daimi üyeleri gösterdikleri gayret ile Bahreyn merkezli olup 2002'de kurulmuştur. İslami bankaları düzenleyen otoriteler arasında işbirliği kurulması, enstrümanların vade yapısını genişleterek likidite probleminin çözülmesi, ülkelerin varlığa dayalı menkul kıymet çıkarma olanağının değerlendirilmesi ile İslami sermaye ve para piyasalarının kuruluşu, geliştirilmesi ve tanıtımı IIFM'nin temel amaçlarıdır (Türker, 2010: 24).

IIFM, katılım bankacılığı sektörünün sermaye ve para piyasası bölümündeki piyasa düzenleyicileri ile İslami finans piyasasında tasarruflarını değerlendirmek isteyenleri bir araya getirmektedir. Birincil ve ikincil piyasalara yönelik önerilerini sunar, bu konuda rehberlik yapacak elemanları geliştirir ve bunlarla ilgili uygulama ortamı geliştirmektedir. Üye sayısı 55'dir, üyeler arasında Türkiye'den BİST' de yer almaktadır (www.iifm.net, Erişim: 11/05/2014).

3.2.11.4. İslami Finansal Hizmetler Kurulu

Kuala Lumpur merkezli, resmen 3 Kasım 2002 tarihinde açıldı ve 10 Mart 2003 tarihinde faaliyete başlamıştır. Bu ilgi kazanılmış düzenleyici ve denetleyici kurumların uluslararası bir standartta belirleme organı olarak görev yapmaktadır. İslami finansal hizmetler kurulu bankacılık sektörünün, her türlü riske karşı sağlam durmasını ve ekonomik istikrarı sürekli kılmayı amaçlamaktadır. IFSB'yi mevcut uluslararası standartlara adapte ederek ihtiyatlı ve şeffaf İslami finansal hizmetler sektörünün gelişimini teşvik eden şeriat ilkelerini benimsemiş tutarlı bir yapıya sahip olması IFSB'nin temel misyonudur (www.ifsb.org, Erişim: 10/05/2014).

Nisan 2014 itibariyle, IFSB ve 184 üyeleri 59 düzenleyici ve denetleyici otoriteleri, sekiz uluslararası hükümetler arası kuruluşlar, 111 finansal kurumlar ve profesyonel firmaların yanı sıra 45 ülkelerde faaliyet gösteren altı öz düzenleyici kuruluşlar (Sanayi Dernekleri ve Borsalar) içermektedir (www.ifsb.org, Erişim: 10/05/2014).

IFSB, İslami finansal hizmet sektörü için 16 adet standart (IFSB), 5 adet rehber ilkeleri (GN) ve 1 adet teknik not (TN) yayınlamıştır. Bu belgeler aşağıdaki tabloda yer alan konulardandır.

Tablo 14: IFSB Tarafından Yayımlanan Standartlar, İlkeler ve Teknik Notlar

No	Kodu	Adı
1	IFSB-1	Risk Yönetimi
2	IFSB-2	Sermaye Yeterliliği
3	IFSB-3	Kurumsal Yönetim
4	IFSB-4	Şeffaflık ve Piyasa Disiplini
5	IFSB-5	Denetimsel Gözden Geçirme Süreçleri
6	IFSB-6	Kolektif Yatırım Kuruluşlarının Yönetimi
7	IFSB-7	Sermaye Yeterliliği ile İlgili Çeşitli Konular
8	IFSB-8	İslami Sigorta Operasyonlarında Kurumsal Yönetim İle İlgili İlkeler
9	IFSB-9	İslami Finans Hizmeti Sunan Kuruluşlar İçin İş Yapış İlkeleri
10	IFSB-10	Şeriat Yönetimi Sistemine İlişkin İlkeler
11	IFSB-11	<i>Takaful</i> (İslami sigorta) Taahhütleriniz
12	IFSB-12	İslami Finansal Hizmetler sunan Kurumlar için Likidite Riski Yönetimi Konusunda Yol Gösterici İlkeler
13	IFSB-13	İslami Finansal Hizmetler sunan Kurumlar için Stres Testi Konusunda Yol Gösterici İlkeler
14	IFSB-14	Risk Yönetimi Standardı
15	IFSB-15	İslami Finansal Hizmetler Revize Sermaye Yeterliliği Standart
16	IFSB-16	İslami Finansal Hizmetler Denetleme Sürecinde Temel Unsurları
17	GN-1	İslami Kurallara Uygun Finansal Araçların Derecelendirilmesi
18	GN-2	Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği Standartları
19	GN-3	Yatırım Hesabı Sahiplerine Kârları, Para, Çek Düzeltici ve İcrasına Dair Kılavuz Notu
20	GN-4	IFSB Sermaye Yeterliliği Standart Bağlantılı Rehberlik Notu
21	GN-5	Dış Kredi Değerlendirme Kuruluşları Tarafından Puan Tanınması
18	TN-1	İslami Para Piyasalarının Geliştirilmesi

Kaynak:www.ifsb.org

3.2.11.5.Uluslararası İslami Derecelendirme Kurumu

IIRA'da düzenleyiciler tarafından değerlendirmesi tanınması talebinde bulunuyor ve Dış Kredi Değerlendirme Kurumunun (ECAI) olarak Bahreyn Merkez Bankası resmi tanıma aldı. IIRA İslam Kalkınma Bankası onaylı derecelendirme kuruluşlarının listesinde de yer almaktadır(www.iirating.com, Erişim:11/05/2014).

Uluslararası İslami Derecelendirme Kuruluşu BSC (IIRA) kurum ve araçların risk profili değerlendirmesini sağlayarak, göreceli yatırım veya kredi riskini tasvir ile bölgesel ve ulusal finansal piyasaların gelişimini kolaylaştırmak için 2005 yılı Temmuz ayında faaliyete başlamıştır. Bu kurumsal yatırımcılar tarafından istihdam karar sürecinin ayrılmaz bir parçası olmalıdır. IIRA çok taraflı kalkınma kuruluşları, lider bankalar, diğer mali kuruluşlar ve derecelendirme kuruluşları tarafından desteklenmektedir. Hissedarlarını ajansın birincil pazarlama odak noktasını oluşturan on bir ülke yapmaktadır.IIRA bağımsızlığını korumak için Yönetim Kurulu ve tamamen bağımsız bir Değerlendirme Komitesi bulunmaktadır (www.iirating.com.Erişim:11/05/2014).

İslami kurallar çerçevesinde derecelendirme işlemleri yapılmaktadır. Bu işlemin yapılması için 19 kişiden oluşan bir şeriat kurulu ortaya konmuştur. Şeriat kurulu üyeleri arasında ülkemizden de bir üye bulunmaktadır. İslami kurum ve İslami finansal araçlar ile ilgili derecelendirme işlemlerini, IIFR'nin yanı sıra, Moody's, S&P ve Fitch gibi uluslararası derecelendirme şirketlerince de yapılabilmektedir. Uluslar arası alanda faaliyet gösteren bu şirketler de şeriat uzmanlarından yardımı ile raporlarını hazırlamaktadırlar (Altaş, 2008: 29).

3.2.11.6.İslam Araştırma ve Eğitim Enstitüsü

İslam Araştırma ve Eğitim Enstitüsü üyesi ülkelerin sosyo-ekonomik kalkınmasını destekleyen dinamik ve kapsamlı İslami finansal hizmetler sunulması ve gelişiminden sorumlu İslami kalkınma bankası iştirakidir. İKB üyesi olan ülkelerde İslami bakış açısıyla ekonomik ve finansal prensipleri uygulayabilmek için nitelikli insan kaynakları hazırlamak gibi görevlerini sürdürmektedir (www.irti.org).

IRTI İslami bankacılık ve finansı, özel sektörü geliştirme, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimi, makroekonomik konularda konferanslar, seminerler ve eğitimler düzenlemektedir. IRTI ayrıca İslami kalkınma bankalarının yapısına uygun finansal ürünler geliştirilmesine yardımcı olmaktadır (www.irti.org).

4. TÜRKİYE BANKACILIK SİSTEMİNDEKİ MEVDUAT BANKALARI İLE KATILIM BANKALARININ FİNANSAL ORANLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA

Hayatımızın çok büyük bir bölümünde yer tutan kazanç ve harcamaların çok fazla önem kazandığı son dönemlerde paranın korunması, işlemlerin kolaylaşması ve tasarrufların değerlendirilmesi noktasında devreye bankacılık sistemi girmiştir. Bankacılık sistemi globalleşen dünyada ve ekonomik işbirliğinin uluslararası boyuta hızla ulaştığı son yıllarda aradaki para trafiğini sağlayacak, iletişimi güçlü hale getirecek olan bu sistemin önemi oldukça artmıştır. Araştırmamızın daha önceki bölümlerinde mevduat ve katılım bankalarının mali yapıları incelenmiş olup sonuçları tablolar halinde sunulmuş ve yorumları yapılmıştır. Çalışmamızın bu bölümünde bankacılık faaliyetlerinin çok fazla önem kazandığı son zamanlarda sistem içerisinde yer alan mevduat ve katılım bankaları ele alınmıştır.

4.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmamızın amacı; 2009-2014 yılları arasında Türkiye’de faaliyette bulunan 17 adet mevduat ve 4 adet katılım bankasının tasarruf sahiplerini yatırım yapmalarına ikna edebilecek düzeyde verimli olup olmadığını incelemek ve yapmış olduğumuz verimlilik analizi ile yatırımcılara yani tasarruf sahiplerine yol gösterici olmaya çalışmaktır.

4.2. Araştırmanın Veri Seti ve Araştırmada Kullanılan Değişkenler

Çalışmamızda kullanılan veriler TBB ve TKBB’nin yayınlamış olduğu finansal tablolarından elde edilmiştir. Aynı zamanda çalışmamızda kullandığımız bağımlı ve bağımsız değişkenler de TBB ve TKBB’nin yayınlamış olduğu rasyolardan alınmıştır. Çalışmamızda 2009-2014 yılları arasında faaliyet gösteren 17 adet mevduat bankası ve 4 adet katılım bankası ele alınmıştır. (Araştırmamızda ise toplam 21 adet banka kullanılmıştır) Ayrıca araştırmamızda üç adet bağımlı değişken ve sekiz adet ise bağımsız değişken ele alınmıştır. Ele almış olduğumuz çalışmada kullanılan değişkenler Tablo 15 ve Tablo 16’da yer almaktadır.

Tablo 15: Çalışmada Kullanılan Bankalar

	BANKALAR
1	Akbank T.A.Ş.
2	Adabank A.Ş.
3	AlbarakaTürk Katılım Bankası A.Ş.
4	Anadolubank A.Ş.
5	Asya Katılım Bankası A.Ş.
6	Denizbank A.Ş.
7	Fibabanka A.Ş.
8	Finans Bank A.Ş.
9	HSBC Bank A.Ş.
10	ING Bank A.Ş.
11	Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.
12	Şekerbank T.A.Ş.
13	Tekstil Bankası A.Ş.
14	Turkish Bank A.Ş.
15	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
16	Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.
17	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
18	Türkiye Halk Bankası A.Ş.
19	Türkiye İş Bankası A.Ş.
20	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.
21	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Çalışmamızda kulanmış olduğumuz lojistik regresyon yönteminde kullanılan değişkenler (Bağımlı ve bağımsız) Tablo 16'da verilmiştir:

Tablo 16: Çalışmada Kullanılan Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler

Kategori	Değişken	Tür
Kârlılık	Net Dönem Kârı (Zararı) / Toplam Aktifler (ROA) (Aktif Kârlılığı)	Bağımlı Değişken
	Net Dönem Kârı (Zararı) / Özkaynaklar (ROE) (Özkaynak Kârlılığı)	
	Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kâr (Zarar)/ Toplam Aktifler (Net Operasyon Marjı)	
Sermaye Yeterliliği	Net Bilanço Pozisyonu/Özkaynaklar	Bağımsız Değişken
Bilanço Yapısı	Türk Parası Krediler ve Alacaklar/Toplam Krediler ve Alacaklar	
Aktif Kalitesi	Duran Aktifler/Toplam Aktifler	
Likidite	Likit Aktifler / (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)	
Gelir-Gider Yapısı	Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Faaliyet Gelirleri	
	Faiz Dışı Gelirler (Net)/Diğer Faaliyet Giderleri	
	Faiz Dışı Gelirler (Net)/Toplam Aktifler	
Faaliyet Rasyosu	Toplam Faaliyet Gelirleri/Toplam Aktifler	

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Tasarruf sahipleri, tasarruflarını maksimum verim elde edebilecekleri işletmede değerlendirmek isteyecektir. Çalışmamızda bankacılık sistemimiz içinde faaliyet gösteren mevduat ve katılım bankacılığında verimlilik düzeylerini araştırmak üzere, SPSS paket programı yardımıyla lojistik regresyon yöntemi uygulanmıştır.

Regresyon amaçlarından biri bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkilerin ortaya çıkartılmasıdır (Esin vd., 2006:529). Bağımlı ve bağımsız değişken ayırımının yapıldığı çok değişkenli bir modelde, bağımlı değişken nominal ölçekli bir değişken olduğunda Enküçük Kareler tekniğiyle elde edilen tahminler yetersiz kalmaktadır. Enküçük kareler tekniğinin yetersiz olduğu zamanlarda alternatif olarak lojistik regresyon yöntemi yer almaktadır (Albayrak,

2014: 273). Lojistik regresyon, birimlerin beraber meydana gelmeyen, birbirlerini engelleyen farklı iki gruptan birine sınıflandırılmasına yarayan metotlardan biridir. Diskriminant ve Lojistik Regresyon Analizinde verilerin yapısındaki grup sayıları bilinmekte ve bu verilerden yararlanılarak ayırma modeli elde edilmektedir. Elde edilen model kullanılarak veri kümesine ilave edilen gözlemlerin gruplara atanması gerçekleştirilmektedir (Altunöz, 2015: 49). Bu tür analizlerde temel amaç bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi, en az değişken ile en iyi uyuma sahip olacak biçimde tanımlayabilen, kabul edilebilir bir model kurmaktır (Çokluk, 2010: 1359).

Sonuç olarak lojistik regresyon analizinin normal dağılım, ortak kovaryansa sahip olma gibi sayıtların ihlal edilmesi durumunda, diskriminant analizi ve kontingens tablo analizine bir alternatif oluşturduğu, bağımlı değişkenin 0 ve 1 gibi ikili değer aldığı ya da ikiden çok düzey içeren kesikli değişken olduğu durumlarda normallik sayıtlarının bozulması nedeniyle doğrusal regresyon analizine alternatif oluşturduğu ifade edilebilir (Çokluk, 2010: 1362).

4.4. Araştırmanın Bulguları ve Yorumları

Çalışmamızın analiz sonuçları ROA, ROE ve Net Operasyon Marjı için ayrı ayrı başlıklar altında incelenmiş olup analiz sonuçları bu başlıklar altında ayrıntılı olarak ele alınarak yorumlanmıştır.

4.4.1. Aktif Karlılığa (ROA) İlişkin Modelin Kurulması

Araştırmamızın bu kısmında bağımlı değişkenlerimizden biri olan ROA üzerinde bağımsız değişkenlerin etkisi ele alınmıştır. Aktif karlılığına bakıldığında medyanın üzerinde bir sonuç çıktığında 1 yani başarılı, medyanın altında bir sonuç çıktığında ise 0 yani başarısız değeri verilmektedir. Bağımsız değişkenlerimiz ise SERY, BILY, AK, LIKIT, GGY1, GGY2, GGY3 ve FAAL.R arasındaki neden sonuç ilişkisi ele alınmıştır.

4.4.1.1. Aktif Karlılık (ROA) Parametrelerinin Tahmini ve Yorumu

Çalışmamızda bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisinin hesaplamasında 2009-2014 yılları arasındaki tüm yılların verileri alınarak bir model oluşturulmuştur. Yapmış olduğumuz bu modelleme ile ortaya çıkan

sonuçlar ve değişkenlerin katsayılarına (B) ait standart hata (S.E.), Wald değerleri, anlamlılık düzeyleri (Sig.) ve etki katsayıları Exp(B) değerleri Tablo 17’de verilmektedir.

Tablo 17: ROA İçin Lojit Katsayılarının Yorumlanması

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I.for EXP(B)	
							Lower	Upper
SERY	,005	,004	1,278	1	,258	1,005	,996	1,013
BILY	-,024	,034	,478	1	,489	,976	,913	1,045
AK	,022	,183	,014	1	,904	1,022	,714	1,464
LIKIT	-,011	,005	4,455	1	,035	,989	,979	,999
GGY1	,113	,041	7,447	1	,006	1,120	1,032	1,214
GGY2	,103	,026	15,390	1	,000	1,109	1,053	1,168
GGY3	-,032	,467	,005	1	,945	,968	,388	2,418
FAAL.R	1,232	,315	15,335	1	,000	3,427	1,850	6,348
Sabit	-17,031	5,708	8,903	1	,003	,000		

Kullandığımız yöntemle göre üstünlük oranını Exp (B) ile bulabiliriz ayrıca oluşturduğumuz model dikkate alınarak değişkenlerimizdeki 1 birimlik artışın Exp (B) üzerindeki etkisinin ne olacağı yönünde bilgi verir. Aynı zamanda anlamlılık değeri modelimizdeki anlamlılık düzeyleri yani Wald istatistiklerinin hesaplanmasında kullanılan değerlerdir (Aytekin ve Kuvat, 2013:142-143).

Çalışmamızda üstünlük oranı, bağımsız değişkenlerimizdeki 1 birimlik artışın bir bankanın aktif karlılığında, özkaynak karlılığında ve net operasyon marjında ne kadar artışa neden olacağını göstermektedir. Örneğin LIKIT değişkeninin katsayısı -,011 olduğunda etki katsayısı 0,989 olduğu görülmektedir. Bu da şu anlama gelmektedir: LIKIT bağımsız değişkenimiz 1 birim arttığında ROA değerinde 0,989 artmasına neden olacaktır. LIKIT anlamlılık düzeyine bakıldığında ise $0,035 < 0,05$ olduğu için LIKIT değişkeni anlamlı bir sonuç vermiştir.

H₀: Değişkenler anlamsızdır.

H₁: Değişkenler anlamlıdır.

Tablo 18: ROA İçin Parametrelerin Anlamlılığı ve Uyum İyiliği

Aktif Karlılık (ROA)		Model-1 (2009-2014)	Model-2 2009	Model-3 2010	Model-4 2011	Model-5 2012	Model-6 2013	Model-7 2014
LIKİT	B	-,007	-,246	-,164	-,452	-0,083	-,388	-,027
	Wald	10,670	,000	1,189	,000	,000	,000	,318
	Sig.	,001	,997	,275	,998	1,000	1,000	,573
	Exp(B)	,993	,782	,849	,636	,920	,678	,973
GGY1	B	,127	8,174	,216	,358	2,911	2,958	-,283
	Wald	11,481	,000	,605	,000	,000	,000	,630
	Sig.	,001	,994	,437	1,000	1,000	,999	,427
	Exp(B)	1,135	3546,518	1,241	1,431	18,375	19,268	,753
GGY2	B	,110	6,435	,066	3,262	3,414	7,782	,019
	Wald	23,270	,000	,595	,000	,000	,000	,020
	Sig.	,000	,993	,441	,997	,999	,995	,888
	Exp(B)	1,117	623,119	1,069	26,109	30,378	2396,829	1,019
FAAL.R	B	1,104	30,710	-2,285	75,551	62,741	158,753	5,209
	Wald	20,373	,000	,570	,000	,000	,000	1,156
	Sig.	,000	,995	,450	,997	,999	,999	,282
	Exp(B)	3,016	2,173E+13	,102	6,47735E+32	1,77034E+27	8,82144E+68	182,853
Sabit	B	-19,630	-692,030	-12,119	-260,805	-863,582	-1015,291	2,122
	Wald	23,154	,000	,241	,000	,000	,000	,009
	Sig.	,000	,995	,623	,999	1,000	,998	,924
	Exp(B)	,000	,000	,000	,000	0,000	0,000	8,344

Tablo 18'e baktığımızda GGY1, GGY2 ve FAAL.R değişkenleri için H_0 hipotezi reddedilmiştir. 2009-2014 yılları için yani Model-1 için oluşturduğumuz ROA bağımlı değişkeni oranlarının anlamlılık düzeyleri belirlemiş olduğumuz hata oranı sınır değerini yani 0,05'in altında olan oranlar Tablo 18'de verilmiştir.

4.4.1.2. Aktif Karlılık (ROA) Modeli İçin Maksimum Olabilirlik Modeli

Çalışmamızda kullandığımız Lojistik regresyon yönteminde oluşturmuş olduğumuz modelin anlamlılık düzeyini belirlemede olabilirlik oran testi olarak (-2 log likelihood) kullanılmaktadır. Olabilirlik oran testi G istatistiği yapılarak bulunmaktadır. Oluşturmuş olduğumuz modelin anlamlılık seviyelerinin ortaya konmasında değişkenler ortada yokken oluşturulan modelin olabilirlik test oranı ile değişkenler ortaya konduğunda oluşturulan bu model ile kıyaslanmaktadır. Olabilirlik oran testi için oluşturulacak G istatistiği denklemi aşağıda yer almaktadır (Aytekin ve Kuvat, 2013:144).

G istatistiğine baktığımızda $G=-2\ln$; serbestlik derecesi ise $(\gamma_1 -\gamma_2)$ ayrıca dağılım olarak ki-kare dağılımı olduğu anlaşılmaktadır. Bu bilgiler dahilinde γ_1 değeri tam modeldeki değişken sayısına 1 eklenerek ve γ_2 düşürülmüş modeldeki değişken sayısına 1 eklenerek bulunur. Anlamlılık testi için çalışmamızda oluşturduğumuz modelin anlamlılığını belirlemede ortaya koyduğumuz hipotezler aşağıda yer almaktadır (Aytekin ve Kuvat, 2013: 144).

H_0 : Sabit terim dışında bütün katsayılar sıfıra eşittir. ($\beta_i=0$)

H_1 : Katsayılardan en az biri sıfırdan farklıdır. ($\beta_1 \neq \beta_2 \neq \dots \neq \beta_k \neq 0$)

Tablo 19: ROA Modelinin Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Aktif Karlılık (ROA)		Model-1 (2009-2014)	Model-2 2009	Model-3 2010	Model-4 2011	Model-5 2012	Model-6 2013	Model-7 2014
-2 Log likelihood		93,947	,000	14,011	,000	,000	,000	8,494
Omnibus	Ki-Kare	80,694	29,065	12,722	29,065	29,065	27,910	20,570
	Sig	,000	,000	,122	,000	,000	,000	,008
Doğru Tahmin	Yüzde	88,1	100,0	90,5	100,0	100,0	100,0	90,5

Tablo 19'a baktığımızda Model-1'de (2009-2014) yer alan değişkenler için içeren Model-1'de -2 likelihood olabilirlik değerinin 93,947 olduğu omnibus değerlerinden ise ki-kare değerinin 80,694 olduğu anlaşılmaktadır. Modelimizin omnibus Ki-kare anlamlılık testine bakacak olursak sig. 0,000 olduğu görülmektedir. Yukarıdaki sonuçlara baktığımızda Model-3 ve Model-7 değerlerinden dolayı H_0 hipotezi yani sabit terimler dışındaki bütün katsayılar sıfıra eşittir hipotezi kabul edilmemiştir. Çalışmamızda kullandığımız Lojit yönteminde Model-1, Model-2, Model-4, Model-5, Model-6 ve Model-7 sonuçları anlamlı olduğu görülmektedir. Yalnız Model-3'ün anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır.

4.4.1.3. Aktif Karlılık (ROA) İçin Uyum İyiliği

ROA uyum iyiliği modelimiz için sınıflandırma tablosu lojistik regresyon yönteminde dikkate alınan ölçütlerden biridir. Sınıflandırma tablosunda bağımlı değişkenler kendi içinde çapraz şekilde tablolaştırılarak modeldeki gözlenen ve modelden beklenen sonuçları ortaya konmaktadır. Ayrıca sınıflandırma oranları da tabloda yer almaktadır (Aytekin ve Kuvat, 2013: 145).

Tablo 20: ROA Model-1 (2009-2014) İçin Sınıflandırma Tablosu

Gözlenen		Beklenen		
		ROA		Doğru Sınıflandırma %
		Başarısız	Başarılı	
ROA	Başarısız	55	7	88,7
	Başarılı	8	56	87,5
Sınıflandırma Yüzdesi				88,1

Yukarıdaki tabloya baktığımızda oluşturduğumuz Model-1 uygulamasında sınıflandırma oranının %88,1 olduğu görülmektedir. Doğru sınıflandırma oranına baktığımızda gayet iyi bir oran olduğu anlaşılmaktadır. Model-1 için dikkate aldığımız gözlem sayısının 126 olduğu, bu gözlemlerden 7 gözlemin ise modelimizde başarılı olması beklenirken başarısız, 8 gözlemin de başarısız olması beklenirken başarılı olduğu görülmektedir. Çalışmamız kapsamında bulunan tüm yılların doğru sınıflandırma oranları ise Tablo 19’da yer almaktadır.

4.4.2. Özkaynak Karlılığına (ROE) İlişkin Modelin Kurulması

Çalışmamızın bu kısmında özkaynak karlılığın bağımsız değişkenler üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Özkaynak karlılığına bakıldığında medyanın üzerinde bir sonuç çıktığında 1 yani başarılı, medyanın altında bir sonuç çıktığında ise 0 yani başarısız değeri verilmektedir. Bağımsız değişkenlerimiz ise SERY, BLY, AK, LIKIT, GGY1, GGY2, GGY3 ve FAAL.R arasındaki neden sonuç ilişkisi ele alınmıştır.

4.4.2.1. Özkaynak Karlılığı (ROE) Parametrelerinin Tahmini ve Yorumu

Özkaynak Karlılığı değişkeni için çalışmamız kapsamında yer alan tüm yıllar ve çalışmamızda yer alan değişkenlerin birlikte dikkate alındığı bir model oluşturularak özkaynak karlılığı için tahmini sonuçlar ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışma ile ortaya çıkan sonuçlar ise Tablo 21’de gösterilmektedir.

Tablo 21: ROE için Lojit Katsayılarının Yorumlanması

							95% C.I.for EXP(B)	
	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	Lower	Upper
SERY	,003	,004	,789	1	,375	1,003	,996	1,011
BILY	,024	,030	,643	1	,423	1,024	,966	1,085
AK	-,151	,193	,614	1	,433	,860	,590	1,254
LIKIT	-,007	,014	,276	1	,600	,993	,965	1,021
GGY1	,100	,037	7,338	1	,007	1,105	1,028	1,187
GGY2	,085	,023	13,990	1	,000	1,089	1,042	1,139
GGY3	,860	,616	1,948	1	,163	2,362	,706	7,899
FAAL.R	,270	,233	1,344	1	,246	1,310	,830	2,069
Sabit	-14,362	4,951	8,413	1	,004	,000		

Yukarıdaki tabloya baktığımızda ROE bağımlı değişken için oluşturulan model ile GGY1 ve GGY2 bağımsız değişkenlerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Anlamsız veriler tablodan çıkarılarak anlamlı veriler Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22: ROE için Parametrelerin Anlamlılığı ve Uyum İyiliği

Özkaynak Karlılığı (ROE)		Model-8 (2009-2014)	Model-9 2009	Model-10 2010	Model-11 2011	Model-12 2012	Model-13 2013	Model-14 2014
GGY1	B	,057	12,400	,493	-,111	6,107	7,222	-556,119
	Wald	3,715	,021	1,590	,000	,000	,000	,024
	Sig.	,054	,885	,207	1,000	,999	,999	,876
	Exp(B)	1,059	242836,018	1,637	,895	449,191	1368,860	,000
GGY2	B	,087	437,416	,226	2,831	4,707	4,407	-573,174
	Wald	20,462	,021	2,368	,000	,000	,000	,024
	Sig.	,000	,885	,124	,996	,998	,997	,876
	Exp(B)	1,090	9,2786E+189	1,254	16,958	110,692	82,024	,000
Sabit	B	-7,909	17431,369	-49,869	-247,781	-1108,356	-726,739	70243,872
	Wald	9,168	,021	1,882	,000	,000	,000	,024
	Sig.	,002	,885	,170	,999	,998	,997	,876
	Exp(B)	,000	,000	,000	,000	0,000	0,000	0,000

ROE değişkeni için 2009-2014 dönemleri için kurulan model ile Model-8 katsayılarının Wald değerleri dikkate alındığında anlamlılık için sınırimız olan 0,05’in altında hata oranları ile GGY1 ve GGY2 katsayılarının anlamlı olduğu Tablo 22’de görülmektedir.

4.4.2.2. Özkaynak Karlılığı (ROE) İçin Maksimum Olabilirlik Yöntemi

Tablo 23'e baktığımızda Model-8'de (2009-2014) yer alan değişkenler için içeren Model-8'deki -2 likelihood olabilirlik değerinin 105,198 olduğu omnibus değerlerinden ise ki-kare değerinin 69,348 olduğu anlaşılmaktadır. Modelimizin omnibus Ki-kare anlamlılık testine bakacak olursak sig. 0,000 olduğu görülmektedir. Yukarıdaki sonuçlara baktığımızda Model-10 değerinden dolayı H_0 hipotezi yani sabit terimler dışındaki bütün katsayılar sıfıra eşittir hipotezi kabul edilmemiştir. Çalışmamızda kullandığımız Lojit yönteminde tüm modellerimizin sonuçlarının anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 23: ROE Modelinin Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Özkaynak Karlılığı (ROE)		Model-8 (2009-2014)	Model-9 2009	Model-10 2010	Model-11 2011	Model-12 2012	Model-13 2013	Model-14 2014
-2 Log likelihood		105,198	,000	12,979	,000	,000	,000	,001
Omnibus	Ki-Kare	69,348	29,064	16,086	29,065	28,682	29,065	29,064
	Sig	,000	,000	,041	,000	,000	,000	,000
Doğru Tahmin	Yüzde	87,3	100,0	76,2	100,0	100,0	100,0	100,0

4.4.2.3. Özkaynak Karlılığı (ROE) İçin Modelin Uyum İyiliği

ROE uyum iyiliği için Tablo 24'e baktığımızda oluşturduğumuz Model-8 uygulamasında sınıflandırma oranının %87,3 olduğu görülmektedir. Doğru sınıflandırma oranına baktığımızda gayet iyi bir oran olduğu anlaşılmaktadır. Model-8 için dikkate aldığımız gözlem sayısının 126 olduğu, bu gözlemlerden 9 gözlemin ise modelimizde başarılı olması beklenirken başarısız, 7 gözlemin de başarısız olması beklenirken başarılı olduğu görülmektedir. Çalışmamız kapsamında bulunan tüm yılların doğru sınıflandırma oranları ise Tablo 23'de yer almaktadır.

Tablo 24: ROE Model-8 (2009-2014) İçin Sınıflandırma Tablosu

Gözlenen		Beklenen		
		ROE		Doğru Sınıflandırma %
		Başarısız	Başarılı	
ROE	Başarısız	52	9	85,2
	Başarılı	7	58	89,2
Sınıflandırma Yüzdesi				87,3

4.4.3. Net Operasyon Marjı (Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kâr (Zarar)/ Toplam Aktifler)

Araştırmamızın bu bölümünde net operasyon marjı (Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kar(Zarar)/Toplam Aktifler) bağımsız değişkenler üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Net operasyon marjına bakıldığında medyanın üzerinde bir sonuç çıktığında 1 yani başarılı, medyanın altında bir sonuç çıktığında ise 0 yani başarısız değeri verilmektedir. Bağımsız değişkenlerimiz ise SER Y, BLY, AK, LİKİT, GGY1, GGY2, GGY3 ve FAAL.R arasındaki neden sonuç ilişkisi ele alınmıştır.

4.4.3.1. Net Operasyon Marjı (Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kâr (Zarar)/ Toplam Aktifler) Parametrelerinin Tahmini ve Yorumu

Net operasyon marjı bağımlı değişken için tahmin edilen değerlerin hesaplanması için tüm yılları ve değişkenlerin tümünün bir arada değerlendirildiği model oluşturulmuştur. Bu model ile çıkan sonuçlar Tablo 25’de gösterilmektedir.

Tablo 25: Net Operasyon Marjı Lojit Katsayılarının Yorumlanması

							95% C.I.for EXP(B)	
	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	Lower	Upper
SERY	,006	,004	1,929	1	,165	1,006	,998	1,014
BILY	,008	,034	,060	1	,807	1,008	,943	1,078
AK	,007	,181	,001	1	,970	1,007	,706	1,436
LİKİT	-,008	,005	2,352	1	,125	,992	,983	1,002
GGY1	,133	,043	9,649	1	,002	1,142	1,050	1,241
GGY2	,110	,027	16,716	1	,000	1,116	1,059	1,176
GGY3	-,148	,466	,101	1	,751	,863	,346	2,150
FAAL.R	1,209	,307	15,537	1	,000	3,351	1,837	6,113
Sabit	-20,753	6,065	11,710	1	,001	,000		

Yukarıdaki tabloya baktığımızda net operasyon marjı bağımlı değişkeni için oluşturan model ile GGY1, GGY2 ve FAAL.R bağımsız değişkenlerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Anlamsız veriler tablodan çıkarılarak anlamlı veriler Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26: Net Operasyon Marjı İçin Parametrelerin Anlamlılığı ve Uyum İyiliği

Net Operasyon Marjı		Model-15 (2009-2014)	Model-16 2009	Model-17 2010	Model-18 2011	Model-19 2012	Model-20 2013	Model-21 2014
GGY1	B	,077	2,403	,241	,358	-,788	5,413	3,527
	Wald	6,892	,000	1,419	,000	,000	,000	,000
	Sig.	,009	,999	,234	1,000	1,000	,999	,998
	Exp(B)	1,080	11,059	1,273	1,431	,455	224,208	34,014
GGY2	B	,089	2,196	,096	3,262	1,198	3,411	3,402
	Wald	22,142	,000	1,687	,000	,000	,000	,000
	Sig.	,000	,997	,194	,997	,999	,997	,997
	Exp(B)	1,093	8,990	1,101	26,109	3,313	30,283	30,036
FAAL.R	B	,643	17,094	,673	75,551	20,422	18,273	16,992
	Wald	14,872	,000	,072	,000	,000	,000	,000
	Sig.	,000	,998	,788	,997	,999	1,000	1,000
	Exp(B)	1,902	26534146,628	1,959	6,477E+32	739579761	86237520	23959859
Sabit	B	-13,159	-157,818	-32,327	-260,805	-360,563	-797,004	-381,088
	Wald	20,021	,000	2,010	,000	,000	,000	,000
	Sig.	,000	,999	,156	,999	,999	,997	,997
	Exp(B)	,000	,000	,000	,000	,000	0,000	,000

Net operasyon marjı değişkeni 2009-2014 dönemleri için kurulan model ile Model-15 katsayılarının Wald değerleri dikkate alındığında anlamlılık için sınırimız olan 0,05'in altında hata oranları ile GGY1, GGY2 ve FAAL.R katsayılarının anlamlı olduğu Tablo 26'de görölmektedir.

4.4.3.2. Net Operasyon Marjı (Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kâr (Zarar)/ Toplam Aktifler) İçin Maksimum Olabilirlik Yöntemi

Tablo 27'ye baktığımızda Model-15'de (2009-2014) yer alan değişkenler için içeren Model-15'deki -2 likelihood olabilirlik değerinin 96,174 olduğu omnibus değerlerinden ise ki-kare değerinin 78,372 olduğu anlaşılmaktadır. Modelimizin omnibus Ki-kare anlamlılık testine bakacak olursak sig. 0,000 olduğu görölmektedir. Yukarıdaki sonuçlara baktığımızda Model-17 değerinden dolayı H_0 hipotezi yani sabit terimler dışındaki bütün katsayılar sıfıra eşittir hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 27: Net Operasyon Marjının Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Net Operasyon Marjı		Model-15 (2009-2014)	Model-16 2009	Model-17 2010	Model-18 2011	Model-19 2012	Model-20 2013	Model-21 2014
-2 Log likelihood		96,174 ^a	,000 ^a	15,565 ^a	,000 ^a	,000 ^a	,000 ^a	,000 ^a
Omnibus	Ki-Kare	78,372	29,065	13,500	29,065	29,065	27,910	27,910
	Sig	,000	,000	,096	,000	,000	,000	,000
Doğru Tahmin	Yüzde	90,5	100,0	85,7	100,0	100,0	100,0	100,0

Lojistik regresyon modelimize baktığımızda Model-17 hariç tüm modellerimizin sonuçlarının anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca doğru tahmin oranlarının da tüm yıllarda oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

4.4.3.3. Net Operasyon Marjı (Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kâr (Zarar)/ Toplam Aktifler) İçin Modelin Uyum İyiliği

ROE uyum iyiliği için Tablo 28'e baktığımızda oluşturduğumuz Model-15 uygulamasında sınıflandırma oranının %90,5 olduğu görülmektedir. Doğru sınıflandırma oranına baktığımızda gayet iyi bir oran olduğu anlaşılmaktadır. Model-8 için dikkate aldığımız gözlem sayısının 126 olduğu, bu gözlemlerden 5 gözlemin ise modelimizde başarılı olması beklenirken başarısız, 7 gözlemin de başarısız olması beklenirken başarılı olduğu görülmektedir. Çalışmamız kapsamında bulunan tüm yılların doğru sınıflandırma oranları ise Tablo 27'de yer almaktadır.

Tablo 28: Net Operasyon Marjı Model-15 (2009-2014) İçin Sınıflandırma Tablosu

Gözlenen		Beklenen		
		Net Operasyon Marjı		Doğru Sınıflandırma %
		Başarısız	Başarılı	
Net Operasyon Marjı	Başarısız	56	5	91,8
	Başarılı	7	58	89,2
Sınıflandırma Yüzdesi				90,5

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bankacılık sistemi içinde bulunduğu toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik yapısına göre şekillenen, bu yapıya göre de politikalarını belirleyen bir sistemdir. Dünya ülkelerinde ve Türkiye’de son yıllarda bankacılık sistemi oldukça iyi yerlere geldiği ve sistemin ülkelerin finansal yapılarına, istikrarına ve ekonomik kalkınmasına olumlu katkıda bulunduğu için bankacılık sistemi ile ilgili çalışmaların daha fazla yapılması gerekmektedir. Bankacılık sistemini sadece ticaret bankaları olarak değil birden fazla banka çeşidini dikkate alarak değerlendirmek gerekir. Ayrıca son yıllardaki gelişimi ile katılım bankaları da çalışmalarda önemli bir yere sahip olması gerekir.

Ülkelerin finansal yapılarını belirleyici ve yönlendirici olan bankacılık sisteminde sektörde faaliyet gösteren bankaların mali yapıları oldukça önemlidir. Çalışmamız kapsamında yer alan mevduat bankalarının 2009 yılından itibaren sürekli bir artış ile 2014 yılı itibari ile aktif büyüklüğü 1.803.780 Milyon TL’ye ulaşmıştır. Aynı dönemde katılım bankaların aktif büyüklüğü ise 104.229 Milyon TL’ye ulaştığı görülmektedir. Katılım bankalarının topladıkları fonların sektör içindeki payına bakacak olursak 2009’da %5,22 iken 2014’de ise %6,32 seviyelerine gelmiştir. Kullanılan fon payları ise aynı dönemler içinde %5,95 seviyelerinde %6,24’e kadar çıkmasına rağmen 2014 yılında %5,45 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Basel kararları çerçevesinde minimum sermaye yeterlilik rasyosunun %8 olması gerekirken katılım bankalarının sermaye yeterlilik rasyosu 2014 yılı itibari ile %14,5 olduğu, bu da katılım bankalarının güçlü bir finansal yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmamızın amacı 2009-2014 yılları arasında Türkiye’de faaliyette bulunan 17 adet mevduat ve 4 adet katılım bankasının tasarruf sahiplerini yatırım yapmalarına ikna edebilecek düzeyde verimli olup olmadığını incelemek ve yapmış olduğumuz verimlilik analizi ile yatırımcılara yani tasarruf sahiplerine yol gösterici olmaya çalışmaktır. Amacımız doğrultusunda bağımsız değişkenlerimizin SERY, BILY, AK, LİKİT, GGY1, GGY2, GGY3 ve FAAL.R’nın bağımlı değişken olan ROA, ROE ve Net Operasyon Marjı üzerindeki etkisi ele alınmıştır.

Bağımsız değişkenlerden sermaye yeterlilik rasyosunun ROA, ROE ve Net Operasyon Marjı bağımlı değişkenlerine etkisi tüm modellerimize baktığımızda anlamlılık seviyesinin üzerinde olduğu için anlamlı bulunmamıştır. Sermaye yeterlilik rasyosunun mevduat ve katılım bankalarının karlılığına çok fazla etkisinin olmadığı yapılan analizlerde görülmektedir. Bilanço yeterlilik rasyosu sonuçlarını incelediğimizde bağımlı değişkenler ile anlamlı sonuçların çıkmadığı görülmektedir. Bu da bilanço yeterlilik rasyosunun çalışmamıza göre karlılık seviyelerini çok fazla etkilemedikleri söylenebilir. Aynı şekilde bağımsız değişkenlerden aktif kalitesi değişkeninin de bağımlı değişkenlerin üzerinde etkisi oldukça zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Bu üç bağımsız değişkeninde bankaların karlılıkları üzerindeki etkisinin çok fazla olmadığı görülmektedir.

Likidite oranlarının bağımlı değişkenlerimiz üzerinde etkisine baktığımızda ise ROA ile yapılan analizde anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Likidite oranlarının bankaların aktif karlılığını etkilediği söylenebilir. Ancak Likidite oranlarının özkaynak karlılığı ve net operasyon marjı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Gelir gider yapısına baktığımızda ise GGY1 ve GGY2'nin aktif karlılık, özkaynak karlılık ve net operasyon marjı üzerinde etkili olduğu yalnız GGY3'ün bağımlı değişkenler üzerinde etkisinin daha az olduğu anlaşılmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere mevduat ve katılım bankalarının karlılıklarını GGY1 ve GGY2'nin etkilediği söylenebilir. Son bağımlı değişkenimiz olan Faaliyet rasyosunun analizlerine baktığımızda ROA ve net operasyon marjı ile anlamlı sonuçlar çıktığı yalnız ROE ile anlamlı sonuçların çıkmadığı görülmektedir. FAAL.R'nin bankaların aktif karlılığı ve net operasyon marjını etkilediği ancak özkaynak karlılığı üzerinde etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Çalışmamızın bağımlı değişkenleri için yapılan sınıflandırma tablolarına bakıldığında doğru tahmin yüzdelerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Tahmin yüzdeleri sıralaması ise şöyledir: net operasyon marjı (%90,5), aktif karlılık (%88,1) ve özkaynak karlılığı (%87,3) olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat ve katılım bankalarını dikkate alan bu tez, benzer konularda yapılacak çalışmalara kaynaklık edecektir. Bu çalışmada bulunan sonuçlar anova ve manova testleri gibi daha farklı yöntem veya yöntemlerle

geliştirilebilir. Ayrıca, farklı bağımlı ve bağımsız değişkenler kullanılarak daha anlamlı sonuçlar da çıkartılarak çalışmaya derinlik kazandırılabilir.

KAYNAKÇA

- Afşar, Muharrem. (2006). Finansal Sistem ve İşleyişi. Eskişehir: Gülen Ofset.
- Afşar, Muharrem; Afşar, Aslı. (2010). Finansal Ekonomi SPK Lisanslama Sınavlarına Uyumlu. (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akgüç, Öztin. (2012). Banka Finansal Tablolarının Analizi. (2.Baskı). İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık.
- Aksoy, Dilay. (2011). Türkiye'deki Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Ölçümü Üzerine Bir Uygulama. Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ekonometri Anabilim Dalı. İstatistik Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Aktepe, E. İshak. (2012). İslam Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık. İstanbul: Erkam Matbaası.
- Albayrak, A. Sait. (2014). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Kalaycı Şeref. (Editör). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Asil Yayıncılık. Ankara. S: 237-298.
- Altaş, Gökben. (2008). İslami Finans Sistemi. Ekin Fıkrkoca. (Editör). Sermaye Piyasasında Gündem Dergisi. Sayı: 69. Mayıs 2008. S: 18-30.
- Altay, N. Oğuzhan. (2006). Türk Bankacılık Sistemi. Ege Üniversitesi Basımevi. İzmir.
- Altay, N. Oğuzhan. (2014). Banka İktisadı ve İşletmeciliği. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altunöz, Utku. (2015). Lojistik Regresyon ve Diskriminant Yöntemleriyle Banka Başarısızlıklarının Tahmini: Türk Bankaları Deneyimi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Cilt: 5. Sayı:1. S: 45-54.
- Apak, Sudi. (1995). Uluslararası Bankacılık-Finansal Sistemler. (2. Baskı). Eskişehir: Bilim Teknik Yayınevi.
- Apak, Sudi. (2006). 2006 Yılı Başında Türk Bankacılık Sektörü. Muhasebe ve Finansman Dergisi. Sayı: 31. S: 25-32.
- Aras, N. Osman; Öztürk, Mustafa. (2011). Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi. Ekonomi Bilimleri Dergisi. Cilt:3. Sayı: 2. S: 167-179.
- Arslan, İbrahim. (2007). Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı: 18 S: 49-66.

- Arslan, Ramazan; Hotamışlı, Mustafa. (2007). Türk Bankacılık Sisteminde Kurumsal Çevrenin Bankaların Yapı ve Uygulamaları Üzerinde Oluşturduğu Teşvik ve Kısıtlamalar. Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi. Cilt: 14. Sayı: 1. S: 195-208.
- Aslan, Ümmühan. (2004). Banka Birleşmeleri Banka Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi ve Bir Uygulama. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Astarcıoğlu, Melih. (2006), Finansal Tahmin yoluyla Bankaların Performanslarının Belirlenmesi: İMKB’de Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Ata, H. Ali. (2009). Banka Yabancılaşmasının Türkiye’deki Yerli ve Yabancı Bankalar Açısından Karşılaştırılması. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. Cilt: 23. Sayı: 4. S: 109-124.
- Ataş, Nüvit. (1966). Banka İşletmeciliği ve Tatbikatı. İstanbul: Garanti Matbaası.
- Aytekin, Sinan; Kuvat, Özlem. (2013).Türkiye Bankacılık Sistemindeki Özel Sermayeli Mevduat Bankaları ile Yabancı Sermayeli Bankaların Karlılıklarını Etkileyen Faktörlerin Lojistik Regresyon Analizi ile İncelenmesi. International Congress on Economics Finance and Banking. 26-28 June. S: 135-150.
- Aytekin, Sinan; Sakarya, Şakir. (2013). BIST’deki Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının 2001 ve 2008 Finansal Krizleri Çerçevesinde Camels Derecelendirme Sistemi İle Değerlendirilmesi, AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 2, S: 25-58
- Bakkal, Muharrem; Aksüt, Uğur. (2011). Türk Bankacılık Sisteminde Elektronik Bankacılık Uygulamaları. (1. Baskı). İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Bankacılık Kanunu (5411 Sayılı Kanun)
- Bayındır, Servet. (2012). Fıkhi ve İktisadi Açından İslami Finans. Halil Çalış. (Editör). Fıkhi Açından Finans ve Altın İşlemleri. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Bayram, Abdullah; Özdemir, Kerem. (2013). İslami Finans Kavramı, Ürünler, Dünya’da ve Türkiye’de Gelişimi ve Geleceği. Serpam. Mayıs 2013.
- BDDK. (2010). Sorularla Basel III Risk Yönetimi Dairesi. Aralık 2010
- Benli, K.Yasemin. (2005). Bankalarda Mali Başarısızlığın Öngörülmesi Lojistik Regresyon Ve Yapay Sinir Ağı Karşılaştırması. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:16. S: 31-46.
- Birdal, İlker. (1993). Banka İşletmeciliği. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Yayın.

- Budak, Hüseyin; Erpolat, Semra. (2012). Kredi Riski Tahmininde Yapay Sinir Ağları ve Lojistik Regresyon Analizi Karşılaştırılması. Online Academic Journal of Information Technology. Vol: 3. No: 9.
- Bulut, H. İbrahim; Er, Bünyamin. (2012). Katılım Finansmanı, Katılım Bankacılığı ve Girişim Sermayesi. İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği.
- Coşkun, Metin. (2010). Para ve Sermaye Piyasaları Kurumlar, Araçlar, Analiz. (1.Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çanakcı, Mehmet. (2014). Çok Kutuplu Dünya’da İslami Finans Piyasalarının Gelişimi ve Sukuk İhraçları. Turkish Journal of Islamic Economics. Vol:1. No: 2. Pp: 43-58.
- Çokluk, Ömay. (2010). Lojistik Regresyon Analizi: Kavram ve Uygulama. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi. Sayı:10 (3). S: 1397-1407.
- Çolak, Ö. Faruk. (2005). Finansal Piyasalar ve Para Politikası. (4.Basım) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- DELOITTE, (2013), “Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu 31Aralık 2013 Tarihinde Sona Eren Hesap Dönemine Ait Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu”.
- Demirel, Engin; Atakişi, Ahmet ve Abacıoğlu, Seda. (2013). Bankacılık Faaliyet Oranlarının Panel Veri Analizi: Türkiye’deki Kamu, Özel Ve Yabancı Sermayeli Bankaların Durumu. Muhasebe ve Finansman Dergisi. Sayı: 59. S: 101-112.
- Demireli, Erhan. (2014). Bankacılıkta Yönetim. N.Oğuzhan Altay, C.Coşkun Küçüközmen, Mert Ural ve Erhan Demireli (Editörler). Banka İktisadı ve İşletmeciliği. Ankara: Detay Yayıncılık. S:153-163
- Demirhan, Dilek. (2010). Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Finansal Yapıya İlişkin Kararlarının Karlılık Üzerine Etkileri. Muhasebe ve Finansman Dergisi. Sayı: 45. S: 157-168.
- Döndüren, Hamdi. (1992). İslam Ekonomisinde Finansman Meseleleri. (İslam Ekonomisinde Faiz ve Finans Kaynakları). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Er, Selami. (2009). “Devletin Bankacılık Sektöründe Düzenleyici Denetleyici Rolü ve Türkiye Uygulaması”. (2. Baskı). İstanbul: Sektörel Yayınlar.
- Erdem, Ekrem. (2012). Para, Banka ve Finansal Sistem. (4.Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Erdoğan, Ali. (2014). Basel Kriterlerinin Bankacılık Sektörüne Etkisi ve Türkiye’ de Bankacılık Sektörünün Basel Kriterlerine Uyum Süreci. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt: 16. Sayı: 1. S: 133-174.

- Erez, Mesut. (1975). Bankalar Sistemi ve Devlet Kontrolü. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Eroğlu, Ömer. (2004). Para Teorisi ve Politikası Ders Notları. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Basımevi.
- Erol, Mikail. (2007). Basel-I ve Basel-II Uzlaşısı'nın Bankalar Tarafından İşletmelere Verilen Kredilerde Risk Yönetimi Aracı Olarak Kullanılması. Muhasebe ve Finansman Dergisi. Sayı: 36. S: 155-160.
- Esin, A. Alptekin; Ekni, Müslim; Gamgam, Hamza. (2006). İstatistik. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Galbraith, J. K. (1990). Para Nereden Gelir Nereye Gider. (Çeviri: Nilgün Himmetoğlu; Belkıs Çorakçı). (1. Baskı). İstanbul: Altın Kitap Yayınevi.
- Gök, A. Cansu; Özdemir, Ali. (2011). Lojistik Regresyon Analizi ile Banka Sektör Paylarının Tahminlenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi. İşleme Fakültesi Dergisi. Cilt: 12. Sayı: 1. S: 43-51.
- Günel, Mehmet. (2007), Para Banka ve Finansal Sistem, (2. Baskı), Ankara: Yeni Dönem Yayınları.
- Güney, Alptekin. (2014). Banka İşlemleri. (8. Baskı) İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Hansen, A. H. (1959). Para Teorisi ve Maliye Politikası. (Çeviren: Ahmet Kılıçbay). İstanbul: Sermet Matbaası.
- Haque, Ansarul. (2014). Comparison of Financial Performance of Commercial Banks: A Case Study in the Context of India (2009-2013). Journal of Finance and Bank Management. Vol: 2. No: 2. Pp: 01-14.
- Işık, Aytül. (2014). Bankacılıkta Risk Yönetimi Ve Türk Bankacılığında Kredi Riskinin Seçilmiş Finansal Değişkenlerle İlişkisinin Lojistik Regresyonla İncelenmesine Yönelik Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi. İstanbul.
- Jagtiani, Julapa. (2008). Understanding the Effects of the Merger Boom on Community Banks. Economic Review. Vol: 93. No: 2. Pp: 29-48.
- Kaderli, Yusuf; Doğu, Süleyman; Arabacı, Özlem. (2013). Basel III ve Yeni Türk Ticaret Kanunu' nun KOBİ' lerin Finansman Sorunu Üzerindeki Muhtemel Etkileri. Ege Akademik Bakış Dergisi. Cilt: 13. Sayı: 4. S: 505-513.
- Kalaycı, İrfan. (2013). Katılım Bankacılığı: Mali Kesimde Nasıl Bir Seçenek?. Journal of Management Economics and Business. Vol: 9. No: 19. Pp: 51-74.
- Kaya, Ali. (2004). Düzenleyici Devlet Anlayışının Yapı Taşlarından Olan Bağımsız ve Düzenleyici Kurumlar ve Türkiye Örneği. Konya: Eğitim Kitabevi.

- Kılıç, Merve; Akın, Ahmet. (2008). Banka Satın Almalarının Hedef Bankalarının Performansına Olan Etkileri: Türk Bankacılık Sektörü Üzerinde Ampirik Bir Çalışma. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Cilt: 10. Sayı: 3. S: 229-255.
- Kocabaş, Elmira. (2014). Lojistik Regresyon ve Bankacılık Verileri Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi. İstanbul.
- Koçyiğit, M. Murat. (2013). Mevduat Bankalarının Etkinliği ve Hisse Senedi Getirileri Arasındaki İlişkiler. Muhasebe ve Finansman Dergisi. Sayı: 57. S: 73-88.
- Küçükkocaoğlu, Güray. (2005). İslami Bankalar ve İslami Finans Kurumları Çalışma Notları.
- Küçüközmen, C. Coşkun. (2014). Bankacılıkta Basel Düzenlemeleri ve Risk Yönetimi. N.Oğuzhan Altay, C.Coşkun Küçüközmen, Mert Ural ve Erhan Demireli (Editörler). Banka İktisadi ve İşletmeciliği. Ankara: Detay Yayıncılık S: 225-257.
- Külahi, A. Ezgi; Tiryaki, Göksel ve Yılmaz, Ahmet. (2013). Türkiye’ de Basel I, II ve III Kurallarına Uyum Süreci. Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi. Cilt: 10. Sayı: 40. S: 185-200.
- Küney, Hikmet. (1976). Banka Tekniği. (3. Baskı). Ankara: Sevinç Matbaası.
- Kwan, H. Simon; Wilcox, A.James. (2002). Hidden Cost Reductions in Bank Mergers: Accounting For More Productive Banks. Research in Finance. Emerald Group Publishing Limited. Vol: 19. Pp: 109-124.
- Mishkin, S. Frederic. (2006). Para, Bankacılık ve Finansal Piyasalar İktisadi. (8.Baskı). Engin Nazım. (Çeviri Editörü). Ankara. Akademi Yayıncılık.
- Ondieki, N. Douglas; Jagongo, Ambrose. (2013). Effects of Lowering Central Bank Rate on Bank’s Prime Rate: an Analysis of Kenyan Commercial Banks. Journal of Finance and Bank Management. Vol: 1. No: 2. Pp: 1-9.
- Onur, Vedat. (1965). Bankacılık Hukuku, Hukuki Bünyeleri İtibariyle Banka Muameleleri. Ankara: Kardeş Matbaası.
- Öçal, Tezer. Çolak, Ö. Faruk. Togay, Selahattin. ESER, Kadir. (1997), “Para Banka Teori ve Politika” (1. Baskı), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özden, H. Ünal. (2009). Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Performansları; Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Analiz. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Özer, Gonca Gül. (2006). Türk Bankacılık Sektöründe Lojistik Regresyon Yöntemi Kullanılarak Kriz Olasılığının İncelenmesine İlişkin Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. İstanbul.

- Özsoy, İsmail; Görmez, Birol; Mekik, Seden. (2013). Türkiye’de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik. Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi. Cilt: 20. Sayı: 1. S: 187-206.
- Özulucan, Abitter ve Özdemir, S. Fevzi. (2010), “Katılım Bankacılığı Muhasebe Organizasyonu, Uygulamalar, Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim”, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Parasız, İlker. (1997). Para, Banka ve Finansal Piyasalar. (6. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Parasız, M. İlker. (2007). Modern Bankacılık Teori ve Uygulama, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Parlakkaya, Raif; Çürük, A.Suna. (2011). Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında Bir Tasnif Aracı Olarak Kullanımı: Türkiye Örneği. Ege Akademik Bakış. Cilt: 11. Sayı: 3. S: 397-405.
- Sakarya, Şakir. (2002). Şirket Birleşmelerinde Firma Değerinin Tespiti ve Yönetimi: Akçansa Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Sakarya, Şakir; Kara, Suat. (2008). Türkiye’de Basel I-II Sürecinin Gelişimi ve Balıkesir’deki İşletmeler Tarafından Algılanması Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi. Sayı: 38. S: 99.
- Sakarya, Burçhan; Kaya, Yasemin. (2013). Türk Bankacılık Sektöründe Katılım ve Mevduat Bankaların Performans Farklılaşması. EY International Congress on Economics I. Europe and Global Economic Rebalancing. No: 215. S: 1-12.
- Sarıgül, Haşmet. (2012). Basel Düzenlemelerinin, Kobilerin Muhasebe ve Finansal Raporlama Uygulamalarına Etkileri. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Sipahi, Barış. (2011). Bankacılık İşlemleri ve Muhasebesi. İstanbul: Türkmen Kitabevi
- Şamiloğlu, Famil; Tükenmez, N.Mine; Bağcı, Haşim. (2013). Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarının Kârlılık Performanslarının Topsis Yöntemi ile Karşılaştırılması. 17. Finans Sempozyumu. 23-26 Ekim Muğla. S: 263-280.
- Takan, Mehmet; Boyacıoğlu, A.Melek. (2013). Bankacılık Teori, Uygulama, Yönetim. (6.Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Telli, Açelya. (2013). 1999 ,2000, 2001 Ve 2008 Kriz Dönemlerinde Türk Ticari Bankalarının Karlılıklarının Lojistik Regresyon Analizi İle İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi. Ankara.
- Terzi, Ahmet. (2013). Katılım Bankacılığı: Kitaba Uymak mı, Kitabına Uydurmak mı?. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi. Sonbahar 2013. Sayı: 9. S: 55-76.
- TKBB, Katılım Bankacılığı Nedir? Nasıl Çalışır?.

- TKBB. (2007). Dünya’da ve Türkiye’de Faizsiz Bankacılık.
- TKBB. (2014). 21-23 Aralık 2013 Ankara Katılım Bankacılığı ve Faizsiz Finans Çalıştayı. Temmuz 2014. Çalıştay Raporu.
- TMSF, 2013 Faaliyet Raporu, (2014), Mart.
- Tunay, K. Batu; Uzuner, T.Mustafa. (2001). Finans Sisteminde Yeni Yönelimler, Türk Finans Piyasalarının Bugünü ve Geleceği. K.Batu Tunay. (Editör). (1.Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Tunay, K. Batu. (2005). Finansal Sistem Yapısı, İşleyişi, Yönetimi ve Ekonomisi. İstanbul: Birsen Yayınevi.
- Tunç, Hüseyin. (2010). Katılım Bankacılığı Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması. (8. Baskı). İstanbul: Nesil Matbaacılık.
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği Faizsiz Finans Sözlüğü.
- Ural, Mert. (2014), Banka İktisadı ve İşletmeciliği, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Üçgün, Selahattin. (2010). Basel II Kriterleri Kapsamında Operasyonel Risk. (1.Baskı). İstanbul: Beta Basım.
- Ünsal, Aydın; Güler, Hüseyin. (2005).Türk Bankacılık Sektörünün Lojistik Regresyon ve Diskriminant Analizi İle İncelenmesi. VII. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu. 26-27 Mayıs. İstanbul Üniversitesi. İstanbul.
- Ünvan, A. Yüksel; Tatlıdıl, Hüseyin. (2011). Türk Bankacılık Sektörünün Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler ile İncelenmesi. Ege Akademik Bakış Dergisi. Cilt:11. Özel Sayı. S: 29-40
- Yahşi, Fahrettin. (2011). Türkiye’de Faizsiz Bankacılığın Tarihi Gelişimi. İstanbul: Sabahattin Zaim İslam ve Ekonomi Sempozyumu-4. S: 75-83.
- Yakar, Soner; Kandır, S. Yılmaz; Önal, Y.Beyazıt. (2013). Yeni Bir Finansman Aracı Olarak Sukuk-Kira Sertifikası ve Vergisel Boyutunun İncelenmesi. Bankacılar Dergisi. Mart 2013. Sayı: 84. S: 72-94.
- Yanpar, Atila. (2014). İslami Finans İlkeler, Araçlar ve Kurumlar. İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Yarız, Ahmet. (2012). Bankacılıkta Risk Yönetimi: Risk Matrisi Uygulaması. (2.Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yeyati, L. Eduardo; Micco, Alejandro; Panizza, Ugo. (2004). Sould the Goverment Be in the Banking Business? The Role of State-Ownedand Development Banks. Inter Development Bank. Pp: 517.

İNTERNET KAYNAKLARI

www.bddk.org.tr (Erişim Tarihi: 03/11/2015).

www.bis.org.tr (Erişim Tarihi: 14.11.2015)

www.irti.org (Erişim Tarihi: 04.03.2015)

www.isdb.org (Erişim Tarihi: 12.02.2015)

www.tbb.org.tr (Erişim Tarihi: 10.11.2016)

www.tcmb.gov.tr (Erişim Tarihi: 06.11.2015)

www.tkbb.org.tr (Erişim Tarihi: 11.01.2016)

www.tmsf.org.tr (Erişim Tarihi: 07.11.2015)